

Utrikesutskottets betänkande 2019/20:UU4

Arbetet i frågor som rör Kina

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen lägger regeringens skrivelse 2019/20:18 Arbetet i frågor som rör Kina till handlingarna. Utskottet konstaterar att de motioner som behandlas i ärendet har besvarats i betänkandet, och därmed finns det sammantaget ingen anledning för något tillkännagivande i enlighet med vad som förordas i motionerna.

I betänkandet finns sex särskilda yttranden (M, SD, C, V, KD, L).

Behandlade förslag

Skrivelse 2019/20:18 Arbetet i frågor som rör Kina.

Ett femtiotal yrkanden i följdmotioner.

Ett tjugotal yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2018/19 och 2019/20.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Redogörelse för ärendet	5
Ärendet och dess beredning.....	5
Skrivelsens huvudsakliga innehåll.....	5
Utskottets överväganden.....	7
Övergripande förhållningssätt till Kina	7
Säkerhets- och försvarspolitik	14
Handel, ekonomi och finansiella frågor.....	26
Klimat- och miljöfrågor.....	30
Mänskliga rättigheter.....	32
Motioner som bereds förenklat.....	37
Särskilda yttranden	38
1. Övergripande förhållningssätt till Kina, punkt 1 (M)	38
2. Övergripande förhållningssätt till Kina, punkt 1 (SD).....	39
3. Övergripande förhållningssätt till Kina, punkt 1 (C).....	40
4. Övergripande förhållningssätt till Kina, punkt 1 (V).....	41
5. Övergripande förhållningssätt till Kina, punkt 1 (KD).....	43
6. Övergripande förhållningssätt till Kina, punkt 1 (L)	44
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	46
Skrivelsen.....	46
Följdmotionerna	46
Motioner från allmänna motionstiden 2018/19	50
Motioner från allmänna motionstiden 2019/20	50
<i>Bilaga 2</i>	
Motionsyrkanden som avstyrks av utskottet	53
<i>Bilaga 3</i>	
Försvarsutskottets yttrande 2019/20:FöU5y	54
<i>Bilaga 4</i>	
Kulturutskottets yttrande 2019/20:KrU2y	65
<i>Bilaga 5</i>	
Trafikutskottets yttrande 2019/20:TU3y.....	68
<i>Bilaga 6</i>	
Miljö- och jordbruksutskottets yttrande 2019/20:MJU3y	77
<i>Bilaga 7</i>	
Näringsutskottets yttrande 2019/20:NU3y.....	81

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Övergripande förhållningssätt till Kina

Riksdagen avslår motionerna

2019/20:2830 av Ulf Kristersson m.fl. (M) yrkande 8,

2019/20:3024 av Hans Wallmark m.fl. (M) yrkande 4,

2019/20:3393 av Hans Wallmark m.fl. (M) yrkandena 1, 2, 9 och 10,

2019/20:3394 av Ludvig Aspling m.fl. (SD) yrkandena 1–3,

2019/20:3398 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkandena 1 och 2 i denna del,

2019/20:3399 av Lars Adaktusson m.fl. (KD) yrkandena 1–3 och 8–10 samt

2019/20:3401 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkandena 3 och 11 samt lägger skrivelse 2019/20:18 till handlingarna.

2. Säkerhets- och försvarspolitik

Riksdagen avslår motionerna

2019/20:2818 av Lars Adaktusson m.fl. (KD) yrkande 14,

2019/20:3393 av Hans Wallmark m.fl. (M) yrkandena 3, 4 och 6,

2019/20:3394 av Ludvig Aspling m.fl. (SD) yrkande 5,

2019/20:3398 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkande 2 i denna del,

2019/20:3399 av Lars Adaktusson m.fl. (KD) yrkandena 7 och 12–14 samt

2019/20:3403 av Fredrik Malm m.fl. (L) yrkandena 1–3.

3. Handel, ekonomi och finansiella frågor

Riksdagen avslår motionerna

2019/20:3393 av Hans Wallmark m.fl. (M) yrkande 5,

2019/20:3394 av Ludvig Aspling m.fl. (SD) yrkande 4,

2019/20:3398 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkande 2 i denna del,

2019/20:3399 av Lars Adaktusson m.fl. (KD) yrkande 11 och

2019/20:3401 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkandena 9 och 10.

4. Klimat- och miljöfrågor

Riksdagen avslår motionerna

2019/20:3393 av Hans Wallmark m.fl. (M) yrkande 8,

2019/20:3398 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkande 2 i denna del och

2019/20:3403 av Fredrik Malm m.fl. (L) yrkande 4.

5. Mänskliga rättigheter

Riksdagen avslår motionerna

2019/20:3261 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkande 21,

2019/20:3393 av Hans Wallmark m.fl. (M) yrkande 7,

2019/20:3398 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkande 2 i denna del,
2019/20:3399 av Lars Adaktusson m.fl. (KD) yrkandena 4–6 och
2019/20:3401 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkandena 1, 2, 4–8 och
12.

6. Motioner som bereds förenklad

Riksdagen avslår de motionsyrkanden som finns upptagna under denna punkt i utskottets förteckning över avstyrkta motionsyrkanden.

Stockholm den 5 december 2019

På utrikesutskottets vägnar

Kenneth G Forslund

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Kenneth G Forslund (S), Hans Wallmark (M), Olle Thorell (S), Hans Rothenberg (M), Kerstin Lundgren (C), Håkan Svenneling (V), Björn Söder (SD), Sara Heikkinen Breitholtz (S), Lars Adaktusson (KD), Aylin Fazelian (S), Fredrik Malm (L), Ludvig Aspling (SD), Janine Alm Ericson (MP), Magnus Ek (C), Jamal El-Haj (S), Sara Gille (SD) och Pål Jonson (M).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I detta betänkande behandlar utskottet regeringens skrivelse 2019/20:18 Arbetet i frågor som rör Kina. Utskottet behandlar även ett tjugotal yrkanden från allmänna motionstiden 2018/19 och 2019/20 som berör Kina och ett femtiotal yrkanden i sex följdmotioner. Av motionsyrkandena från allmänna motionstiden 2018/19 och 2019/20 behandlas ca 15 stycken i förenklad ordning enligt de riktlinjer som riksdagen har fastslagit med anledning av Riksdagskommitténs betänkande 2005/06:RS3 och i enlighet med promemorian Förenklad motionsberedning under valperioden 2018–2022 som utrikesutskottet fastställde i oktober 2018.

Utskottet har utifrån motionsyrkandenas innehåll valt att behandla följande områden i sitt betänkande: övergripande förhållningssätt till Kina, säkerhets- och försvarspolitik, handel, ekonomi och finansiella frågor, klimat- och miljöfrågor samt mänskliga rättigheter.

Utrikesutskottet har gett följande utskott tillfälle att yttra sig över skrivelsen och följdmotionsyrkanden inom deras respektive beredningsområden: konstitutionsutskottet, finansutskottet, försvarsutskottet, kulturutskottet, utbildningsutskottet, trafikutskottet, miljö- och jordbruksutskottet samt näringsutskottet. Följande utskott har yttrat sig: försvarsutskottet, kulturutskottet, trafikutskottet, miljö- och jordbruksutskottet samt näringsutskottet.

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

Regeringen redogör i skrivelsen för Sveriges förbindelser med Kina och för regeringens förhållningssätt i frågor som rör Kina. Förhållningssättet tar utgångspunkt i Kinas växande globala inflytande och vilka frågeställningar, möjligheter och utmaningar detta medför.

Regeringen definierar sitt förhållningssätt gentemot Kina utifrån ett helhetsperspektiv där nyttan för det svenska samhället står i centrum samtidigt som förhållningssättet ska säkerställa Sveriges säkerhet inom alla relevanta områden. Förhållningssättet bygger på EU:s Kinastrategi från 2016 och beskriver hur den ska tillämpas i Sverige. Även EU:s Kinastrategi har ett intressebaserat perspektiv och slår fast att EU måste utgå från sina egna värderingar och intressen i förbindelserna med Kina. Regeringens Kinastrategi betonar att det är genom EU som Sverige bäst kan få genomslag och hur centralt det därför är för Sverige att EU har en gemensam och tydlig Kinapolitik. Skrivelsen behandlar därefter regeringens förhållningssätt till Kina inom områden som säkerhets- och försvarspolitik, handel och ekonomi, klimat- och miljöfrågor, Kina som multilateral aktör, mänskliga rättigheter,

Kina som biståndsaktör, teknologi, innovation och digitalisering, forskning och utbildning samt kultur och medier.

Utskottets överväganden

Övergripande förhållningssätt till Kina

Motionerna

I partimotion 2019/20:2830 av Ulf Kristersson m.fl. (M) yrkande 8 och kommittémotion 2019/20:3024 av Hans Wallmark m.fl. (M) yrkande 4 anförs att en svensk Kinastrategi bör komma på plats för att samlat kunna hantera både risker och möjligheter med Kinas växande inflytande.

Enligt kommittémotion 2019/20:3393 av Hans Wallmark m.fl. (M) yrkande 1 anförs att Sverige behöver en sammanhållen Kinastrategi för att värna om svenska intressen och värderingar. Det svenska förhållningssättet i frågor om Kina ska ses som en del av EU:s strategiska hållning. Sverige ska visa ledarskap i EU när det gäller att utveckla och stärka arbetet som rör Kina. I samma motion yrkande 2 anförs att ett gemensamt europeiskt förhållningssätt och en god EU-samordning i frågor som rör Kina är avgörande för svensk förmåga att värna om intressen och värderingar. Motionsyrkandet betonar betydelsen av att EU solidariskt motverkar påtryckningar, liksom påverkansoperationer och angrepp, mot enskilda medlemsstater som på egen hand svårligen kan hantera relationen med den kinesiska regimen. Vidare anförs i yrkande 9 att det planerade Kinacentrumet bör prioritera verksamhet som är till nytta för de aktörer i det svenska samhället som arbetar med Kina. I yrkande 10 anförs att det är av strategisk betydelse att förmå Kina att i ökad utsträckning handla på folkrättslig grund i enlighet med FN-stadgans principer.

I kommittémotion 2019/20:3394 yrkande 1 anför Ludvig Aspling m.fl. (SD) att regeringen ska verka för att EU i framtiden bjuder in en delegation av demokratiskt valda representanter från Hongkongs parlament för att delta i den strukturerade dialogen mellan EU och Hongkong. I samma motion yrkande 2 anförs att Sverige bör stödja Taiwans deltagande inom multilaterala organisationer där det finns en praktisk nytta och där Taiwan önskar delta. Enligt yrkande 3 bör regeringen besluta att alla svenska myndigheter genomgående ska hänvisa till Taiwan med ett namn, förslagsvis Republiken Kina Taiwan.

I kommittémotion 2019/20:3398 yrkande 1 anför Kerstin Lundgren m.fl. (C) att regeringen ska återkomma till riksdagen med en redogörelse för hur ett kunskapscentrum om Kina ska utformas och vilket syfte centrumet ska ha. I samma motion yrkande 2 anförs att Sverige inte bör gå in i nya samarbeten med Kina som bidrar till att uppnå Kinas globala strategiska målsättningar på bekostnad av rådande internationell rättsordning och demokratiska värderingar.

I kommittémotion 2019/20:3399 yrkande 1 anför Lars Adaktusson m.fl. (KD) att det nationella kunskapscentrumet om Kina bör sammanställa den

kunskap som redan finns och säkerställa att relevanta samhällssektorer kan dra nytta av den i sitt praktiska arbete. I samma motion yrkande 2 anförs att utgångspunkten för Sveriges relation till Kina ska vara att verka för ökad handel, och att samtidigt alltid sätta svenska säkerhetsintressen främst, försvara de mänskliga rättigheterna och verka för en demokratisk utveckling. Vidare anförs i yrkande 3 att Sverige bör bidra till att EU:s Kinastrategi vidareutvecklas och att samarbetet med utgångspunkt i denna strategi stärks. I yrkande 8 anförs att regeringen tydligt bör stå upp för frihet och demokrati med anledning av händelseutvecklingen i Hongkong. I yrkande 9 anförs att EU och Sverige skulle dra nytta av ett ännu djupare samarbete med Taiwan, t.ex. ett bilateralt investeringsavtal mellan EU och Taiwan för att ytterligare förbättra och utveckla handelsförbindelserna. I yrkande 10 anförs att Sverige bör verka för att främja Taiwans deltagande i internationella FN-organ.

I kommittémotion 2019/20:3401 yrkande 3 anför Håkan Svenneling m.fl. (V) att regeringen bör återkomma med tydlig information om hur den avser att driva en feministisk politik i relationerna med Kina. I samma motion yrkande 11 anförs att Sverige bör verka för demokratiska reformer i Hongkong och för att folkets vilja ska respekteras.

Försvarsutskottets yttrande

Med anledning av motion 2019/20:3398 yrkande 1 anser försvarsutskottet att det bör göras noggranna överväganden innan nya uppdrag ges, med tanke på redan givna uppdrag och resursbehoven hos aktuella myndigheter, t.ex. när det gäller att ett nationellt kunskapscentrum om Kina ska knytas till Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI). Därmed föreslår försvarsutskottet att utrikesutskottet avstyrker detta motionsyrkande.

Kulturutskottets yttrande

Kulturutskottet noterar inledningsvis att det inte har väckts någon motion inom utskottets beredningsområde. Utskottet vill peka på den roll som kulturen har för relationsskapandet med andra länder inom områden som Sverigefrämjande, demokratifrämjande och utvecklingssamarbete. Det internationella arbetet inom kulturområdet kan bidra till att främja yttrandefrihet och konstnärlig frihet och integritet. Det är mot denna bakgrund viktigt med fortsatt kulturutbyte och ömsesidiga kulturkontakter med Kina. Det gäller såväl samarbete mellan olika institutioner över nationsgränserna som enskilda kulturaktörers arbete eller arbete inom exempelvis internationella nätverk av konstnärer. Sveriges utsända kulturråd har en fortsatt viktig roll.

Utskottet delar regeringens bedömning att tonvikten vid kulturutbytet bör ligga på verksamheter som stärker svenska kärnvärden och sakfrågor där det finns ett ömsesidigt intresse. Regeringen säger i skrivelsen att den alltid kommer att stå upp för yttrandefrihet och konstnärlig frihet i kulturutbytet med

Kina. Utskottet vill understryka vikten av att detta sker och vill samtidigt betona vikten av att regeringen såväl i utbytet länderna emellan som i andra sammanhang agerar aktivt för att stärka respekten för yttrandefrihet och konstnärlig frihet. Utifrån detta ser utskottet också det som viktigt att fortsätta lyfta frågan om att frigge Gui Minhai.

Näringsutskottets yttrande

Näringsutskottet konstaterar att Sverige och EU har ett intresse av att säkra Taiwans deltagande i internationella organisationer. Av regeringens svar på en riksdagsfråga (fr. 2018/19:893) framgår att Sverige sedan länge har årliga handelsöverläggningar på statssekreterarnivå. Näringsutskottet noterar att regeringen vill fortsätta att utveckla förbindelserna med Taiwan. Av svaret på riksdagsfråga 2017/18:93 framgår att Taiwan är medlem av Världshandelsorganisationen (WTO) och att regeringen även i fortsättningen avser att verka för att möjliggöra Taiwans deltagande i internationella organisationer när deltagandet är meningsfullt och det inte kräver status som stat.

Utskottet instämmer i regeringens bedömning att det finns ett behov av att utveckla den samlade kompetensen i arbetet med frågor som rör Kina och att det vidare finns ett behov av att investera i kunskap om Kina i alla delar av samhället. Utskottet välkomnar därför regeringens planer på att förbereda inrättandet av ett nationellt forskningsbaserat kunskapscentrum om Kina. Utskottet noterar att regeringen avser att verka för mer samverkan och informationsdelning om Kina, exempelvis mellan myndigheter, mellan nationell och lokal nivå, inom ramen för EU-samarbetet samt med näringsliv, akademi, fackliga organisationer och civilsamhälle och att den avser att inleda ett arbete för att klargöra hur en förhöjd kunskapsinhämtning görs bäst, hur befintlig Kinakompetens i Sverige bättre kan samverka och stärkas och hur detta förhållningssätt kan förankras bredare.

Mot denna bakgrund anser utskottet att utrikesutskottet bör avstyrka motionerna 2019/20:3394 yrkande 2, 2019/20:3398 yrkande 1 samt 2019/20:3399 yrkande 9.

Utskottets ställningstagande

Kina är världens folkrikaste land och ett av de största till ytan. Kina är en enpartistat som sedan 1949 styrs av kommunistpartiet under auktoritära former. Kina är en ständig medlem av FN:s säkerhetsråd. Sedan 2010 är Kina världens näst största ekonomi efter USA, mätt i bruttonationalprodukt. Kinas snabba ekonomiska utveckling under de senaste årtiondena har bidragit till att hundratals miljoner människor har lyfts ur fattigdom. Landet är världens största handelsnation och det land som flest andra länder har som största handelspartner. Kina har världens näst största försvarsutgifter. Kina är världens enskilt största utsläppare av koldioxid. Detta är några exempel på hur

Kinas storlek och inflytande påverkar världen, EU och Sverige. Sveriges möjligheter att påverka ligger inom åtgärder i Sverige och framför allt genom samarbete inom EU och det regelbaserade internationella samarbete som vilar på folkrättens grund.

I sin skrivelse redovisar regeringen följande grundsatser för sitt förhållningssätt i arbetet i frågor som rör Kina:

- Alltid utgå från svenska och EU-gemensamma intressen och värderingar i samröret med Kina.
- Ta till vara de möjligheter som Kinas utveckling erbjuder och hantera de utmaningar som landet ställer oss inför, inbegripet att utveckla lagstiftning vid behov.
- Öka samverkan om frågor som rör Kina inom och mellan det offentliga, näringslivet och civilsamhället.
- Verka för ett mer kraftfullt EU-samarbete i frågor som rör Kina, särskilt vad gäller säkerhets- och försvarspolitik, handel, teknik, innovation och digitalisering, klimat och miljö, multilateralt samarbete och mänskliga rättigheter.
- Stärka kunskaperna om kinesiska förhållanden.

Utskottet konstaterar att regeringens förhållningssätt gentemot Kina tar sin utgångspunkt i EU:s gällande Kinastrategi från 2016, som slår fast att EU måste utgå från sina egna värderingar och intressen i förbindelserna med Kina. Strategin uttrycker behovet av att EU talar med en gemensam, stark och tydlig röst gentemot Kina. I regeringens skrivelse konstateras att det är genom EU som Sverige bäst kan få genomslag.

Strategin slår vidare fast att EU:s och Kinas relation ska vara baserad på ömsesidig nytta när det gäller såväl politiska som ekonomiska områden. Interaktion med en så strategisk aktör som Kina ställer krav på att EU:s institutioner och medlemsstater koordinerar sina mellanhavanden med Kina. Därtill behöver EU koordinera olika sakområden för att stärka sin röst gentemot Kina och för att säkerställa ett enat agerande. Strategin slår fast att EU ska ställa krav på Kina när det gäller respekten för rättsstatens principer, demokrati och mänskliga rättigheter, marknadstillträde och den regelbaserade multilaterala världsordningen.

Utskottet anser att även meddelandet EU och Kina – En strategisk hållning (JOIN(2019) 5) som EU:s utrikestjänst och EU-kommissionen tagit fram gemensamt och som publicerats i mars 2019 är ett viktigt dokument. I detta dokument beskrivs hur det finns en växande insikt i EU om att balansen mellan de utmaningar och möjligheter som Kina utgör har förskjutits i och med att Kinas ekonomiska styrka och politiska inflytande vuxit mer och snabbare än någonsin. Kina beskrivs inom flera politikområden som en samarbetspartner med vilken EU har en betydande samsyn om målen, en förhandlingspartner med vilken EU behöver finna en balans mellan olika intressen, en ekonomisk konkurrent om teknikledarskapet och samtidigt en systemrival som främjar

andra statsskick. Detta medför enligt EU-kommissionen att EU behöver ta ett flexibelt och pragmatiskt helhetsgrepp när det gäller förhållandet till Kina för att med principfasthet kunna försvara sina intressen och värderingar. Beroende på vilka frågor och vilken politik som berörs bör verktygen och formerna för EU:s samarbete med Kina variera.

Kinas allt större roll i världen bör enligt det gemensamma meddelandet förenas med ett större ansvar för att upprätthålla den regelbaserade världsordningen samt med ett system som i större utsträckning präglas av ömsesidighet, icke-diskriminering och öppenhet. Kinas offentligt uttalade reformambitioner bör omsättas i strategier och åtgärder som står i proportion till landets roll och ansvar. Vidare ska EU enligt det gemensamma meddelandet på ett verkningsfullt sätt föra en dialog med Kina om mänskliga rättigheter.

Utskottet konstaterar att Sverige har ett behov av att ompröva sitt förhållningssätt till Kina utifrån en omvärld som genomgår en snabb förändring, delvis på grund av Kina. Flera av de globala utmaningarna kan bara lösas i samverkan med Kina, och för detta krävs en bred, men aldrig undfallande, dialog med Kina. Samtidigt vill utskottet betona att Sverige i likhet med EU, så som anges i EU:s dokument om en strategisk hållning i förhållande till Kina, bör understryka nödvändigheten av att Kina följer folkrätten som helhet och inte ställer sig utanför vissa delar eller omtolkar befintliga regler. Sverige ska i alla relationer med Kina verka för att de mänskliga rättigheterna i Kina fullt ut respekteras. Sverige bör ta sig an de möjligheter som Kinas växande ekonomi innebär samtidigt som vi bör säkerställa att våra intressen är skyddade när så behövs. En enad och långsiktig strategisk EU-politik är avgörande för att säkerställa svenska intressen. Kina drar nytta av öppenhet i Sverige och många andra länder när det gäller att främja sina mål inom områden där det råder stark konkurrens men villkoren inte är lika och ömsesidiga. Sverige behöver slå fast en balans där vi drar upp gränser för ageranden som är skadliga för oss samtidigt som vi upprätthåller den öppenhet som överensstämmer med våra värderingar och som har gagnat vår samhällsliga utveckling.

Regeringens skrivelse beskriver även Kinas inflytande inom det multilaterala samarbetet. Enligt skrivelsen kommer regeringen att ställa krav på att Kina följer sina folkrättsliga förpliktelser och tar ansvar för regelbaserat multilateralt samarbete och agerande i enlighet med folkrätten. Utskottet noterar att Kinas engagemang för multilateralism är selektivt och baserat på en annan uppfattning om den regelbaserade världsordningen. I detta sammanhang kan nämnas att Kina inte har erkänt Internationella domstolens obligatoriska jurisdiktion som innebär att stater i förväg kan erkänna domstolens jurisdiktion i alla tvister. Kina deltog inte i skiljedomsförfarandet mellan Filippinerna och Kina om Sydkinesiska havet med hänvisning till att man ansåg att skiljedomstolen inte hade jurisdiktion. I domen konstaterades att Kinas anspråk inte hade stöd i folkrätten och att byggandet av konstgjorda öar hade skett i strid med havsrättskonventionen. Kina har, som det beskrivs i

det gemensamma meddelandet om EU:s strategiska hållning, inte alltid varit villigt att acceptera nya regler som återspeglar det ansvar och den redovisningsskyldighet som följer av landets ökade vikt. Utskottet vill, i likhet med det gemensamma meddelandet, påminna om att Kina, i egenskap av medlem i FN:s säkerhetsråd och i egenskap av ett land som har nytta av det multilaterala systemet, har ett ansvar för att stödja alla FN:s tre pelare, dvs. mänskliga rättigheter, fred och säkerhet samt utveckling.

Regeringens ambition att förstärka arbetet i frågor som rör Kina riktar också ljuset mot behovet av stärkta kunskaper om Kina och en utökad dialog mellan myndigheter, näringslivet och civilsamhället om samarbete med Kina. Regeringen kommer därför att inleda arbetet med att inrätta ett nationellt kunskapscentrum om Kina. Utskottet förväntar sig att regeringen återkommer till utskottet med ytterligare information när planerna och förberedelserna kommit längre.

Utskottet ser i likhet med regeringen behovet av stärkta kunskaper om Kina i alla delar av samhället och av mer samverkan och informationsdelning om Kina mellan myndigheter samt mellan nationell och lokal nivå, näringsliv, akademi, fackliga organisationer och civilsamhälle. Utskottet vill i sammanhanget påminna om att det åligger regeringen att för riksdagen redovisa genomförandet av och måluppfyllelsen i verksamhet som finansieras inom den statliga budgeten. Utskottet har i betänkande 2019/20:UU1 behandlat frågan om att inrätta ett kunskapscentrum om Kina som en del av regeringens förslag inom utgiftsområde 5 i budgetproposition 2019/20:1. Medelstillelningen kan för framtiden komma att behöva ses över i ljuset av de ansvarsområden som tilldelas ett kunskapscentrum så att kunskapscentrumet är ändamålsenligt utformat och har hög kompetens.

Regeringen bedriver en feministisk utrikespolitik, vilket innebär att Sverige genom att anlägga ett jämställdhetsperspektiv i sina internationella relationer ska verka för alla kvinnors och flickors rättigheter, representation och resurser. Utskottet konstaterar att den kinesiska lagstiftningen föreskriver lika rättigheter för kvinnor och män i många avseenden och att Kina 2017 rankades på plats 36 i FN:s jämställdhetsindex. Men det återstår i praktiken betydande utmaningar för jämställdheten. Den feministiska utrikespolitiken genomförs i bilaterala kontakter, genom EU och i samarbete med multilaterala organisationer. Utskottet noterar att Sverige inom ramen för FN:s universella granskningsmekanism (UPR) 2018 tog upp kvinnors rättigheter i Kina som ett av fyra fokusområden när det gäller Kina och att Sverige har gett stöd till en förstärkning av den privata sektorns arbete i Kina mot våld i hemmet. Utskottet vill påminna om vikten av att Sverige, utöver bilaterala kontakter, använder sitt deltagande i multilaterala organisationer för att driva på såväl normativt som operativt arbete för jämställdhet och alla kvinnors och flickors fulla åtnjutande av de mänskliga rättigheterna och att regeringen motverkar försök att undergräva multilateralt samarbete när det gäller de medborgerliga och politiska rättigheterna.

EU:s Kinastrategi från 2016 bekräftar att EU står bakom ett-Kina-politiken, att starka förbindelser med Hongkong och Macao ska upprätthållas samt att förbindelserna med Taiwan ska fortsätta att utvecklas.

Utskottet konstaterar att Hongkong har en speciell ställning som särskild administrativ region inom Folkrepubliken Kina enligt ett avtal som ingicks mellan Kina och Storbritannien (den s.k. sino-brittiska deklarationen) i samband med att den forna brittiska kolonin överlämnades till Kina 1997. Enligt den grundlag, den s.k. Basic Law, som då antogs fastställdes principen ”ett land, två system”, enligt vilken Hongkongs självstyrande ställning med ett fristående politiskt och juridiskt system skulle bevaras. I denna lag är respekten för Hongkongbornas mänskliga fri- och rättigheter och rättsväsendets oberoende av grundläggande betydelse. Sverige står liksom EU bakom principen om ”ett land, två system”. EU har i enlighet med principen om ”ett land, två system” en årlig strukturerad dialog med Hongkong. Utskottet anser att även Hongkongs folkvalda representanter ska få delta i EU:s strukturerade dialog med Hongkong.

Hongkongs grundlag föreskriver att målet ska vara att både valet till Hongkongs lagstiftande församling och valet av Hongkongs regeringschef framöver ska ske genom allmän rösträtt. Inom ramen för principen om ”ett land, två system” stöder utskottet en demokratisk utveckling och fullt deltagande av Hongkongborna i den politiska processen i enlighet med Hongkongs grundlag.

Utskottet fördömer den oproportionerliga brutalitet och det våld som förekommit i anslutning till den senaste tidens demonstrationer i Hongkong. Demonstranterna har gett uttryck för flera krav, bl.a. att de demonstranter som gripits ska släppas och inte stämplas som upprorsmakare, att det ska skapas en oberoende kommitté som ska utreda polisens våldsanvändning under protesterna och införande av allmän rösträtt i fria och rättvisa val. Utskottet stöder dessa tre krav, och stöder de uttalanden som EU har gjort om situationen i Hongkong, t.ex. i EU:s gemensamma uttalande i FN:s råd för mänskliga rättigheter i september 2019, och kommer att fortsätta stödja Hongkongs självstyrande ställning. Den 2 oktober 2019 uttryckte EU:s höga representant för utrikes frågor och säkerhetspolitik sin djupa oro för våldseskaleringen och de fortsatta oroligheterna i Hongkong. Enligt uttalandet måste grundläggande rättigheter, inklusive rätten till fredliga demonstrationer, upprätthållas. Den höga representanten tog avstånd från våldsanvändning och uttryckte att alla åtgärder av brottsbekämpande myndigheter ska vara strikt proportionella, dvs. inte gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till ändamålet. EU:s höga representant har därefter uttalat sig igen den 18 november 2019. Hon sa då, i tillägg till vad som tidigare sagts, att Hongkongs höga nivå av självstyre måste bevaras i linje med Hongkongs grundlag och de internationella åtagandena. Hon uttryckte vidare att det är av vikt för Hongkongs utveckling att de grundläggande fri- och rättigheterna och rättsväsendets oberoende fortsättningsvis respekteras. Utskottet återkommer till andra frågor om mänskliga rättigheter i Kina under avsnittet Mänskliga rättigheter.

Utskottet konstaterar att Sverige har ett gott samarbete med Taiwan inom många områden, trots avsaknad av diplomatiska relationer. Bland annat håller Sverige sedan länge årliga handelsöverläggningar med landet på statssekreterarnivå. Taiwan är en välutvecklad demokrati med god efterlevnad av de mänskliga rättigheterna.

Utskottet vill påminna om att Sverige och EU har ett intresse av att säkra Taiwans deltagande i internationella organisationer. Taiwan är t.ex. medlem i WTO, Asiatiska utvecklingsbanken och Internationella civila luftfartsorganisationen (ICAO) och bidrar i dessa forum på ett positivt och meningsfullt sätt till internationell samverkan. Utskottet skulle välkomna en utveckling som t.ex. återigen möjliggjorde observatörskap för Taiwan i WHO. Utskottet vill därmed uppmana regeringen att fortsätta utveckla relationerna med Taiwan. Med anledning av motionsyrkandet om namnfrågan noterar utskottet att finansminister Magdalena Andersson på riksdagsfråga 2018/19:493 har svarat att Skatteverket avgör hur länders och områdens namn anges i folkbokföringen och att vad som anges i folkbokföringen inte reglerar hur Taiwan ska skrivas på svenska i andra sammanhang i Sverige. Utskottet konstaterar att regeringen använder den vedertagna benämningen Taiwan.

Mot bakgrund av vad som anförts ovan anser utskottet att motionerna 2019/20:2830 yrkande 8, 2019/20:3024 yrkande 4, 2019/20:3393 yrkandena 1, 2, 9 och 10, 2019/20:3394 yrkandena 1–3, 2019/20:3398 yrkande 1, 2019/20:3398 yrkande 2 i denna del, 2019/20:3399 yrkandena 1–3 och 8–10 samt 2019/20:3401 yrkandena 3 och 11 har blivit besvarade.

Säkerhets- och försvarspolitik

Motionerna

I kommittémotion 2019/20:2818 yrkande 14 anför Lars Adaktusson m.fl. (KD) att Sverige måste driva att EU och andra länder i största möjliga utsträckning när enighet i sitt förhållningssätt till Kina, t.ex. när det gäller kinesiska investeringar, påverkansmetoder och den omfattande kinesiska underrättelseinhämtningen.

I kommittémotion 2019/20:3393 av Hans Wallmark m.fl. (M) yrkande 3 anförts att Sverige behöver ha förmåga att skydda näringsliv och forskning mot industrispionage. Enligt samma motion yrkande 4 ska regeringen ge underrättelsemyndigheterna i uppdrag att utveckla en strategi för hur svenska universitet och högskolor ska kunna arbeta med screening och vid behov samarbeta om detta. Vidare i yrkande 6 anges att ökad samverkan om cybersäkerhet mellan offentliga och privata aktörer liksom samarbeten med andra länder är ett viktigt steg för att stärka cybersäkerheten. Det är betydelsefullt att nå en gemensam europeisk linje när nästa generations infrastruktur för mobil kommunikation byggs ut för att göra 5G-näten säkrare.

Det finns också ett stort behov av att stärka samarbetet i Norden i frågor om cybersäkerhet och 5G.

I motion 2019/20:3394 av Ludvig Aspling m.fl. (SD) yrkande 5 anförs att den svenska staten bör ta ett större ansvar för stärkt skydd av olika värden inom det svenska näringslivet. För att värna vårt fria samhälle behövs nya restriktioner och förbud mot Kinas användning av strategiska verktyg såsom uppköp, statligt backade investeringar, ägande av känsliga tillgångar och ekonomisk kontroll över svenska företag.

I motion 2019/20:3398 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkande 2 anförs att Sverige inte bör gå in i nya samarbeten med Kina som bidrar till att uppnå Kinas globala strategiska målsättningar på bekostnad av rådande internationell rättsordning och demokratiska värderingar.

I motion 2019/20:3399 av Lars Adaktusson m.fl. (KD) yrkande 7 anförs att den transatlantiska länken behöver stärkas politiskt, ekonomiskt och militärt för att de västerländska demokratierna tillsammans ska kunna stå emot konkurrensen och de säkerhetspolitiska hoten från Kina. I samma motion yrkande 12 anförs att Sverige har ett intresse av att EU och andra länder i största möjliga utsträckning når enighet i sitt förhållningssätt gentemot Kina när det gäller 5G, liksom när det gäller andra kinesiska investeringar, påverkansmetoder och den omfattande kinesiska underrättelseinhämtningen. Vidare anförs i yrkande 13 att Sverige ska ha ett robust system för granskning av utländska investeringar som kan hota säkerhet och allmän ordning. Regeringen bör säkerställa att det går att stoppa direktinvesteringar i digital infrastruktur eller andra samhällsviktiga anläggningar som kan skada Sveriges säkerhet. Enligt yrkande 14 bör regeringen ta fram en strategi för hur Sverige ska hantera potentiell säkerhetsproblematik när det gäller att kinesiska studenter, forskare och utvecklare knutna till svenska universitet, högskolor och företag enligt kinesisk underrättelseagstiftning är skyldiga att bistå Kina i underrättelseverksamhet.

I motion 2019/20:3403 av Fredrik Malm m.fl. (L) yrkande 1 anförs att Sverige bör skärpa lagstiftningen vid internationell upphandling av känslig svensk infrastruktur. I samma motion yrkande 2 anförs att regeringen bör göra förebyggande insatser för att öka kompetensen hos företag och myndigheter om cyberkrigföring, påverkansarbete och informations-inhämtning av tredjeländ. Vidare anförs i yrkande 3 att Sverige inom EU bör verka för att ta fram en gemensam strategi för att motverka kinesiskt inflytande över europeisk känslig infrastruktur.

Försvarsutskottets yttrande

Försvarsutskottet instämmer med regeringen om att de nationella svenska säkerhetsintressena, definierade i den svenska säkerhetsstrategin samt genom den svenska säkerhets- och försvarspolitik, ska vara vägledande i alla aspekter av förbindelserna med Kina som har bäring på Sveriges säkerhet. Det är viktigt att EU och likasinnade länder samarbetar och agerar gemensamt när

det gäller de säkerhets- och försvarsutmaningar som det ökade kinesiska globala inflytandet innebär. Utskottet anser även att kontakter med Kina, inklusive den kinesiska försvarsmakten inom ramen för FN:s fredsbevarande insatser, är värdefulla på många sätt och ska bejakas. Regeringen behöver dock beakta Kinas geopolitiska målsättningar, inte minst i Sveriges närområde och Arktis.

När det gäller motionsförslag om att regeringen ska förbättra relationerna med USA och andra västerländska demokratier för att stärka den transatlantiska länken anser utskottet inte att det på försvarspolitiska grunder nu finns skäl att vidta åtgärder, med hänsyn till att regeringen bereder en försvarspolitisk proposition under 2020 och att Försvarsberedningen betonar vikten av den transatlantiska länken. Utrikesutskottet föreslås därför avstyrka motion 2019/20:3399 yrkande 7.

Regeringen har genomfört en rad åtgärder relaterade till påverkanskampanjer, t.ex. tagit fram en nationell strategi för samhällets informations- och cybersäkerhet, vilken utskottet har uttryckt sitt stöd för (skr. 2016/17:213, bet. 2017/18:FöU4, rskr. 2017/18:142). I betänkande 2018/19:FöU7 uttryckte sig utskottet också positivt till regeringens arbete med att verka för att säkerhetsskyddslagstiftningen bättre motsvarar de förändrade kraven på säkerhetsskydd inom informationssäkerhetsområdet. I yttrande 2019/20:FöU4y, som tillstyrkte proposition 2019/20:15 om skydd av Sveriges säkerhet vid radioanvändning, betonade utskottet att förslagen i propositionen bedömdes ligga inom ramen för den nationella strategin för samhällets informations- och cybersäkerhet och att förslagen kompletterade den lag om informationssäkerhet för samhällsviktiga och digitala tjänster som tidigare stiftats för att genomföra EU:s direktiv om nät- och informationssäkerhet (NIS-direktivet) i svensk rätt (prop. 2017/18:205, bet. 2017/18:FöU14, rskr. 2017/18:375).

Utskottet ser i sammanhanget också fortsatt positivt på det nationella center för att öka informations- och cybersäkerheten som aviserats av regeringen. Utvecklingen av ett nytt center förutsätts vara ytterligare ett sätt att bedriva förebyggande och kunskapsuppbyggande insatser i fråga om informationssäkerhet, cyberkrigföring, påverkansarbete och informationsinhämtning av tredje land. Utskottet vill inte föregripa centrets uppstart och utveckling, och föreslår därför att utrikesutskottet avstyrker motionerna 2019/20:3403 yrkande 2 om förebyggande och kunskapsuppbyggande insatser på området och 2019/20:3394 yrkande 5 om att kinesiskt påverkansarbete i Sverige ska förebyggas och motverkas.

Det är vidare viktigt att Sverige har god förmåga att skydda näringsliv och forskning från industrispionage. Ett utvecklat informations- och cybersäkerhetsarbete är också viktigt i detta sammanhang. Mot bakgrund av vad utskottet har uttryckt om de initiativ som regeringen redan har tagit bör motion 2019/20:3393 yrkande 3 i ämnet också avstyrkas av utrikesutskottet.

I betänkande 2018/19:FöU6 uttryckte utskottet ett stort behov av att på olika sätt och genom olika typer av åtgärder förbättra skyddet för

totalförsvarsverksamheten. Kommittén för förbättrat skydd för totalförsvarsverksamhet skulle bl.a. analysera möjligheterna till statlig förköpsrätt av viss fast egendom och bedöma om åtgärder krävs för att åstadkomma ett ökat skydd för totalförsvaret vid överlåtelse och upplåtelse av viktigare infrastruktur. Då kommitténs betänkande är under beredning inom Regeringskansliet ser utskottet inte skäl för riksdagen att föregripa det pågående arbetet och anser därför att utrikesutskottet bör avstyrka motionerna 2019/20:3403 yrkande 1 om att skärpa lagstiftningen vid internationell upphandling av känslig svensk infrastruktur och 2019/20:3399 yrkande 13 om att direktinvesteringar i digital infrastruktur eller andra samhällsviktiga anläggningar som kan skada Sveriges säkerhet ska kunna stoppas.

De svenska underrättelsemyndigheterna spelar i sammanhanget en viktig roll. Försvarsutskottet anser att det är viktigt att relevanta myndigheter samverkar i förhållande till främmande makt, bl.a. när det gäller underrättelseverksamhet och vid påverkanskampanjer. Utskottet anser dock att det bör göras noggranna överväganden innan nya uppdrag ges, med tanke på redan givna uppdrag och resursbehoven hos aktuella myndigheter, t.ex. i fråga om förslaget att underrättelsemyndigheterna ska utveckla en strategi för hur svenska universitet och högskolor ska arbeta med screening av kinesiska studenter och forskare. Utskottet anser sig i dagsläget inte berett att tillstyrka aktuella yrkanden. Utskottet föreslår därför att utrikesutskottet avstyrker motionerna 2019/20:3393 yrkande 4, 2019/20:3398 yrkande 1 och 2019/20:3399 yrkande 14.

Som utskottet också uttryckte i yttrande 2019/20:FöU4y får det mot bakgrund av den nationella strategin för samhällets informations- och cybersäkerhet och redan pågående samarbeten mellan de nordiska länderna och inom EU inte heller anses finnas anledning för utrikesutskottet att i dagsläget tillstyrka förslagen om ett ökat nordiskt samarbete eller EU-samarbete. Motionerna 2019/20:3393 yrkande 6, 2019/20:3399 yrkande 12 och 2019/20:3403 yrkande 3 bör således avstyrkas av utrikesutskottet.

Trafikutskottets yttrande

Trafikutskottet välkomnar att regeringen avser att alltid utgå från svenska och EU-gemensamma intressen och värderingar i samröret med Kina liksom att verka för ett mer kraftfullt EU-samarbete i frågor som rör Kina. Utskottet vill i likhet med regeringen även framhålla behovet av att öka samverkan om frågor som rör Kina inom och mellan det offentliga, näringslivet och civilsamhället. Utskottet konstaterar i likhet med regeringen att det finns utmaningar i Kinas betoning av statens ansvar för säkerhet och kontroll av internet och att det behövs goda kunskaper i Sverige om dessa förhållanden och om de avvägningar som kan bli aktuella. Utskottet anser därför i likhet med regeringen att samarbetet inom EU behöver utvecklas när det gäller Kina och frågor som rör teknik, innovationer och digitalisering för att såväl stärka europeisk konkurrenskraft som främja berörda europeiska intressen.

Utskottet vill framhålla betydelsen av att nå en gemensam europeisk linje när nästa generations infrastruktur för mobil kommunikation byggs ut. När det gäller den femte generationens telekomnätverk (5G) och den fortsatta utbyggnaden av 5G-nät vill utskottet betona att detta kommer att utgöra en bärande del av framtidens samhälle och ekonomi. Därmed kommer det enligt utskottets mening att vara av största vikt att Sverige och EU upprätthåller en hög säkerhet kring denna utbyggnad och därmed förmår skydda känsliga data och kommunikation från intrång.

Utskottet har under hösten berett regeringens proposition Skydd av Sveriges säkerhet vid radioanvändning (prop. 2019/20:15). Enligt propositionen måste den framtida digitala infrastrukturen, som 5G-nät, vara säkrad mot tekniska, organisatoriska och rättsliga förhållanden som kan hota säkerhet, integritet och tillgänglighet och därigenom skada Sveriges säkerhet. Regeringen konstaterar vidare i propositionen att det är mycket viktigt för digitaliseringens utveckling att hitta en säkerhetsnivå som kan möta dagens och framtidens behov och att detta kommer att vara avgörande för den offentliga förvaltningen, näringslivet och enskilda individer. Infrastrukturen som ligger bakom viktiga samhällseliga ekonomiska funktioner skyddas bättre mot manipulering och andra it-angrepp som kan innebära skada för Sveriges säkerhet genom att man inför ett anpassat skydd av t.ex. 5G-nät. Regeringen hänvisar vidare till Europeiska kommissionens rekommendation (EU) 2019/534 om it-säkerhet i 5G-nät som antogs i mars 2019 där utgångspunkten är att framtida 5G-nät kommer att utgöra grunden för en rad tjänster som är nödvändiga för den inre marknadens funktion och för upprätthållandet och driften av vitala samhällseliga och ekonomiska system. Regeringen pekar även på kommissionens bedömning att följderna av systemomfattande och utbredda störningar kommer att bli särskilt allvarliga och menar att åtgärder bör vidtas för att underbygga en hög gemensam it-säkerhetsnivå i 5G-nät. Rekommendationen är inriktad på it-säkerhetsrisker i 5G-nät och på att ge vägledning om lämpliga riskbedömnings- och riskhanteringsåtgärder. Kommissionen påtalar att både tekniska faktorer och andra faktorer är viktiga att beakta vid hanteringen av it-säkerhetsrisker, bl.a. aspekter som rör behovet av att skydda näten under hela deras livscykel och behovet av att all relevant utrustning omfattas när det gäller 5G-nätens konstruktion, utveckling, upphandling, utbyggnad, drift och underhåll. Medlemsstaterna rekommenderas därför att göra en riskbedömning av 5G-nätinfrastrukturen som innefattar en kartläggning av de känsligaste elementen där säkerhetsbrister skulle få betydande negativa konsekvenser. Medlemsstaterna uppmanas även att se över nationella säkerhetskrav och riskhanteringsmetoder för att ta hänsyn till it-säkerhetsshot som kan uppstå på grund av tekniska faktorer som 5G-nätens särskilda tekniska egenskaper och andra faktorer som den rättsliga och politiska ram som leverantörer av informations- och kommunikationsteknik kan vara föremål för i tredjeländer.

Utskottet vill i sammanhanget även understryka behovet av riskbedömningsanalyser kring 5G och cybersäkerhet och vikten av ett starkt samarbete

och ett gemensamt förhållningssätt inom EU liksom Norden när det gäller 5G-nätens säkerhet. Utskottet anser att säkerhetsarbetet behöver fortsätta inom Sverige och EU, och kontrollen måste säkerställas över både infrastrukturen och leverantörsledet. När det gäller frågan om riskanalyser kan utskottet konstatera att regeringen i maj 2019 gav Post- och telestyrelsen (PTS) i uppdrag att lämna ett förslag till riskanalys för it-säkerhet i svenska 5G-nät i enlighet med kommissionens rekommendation (dnr I2019/01414/D). Uppdraget redovisades till regeringen den 28 juni 2019. Sveriges riskanalys lämnades därefter till kommissionen (dnr I2019/01992/D) den 3 juli 2019.

När det gäller nordiskt samarbete kan utskottet konstatera att de nordiska länderna har ingått ett fördjupat samarbete om 5G och att det i maj 2018 under det nordiska statsministermötet i Örnsköldsvik presenterades en avsiktsförklaring som slår fast de nordiska ländernas vision. Avsiktsförklaringen innebär att Norden ska vara den första sammanlänkade 5G-regionen i världen och identifierar områden där det nordiska samarbetet behöver intensifieras.

Utskottet välkomnar det förhållningssätt och de grundsatser som regeringen redogör för i sin skrivelse om infrastruktur för mobil kommunikation och tjänster. Med utgångspunkt från att 5G kommer att vara en bärande del av framtidens samhälle och ekonomi vill utskottet samtidigt betona vikten av att fortsatt och kontinuerligt verka för ett stärkt samarbete och gemensamt förhållningssätt inom EU och Norden i frågor om 5G-nätens säkerhet och cybersäkerhet.

Regeringen pekar i skrivelse 2019/20:18 på att kinesiska investeringar kan bidra till att möta den globala efterfrågan på investeringar i infrastruktur men också på att finansiering ibland även åtföljs av krav på politiska motprestationer från mottagarländerna. Utskottet vill i detta sammanhang peka på den pågående utveckling där Kina, genom statskontrollerade företag, investerar i känslig infrastruktur, vilket innebär att Kina har ett mycket stort inflytande över infrastruktur som bl.a. vägar, hamnar, järnvägar och flygplatser över hela världen. Utskottet kan konstatera att Kina på så sätt har skaffat sig ett strategiskt inflytande som Sverige och EU måste förhålla sig till. Utskottet anser därför att Sverige inom EU bör verka för att ta fram en gemensam strategi för att säkerställa och värna EU:s inflytande över europeisk känslig infrastruktur.

När det gäller behovet av ändringar och skärpningar i lagstiftningen vid internationell upphandling av känslig svensk infrastruktur anser utskottet att detta är en fråga som har stor betydelse för den fortsatta utvecklingen i Sverige och att det därför bör uppmärksammas framgent för att freda svenska intressen från utländskt inflytande och påverkansarbete.

Utskottet kan konstatera att regeringen i mars 2017 beslutade att tillsätta en parlamentarisk kommitté med uppdrag att se över vissa frågor i regelverket som syftar till att skydda Sveriges totalförsvarsverksamhet och att kommittén lämnade ett delbetänkande i april 2018 samt ett slutbetänkande i juni 2019. Till de förslag som kommittén lämnat hör bl.a. att införa ett statligt

kontrollsystem med möjlighet för staten att granska och ytterst villkora eller förbjuda överlåtelser och upplåtelser av utpekad egendom som är av väsentligt intresse för totalförsvaret. Det gäller hamnar, flygplatser och fastigheter i områden med geografiska förhållanden av väsentlig betydelse för det militära försvaret. Förslag lämnas även om att införa krav på att fysiskt skyddade anläggningar som inrättats för behov inom civilt försvar endast får avvecklas, överlåtas eller upplåtas av en kommun eller ett landsting efter medgivande från staten. Kommittén föreslår även att det införs en generell uttrycklig skyldighet i lag för kommuner och landsting att beakta totalförsvarets krav i sin verksamhet samt att staten genom länsstyrelsen ges en utökad möjlighet att tillvarata totalförsvarets intressen i den fysiska planeringsprocessen. Utredningen är för närvarande ute på remiss, men utskottet vill framföra att Sverige bör anamma flera av kommitténs förslag så att staten ges en större möjlighet att avslå överlåtelser och upplåtelser som kan ge inflytande till andra statsmakter.

Utskottet vill i detta sammanhang även peka på att regeringen i augusti 2019 gav en särskild utredare i uppdrag att lämna förslag på hur ett svenskt system för granskning av utländska direktinvesteringar inom skyddsvärda områden kan utformas (dir. 2019:50). Syftet är att kontrollera uppköp och strategiska förvärv av bolag med säte i Sverige vars verksamhet eller teknologi har betydelse för säkerhet eller allmän ordning. I uppdraget till utredaren ingår bl.a. att analysera vilka utländska direktinvesteringar som ska omfattas av regler om granskning, att föreslå under vilka förutsättningar utländska direktinvesteringar ska kunna hindras och vilka förbehåll för sådana investeringar som bör kunna ställas upp, att föreslå vilken befintlig myndighet som ska ansvara för granskning av utländska direktinvesteringar, att föreslå de anpassningar och kompletterande bestämmelser som är nödvändiga för att EU-förordningen om upprättande av en ram för granskning av utländska direktinvesteringar i unionen ska kunna tillämpas i Sverige samt att lämna nödvändiga författningsförslag. Enligt direktiven ska uppdraget, i den del som det avser att lämna förslag på anpassningar och kompletterande bestämmelser till EU-förordningen, redovisas senast den 4 maj 2020 och i den del som det gäller att föreslå ett svenskt system för granskning av utländska direktinvesteringar redovisas senast den 2 november 2021. Utskottet noterar även att flera medlemsländer, t.ex. Frankrike, Tyskland och Finland, redan har skärpt sina nationella lagstiftningar vid utländska direktinvesteringar, och utskottet vill därmed föreslå att även Sverige följer efter, genom att beakta de eventuella lagändringar som föreslås av den särskilda utredaren, med avsikten att stärka skyddet för känslig svensk infrastruktur från utländska investeringar.

Utskottet uppmanar regeringen att verka för att inom EU ta fram en gemensam strategi för att säkerställa och värna EU:s inflytande över europeisk känslig infrastruktur. När det gäller behovet av ändringar och skärpningar i lagstiftningen vid internationell upphandling av känslig svensk infrastruktur anser utskottet att detta är en fråga som har stor betydelse för den fortsatta

utvecklingen i Sverige och att det därför bör uppmärksammas framgent för att freda svenska intressen från utländskt inflytande och påverkansarbete.

Näringsutskottets yttrande

Näringsutskottet noterar med anledning av motion 2019/20:3393 att regeringen lämnat förslag till riksdagen om ändringar i lagen om elektronisk kommunikation och offentlighets- och sekretesslagen för att kunna skydda Sveriges säkerhet vid användning av radiosändare (prop. 2019/20:15). Förslaget har beretts av trafikutskottet (bet. 2019/20:TU4, rskr 2019/20:74). I likhet med motionärerna anser utskottet att det finns ett behov av att stärka samarbetet i Norden och EU när det gäller skyddet för viktig infrastruktur. Utskottet vill utöver den digitala infrastrukturen tillägga vikten av att skydda annan vital infrastruktur i samhället, såsom energiinfrastruktur, och framhålla vikten av att inte minst söka ett gemensamt nordiskt förhållningssätt i dessa frågor. Näringsutskottet anser därför att utrikesutskottet bör tillstyrka motion 2019/20:3393 yrkande 6 delvis i berörd del och föreslå att riksdagen riktar ett tillkännagivande till regeringen enligt det som förordas ovan. I den mån det som anförs sammanfaller med det som sägs i motion 2019/20:3399 yrkande 12 kan den anses tillgodosedd, och utrikesutskottet bör därför även delvis tillstyrka detta yrkande i denna del.

Näringsutskottet anför vidare att ett stort antal svenska företag är etablerade i eller handlar med Kina, och för många av dessa är den snabbväxande och dynamiska kinesiska marknaden central för den fortsatta utvecklingen. Kinesiska investeringar har även bidragit till att skapa och bibehålla ett stort antal arbetstillfällen i Sverige. Utskottet konstaterar samtidigt att det finns en hel del risker och utmaningar förknippade med Kina på innovationsområdet, exempelvis bristande skydd för immaterialrätten, industrispionage, sammanflätningen av det militära med det civila, bristande skydd för den personliga integriteten och Kinas betoning av statens ansvar för säkerhet och kontroll av internet. Det är därför utskottets mening att det är ytterst viktigt att de svenska företagens immateriella tillgångar skyddas.

Utskottet finner det positivt att regeringen avser att arbeta för att få Kina att delta i internationella multilaterala samarbeten för standardisering, öppenhet och etik när det gäller teknik och innovation samt immaterialrätt. Utskottet håller vidare med regeringen om att samarbetet inom EU behöver utvecklas när det gäller frågor som rör Kina och teknik, innovationer och digitalisering, både för att stärka europeisk konkurrenskraft och för att främja berörda europeiska intressen. Vidare behöver även samverkan mellan svenska myndigheter, näringsliv och forskningsinstitutioner utvecklas när det gäller frågor som rör Kina och teknik, innovationer och digitalisering.

Kinesiska investeringar i infrastruktur i andra länder kan bidra till förverkligandet av Agenda 2030 och Parisavtalet. Utskottet instämmer i regeringens syn att det är avgörande att dessa investeringar görs på ett öppet, ekonomiskt, miljömässigt och socialt hållbart sätt och följer internationell rätt

och internationella standarder. Utskottet noterar även förhandlingarna om det omfattande investeringsavtalet mellan EU och Kina som ska ersätta de 26 befintliga bilaterala investeringsfördragen mellan 27 enskilda EU-medlemsstater och Kina genom ett enda övergripande investeringsavtal. Syftet med avtalet är att undanröja hinder för investeringar i marknadstillträde och ge högt skydd för investerare och investeringar i EU och Kina. Nästa förhandlingsrunda planeras till början av november i år. Utskottet noterar även den utredning som har tillsatts för att lämna förslag på hur ett system för granskning av utländska investeringar som kan hota säkerhet och allmän ordning kan se ut, i enlighet med EU-förordningen om granskning av utländska direktinvesteringar. Därtill noterar utskottet regeringens avsikt att driva att EU:s strategi för att förstärka förbindelserna mellan Europa och Asien ska omsättas i praktiken, för att inleda en dialog med Kina om hur strategin kan samverka med Kinas internationella satsningar och för att EU ska upprätthålla internationella standarder.

Utskottet instämmer i regeringens syn att det är centralt att i samverkan mellan svenska och kinesiska aktörer beakta de risker i ett nationellt säkerhets- och försvarsperspektiv som kan finnas oavsett om det rör sig om företags- och innovationsinvesteringar, tekniskt samarbete eller någon annan form av samarbete mellan kinesiska och svenska aktörer. Utskottet välkomnar regeringens målsättning att öka samverkan om frågor som rör Kina inom och mellan det offentliga, näringslivet och civilsamhället, att eftersträva samarbete inom EU och med likasinnade länder och ett gemensamt agerande vad gäller de säkerhetsutmaningar som Kinas ökande strategiska inflytande innebär. Utskottet anser sammantaget att regeringen redan bedriver ett arbete i en riktning som motionärerna efterfrågar. Utskottet kommer att följa utvecklingen noggrant framöver men ser mot bakgrund av det som anförs i skrivelsen ingen anledning att göra ett tillkännagivande i enlighet med vad som förordas i motionerna 2019/20:3393 yrkande 5, 2019/20:3399 yrkande 12 i denna del och 2019/20:3403 yrkandena 1–3.

Utrikesutskottets ställningstagande

I regeringens skrivelse konstateras att Kinas betydelse för global säkerhet växer. Regeringen uppger att de nationella svenska säkerhetsintressena, definierade i regeringens nationella säkerhetsstrategi från 2017 samt genom säkerhets- och försvarspolitikerna, ska vara vägledande i alla aspekter på förbindelserna med Kina som har bäring på Sveriges säkerhet. Vid samverkan mellan svenska och kinesiska aktörer ska man beakta de risker som en samverkan kan medföra i ett nationellt säkerhets- och försvarsperspektiv, vare sig det handlar om företags- och innovationsinvesteringar, tekniskt samarbete, akademiskt utbyte och forskning eller annan form av samarbete mellan kinesiska och svenska aktörer. Regeringen förbinder sig att sträva efter att EU och likasinnade länder samarbetar och agerar gemensamt när det gäller de säkerhets- och försvarsutmaningar som det ökade kinesiska globala

inflytandet innebär. Det gäller inte minst i det transatlantiska samarbetet. Regeringen avser vidare enligt skrivelsen att bejaka kontakter med den kinesiska försvarsmakten inom ramen för FN:s fredsbevarande insatser och i övrigt upprätthålla militära kontakter som är i svenskt intresse och som ligger inom de gränser som sätts av EU:s vapenembargo och andra regleringar. I skrivelsen konstateras att regeringen och berörda myndigheter behöver stärka kunskapen om och utveckla analysen av Kina i perspektivet europeisk och transatlantisk säkerhet. Det gäller även Kinas geopolitiska målsättningar, inklusive det inflytande Kina etablerar genom Belt and Road Initiative. Det fördjupade militära samarbetet mellan Kina och Ryssland kräver ökad uppmärksamhet, särskilt vad gäller Sveriges närområde, inklusive Arktis.

När det gäller Belt and Road Initiative vill utskottet lägga till att det är ett övergripande ramverk med projekt inom huvudsakligen transportinfrastruktur, men även telekommunikationer och energiförsörjning. Utskottet anser att Belt and Road Initiative i grunden är en del av Kinas ambition att forma det internationella systemet så att det passar Kinas syften och för att stärka Kinas globala inflytande. Belt and Road Initiative kan därmed sägas vara ett exempel på hur Kina agerar som systemrival.

Regeringen konstaterar i skrivelsen att tre förhållanden bestämmer riktningen i Kinas band till omvärlden. För det första styr kommunistpartiet utrikespolitiken med utgångspunkt i sin syn på det nationella egenintresset. För det andra ger Kinas växande ekonomiska och politiska resurser landet en ökande internationell betydelse. För det tredje innebär Kinas ökande band till omvärlden att landet får växande intressen att värna.

Vidare konstaterar regeringen att förhållandet mellan Kina och USA är mer konfrontativt än på länge. Spänningar mellan Kina och USA riskerar att få långtgående globala konsekvenser och kan påverka samarbetet mellan Europa och USA, liksom samarbetet mellan Europa och Kina. I sammanhanget vill utskottet påminna om att EU är Sveriges viktigaste utrikes- och säkerhetspolitiska plattform och att en stark transatlantisk länk är av vital betydelse för Europas säkerhet. Mot bakgrund av vad som anförts ovan anser utskottet att yrkande 7 i motion 2019/20:3399 är besvarat.

Utskottet konstaterar att det pågår en tyngdpunktsförskjutning av politisk, ekonomisk och militär makt mot Asien. I synnerhet får Kinas snabba utveckling och stärkta roll allt större betydelse för svensk utrikes- och säkerhetspolitik. Effekterna är både direkta genom Kinas ökade investeringar i Europa och indirekta genom ett ökat amerikanskt säkerhetspolitiskt och militärt fokus på Asien. En direkt effekt av Kinas utveckling är landets ökade investeringar i Europa, däribland i strategisk infrastruktur och högteknologiska företag. Kinas strategi för s.k. civil-militär fusion innebär att kinesiska privata bolag måste dela med sig av sin teknik till Kinas försvarsmakt. Kinas förvärv av företag inom framtidssektorer som t.ex. it kan få direkta följder för svenskt näringslivs framtida konkurrensförmåga. Det rapporteras om ett omfattande kinesiskt industrispionage, som bedrivs med målet att komma över

spetsteknologi. Det som beskrivs har bäring på vad som uttrycks i motion 2019/20:3398 yrkande 2.

Utskottet konstaterar därtill att regeringen i sin skrivelse skriver att det inom forsknings- och utbildningssamarbetet finns särskilda utmaningar när det gäller bl.a. etik, akademisk frihet och immaterialrättskydd samt möjligheten att använda överförd teknologi för militära syften.

Utskottet anser i likhet med regeringen att de nationella svenska säkerhetsintressena, definierade i regeringens säkerhetsstrategi från 2017 samt genom den svenska säkerhets- och försvarspolitikerna, ska vara vägledande i alla aspekter av förbindelserna med Kina som har bäring på Sveriges säkerhet. Det är viktigt att EU och likasinnade länder samarbetar och agerar gemensamt när det gäller de säkerhets- och försvarsutmaningar som det ökade kinesiska globala inflytandet innebär.

Utskottet konstaterar att de återstående motionsyrkandena som bereds inom detta avsnitt fokuserar på Kinas växande intresse för strategisk infrastruktur och högteknologi samt de säkerhetspolitiska risker och utmaningar som förknippas med Kina när det gäller företags- och innovationsinvesteringar, tekniskt samarbete, akademiskt utbyte och forskning eller annan form av samarbete mellan kinesiska och svenska aktörer. Försvarsutskottet, trafikutskottet och näringsutskottet har yttrat sig, dels över skrivelsen, dels om de motionsyrkanden som faller inom deras respektive beredningsområden.

När det gäller motionsyrkanden om att Sverige ska ha ett robust system för granskning av utländska investeringar som kan hota säkerhet och allmän ordning, om att Sverige bör skärpa lagstiftningen vid internationell upphandling av känslig svensk infrastruktur och om att Sverige inom EU bör verka för att ta fram en gemensam strategi för att motverka kinesiskt inflytande över europeisk känslig infrastruktur noterar utskottet att en beredning pågår inom Regeringskansliet av det betänkande som Kommittén för förbättrat skydd för totalförsvarsverksamhet har lagt fram. Kommittén har bl.a. analyserat möjligheterna till statlig förköpsrätt av viss fast egendom och hade bl.a. i uppgift att bedöma om åtgärder krävs för att åstadkomma ett ökat skydd för totalförsvaret vid överlåtelse och upplåtelse av viktigare infrastruktur. Utskottet noterar även i detta sammanhang att regeringen i augusti 2019 gav en särskild utredare i uppdrag att lämna förslag på hur ett svenskt system för granskning av utländska direktinvesteringar inom skyddsvärda områden kan utformas (dir. 2019:50). Flera av EU:s medlemsländer, t.ex. Frankrike, Tyskland och Finland, har redan skärpt sina nationella lagstiftningar vid utländska direktinvesteringar, och utskottet föreslår i likhet med trafikutskottet att Sverige följer efter, genom att beakta de eventuella lagändringar som föreslås av den särskilda utredaren, med avsikten att stärka skyddet för känslig svensk infrastruktur från utländska investerare. Mot bakgrund av vad som ovan anförts anser utskottet att ovannämnda motionsyrkanden är besvarade.

När det gäller motionsyrkanden om att den svenska staten bör ta ett större ansvar för stärkt skydd av olika värden inom det svenska näringslivet, respektive att regeringen ska verka för att öka kompetensen hos företag och

myndigheter om cyberkrigföring, påverkansarbete och informationsinhämtning av tredjeländer anser utrikesutskottet i likhet med näringsutskottet att regeringen har påbörjat ett arbete i den riktning som motionärerna efterfrågar. Utrikesutskottet konstaterar i likhet med försvarsutskottet att regeringen har aviserat att ett nytt nationellt center ska utvecklas för att öka informations- och cybersäkerheten. Därmed anser utrikesutskottet att motionärernas yrkanden blivit besvarade.

I ett motionsyrkande argumenteras för ökad samverkan kring cybersäkerhet mellan offentliga och privata aktörer liksom samarbeten med andra länder, en gemensam europeisk linje för att göra 5G-näten säkrare inför att nästa generations infrastruktur för mobil kommunikation byggs ut och att stärka samarbetet i Norden i frågor om cybersäkerhet och 5G. I två likalydande motionsyrkanden anförs bl.a. behovet av att EU i största möjliga utsträckning har ett enat förhållningssätt gentemot Kina när det gäller bl.a. 5G. Utrikesutskottet konstaterar att trafikutskottet under hösten har berett regeringens proposition Skydd av Sveriges säkerhet vid radioanvändning (prop. 2019/20:15). I nämnda proposition uttalar regeringen att en framtida digital infrastruktur som 5G-nät måste vara säkrad mot tekniska, organisatoriska och rättsliga förhållanden som kan hota säkerhet, integritet och tillgänglighet och därigenom skada Sveriges säkerhet. Regeringen konstaterar vidare i propositionen att det är mycket viktigt för digitaliseringens utveckling att hitta en säkerhetsnivå som kan möta dagens och framtidens behov och att detta kommer att vara avgörande för den offentliga förvaltningen, näringslivet och enskilda individer. Genom att införa ett anpassat skydd av t.ex. 5G-nät skyddas enligt regeringen den infrastruktur som ligger bakom viktiga samhällsliga och ekonomiska funktioner bättre mot manipulering och andra it-angrepp som kan innebära skada för Sveriges säkerhet. Utrikesutskottet instämmer i trafikutskottets bedömning av behovet av riskbedömningsanalyser kring 5G och cybersäkerhet och vikten av ett stärkt samarbete och ett gemensamt förhållningssätt inom EU liksom Norden när det gäller 5G-nätens säkerhet och cybersäkerhet. Utskottet anser i likhet med trafikutskottet att Sverige inom EU bör verka för att ta fram en gemensam strategi för att säkerställa och värna EU:s inflytande över europeisk känslig infrastruktur.

Utskottet noterar att trafikutskottet i sitt betänkande 2019/20:TU4 Skydd av Sveriges säkerhet vid radioanvändning, där den ovannämnda propositionen har behandlats, har ett tillkännagivande till regeringen om att den skyndsamt bör se över möjligheten för Säkerhetspolisen och Försvarsmakten att överklaga beviljande eller återkallande av tillstånd till regeringen när det är motiverat för Sveriges säkerhet. Sammanfattningsvis anser utrikesutskottet att motionerna 2019/20:3393 yrkande 6 och 2019/20:3399 yrkande 12 är besvarade.

När det gäller motionsyrkandet om att Sverige ska ha förmåga att skydda näringsliv och forskning mot industrispionage konstaterar utskottet att det finns rapporter från Säkerhetspolisen och försvarsunderrättelse-

myndigheterna om att Kina på olika sätt försöker skaffa sig underrättelseinformation om den tekniska utvecklingen i olika branscher. Utrikesutskottet anser i likhet med försvarsutskottet att regeringen har genomfört en rad åtgärder som relaterar till påverkanskampanjer. Regeringen har tagit fram en nationell strategi för samhällets informations- och cybersäkerhet. Regeringen verkar vidare för att säkerhetskyddslagstiftningen bättre ska motsvara de förbättrade kraven på säkerhetskydd inom informationssäkerhetsområdet. Förslagen inom den tidigare nämnda proposition 2019/20:15 om skydd av Sveriges säkerhet vid radioanvändning, vilken nu beslutats av riksdagen (bet. 2019/20:TU4, rskr. 2019/20:74), bedöms enligt försvarsutskottet ligga inom ramen för den nationella strategin för samhällets informations- och cybersäkerhet och komplettera lagen om informationssäkerhet för samhällsviktiga och digitala tjänster som tidigare stiftats för att genomföra EU:s direktiv. Enligt utrikesutskottets mening kommer fortsatt arbete att krävas när det gäller att stärka Sveriges förmåga att skydda näringsliv och forskning mot industrispionage och därmed anser utrikesutskottet att motion 2019/20:3393 yrkande 3 är besvarad.

När det gäller motionsyrkanden om att ge underrättelsemyndigheter i uppdrag att utveckla en strategi för hur svenska universitet och högskolor ska arbeta med screening respektive att ta fram en strategi för hur Sverige ska hantera potentiella säkerhetsproblem vid svenska universitet, högskolor och företag med anledning av kinesiska medborgares skyldighet enligt kinesisk underrättelselag anser utrikesutskottet att dessa förslag bör övervägas. Därmed anser utrikesutskottet att motionärernas yrkanden blivit besvarade.

Handel, ekonomi och finansiella frågor

Motionerna

I kommittémotion 2019/20:3393 av Hans Wallmark m.fl. (M) yrkande 5 anförs att regeringen ska verka för att handel och marknadstillträde ska ske på lika villkor mellan EU och dess medlemsstater å ena sidan och Kina å andra sidan.

I kommittémotion 2019/20:3394 av Ludvig Aspling m.fl. (SD) yrkande 4 anförs att regeringen ska återkomma med en plan för hur den ska hantera det svenska ägandet i Asiatiska banken för infrastrukturinvesteringar (AIIB). Sverige bör tillsammans med EU-kretsen sätta upp en tidsram inom vilken banken ska ha antagit nya policydokument för öppenhet och ansvarstagande, och om så inte sker, lämna banken.

I motion 2019/20:3398 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkande 2 anförs att Sverige inte bör gå in i nya samarbeten med Kina som bidrar till att uppnå Kinas globala strategiska målsättningar på bekostnad av rådande internationell rättsordning och demokratiska värderingar.

I kommittémotion 2019/20:3399 av Lars Adaktusson m.fl. (KD) yrkande 11 anfördes att Sverige inom WTO bör driva att Kina ska åtgärda Kinas bristande tillämpning av WTO:s regelverk. Sverige och EU ska fortsätta att kräva likvärdiga villkor för företag som vill etablera sig i Kina såväl som internationellt.

I kommittémotion 2019/20:3401 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 9 anfördes att regeringen bör kräva att svenska företag som är verksamma i Kina uppträder konsekvent och i överensstämmelse med den svenska politiken när det gäller mänskliga rättigheter. I samma motion yrkande 10 anfördes att den svenska regeringen bör verka för att svenska multinationella företag som är verksamma i Kina undertecknar globala ramavtal.

Näringsutskottets yttrande

Näringsutskottet konstaterar att Kina i dag är Sveriges största handelspartner i Asien och blir allt viktigare för svensk tillväxt och svenska arbetstillfällen. Villkoren för att bedriva verksamhet i Kina är dock olika för utländska och kinesiska företag, och Kina drar fortfarande nytta av sin ställning som utvecklingsland i flera sammanhang, trots att landet är världsledande i många sektorer.

Utskottet vill med anledning av motionerna 2019/20:3393 och 2019/20:3399 påminna om vad det anfört tidigare år när det har behandlat förslag om vikten av att främja internationell handel och motverkande av protektionism (senast i bet. 2018/19:NU13). Det finns sedan länge ett brett stöd i riksdagen för uppfattningen att frihandel i grunden är något positivt och därmed en viktig princip att värna. Enligt utskottets mening bör Sverige även fortsättningsvis vara en tydlig röst inom EU och sådana internationella forum som WTO för en öppen och fri global handel och för att motverka protektionistiska tendenser, så även i fallet med Kina. Utskottet noterar att regeringen i skrivelsen anger att den kommer att fortsätta att föra dialog med Kina om att modernisera det multilaterala handelssystemet, i syfte att värna frihandeln och mot bakgrund av att Kinas agerande utmanar handelssystemet. Utskottet ser positivt på regeringens avsikt att driva på för att EU ska bedriva ambitiösa förhandlingar om avtal som underlättar handeln och säkrar svenska företags marknadstillträde och lika konkurrensvillkor och för att EU ska engagera Kina i reformeringen av WTO. Utskottet noterar att regeringen delar motionärernas uppfattning att brister som immaterialrättsliga intrång, påtvingad tekniköverföring och WTO-oförenliga statliga subventioner behöver hanteras. Vidare noterar utskottet att även regeringen anser att Kinas användning av s.k. särskild och differentierad behandling i WTO behöver anpassas till landets utvecklingsnivå. Utskottet anser sammantaget att regeringen redan arbetar i en riktning som motionärerna efterfrågar och ser därför ingen anledning för riksdagen att rikta ett tillkännagivande till regeringen i nuläget, varför utrikesutskottet bör avstyrka motionerna 2019/20:3393 yrkande 5 och 2019/20:3399 yrkande 11.

I flera av motionerna (2019/20:3398 yrkande 2, 2019/20:3401 yrkanena 9–10) framhålls vikten av att andra värden och aspekter än de ekonomiska prioriteras i handelsrelationerna med Kina. Utskottet har ingen annan uppfattning än motionärerna när det gäller vikten av att prioritera andra värden och aspekter än de ekonomiska i relationen till Kina. Utskottet vill i detta sammanhang upprepa vad det tidigare sagt om att frihandelsavtal inte får leda till sänkta krav när det gäller hälsa, miljö, djurskydd och säkerhet. Frihandelsavtal får inte heller leda till att de sociala, fackliga och ekonomiska rättigheterna i Sverige eller EU urholkas. EU behöver fortsätta att bedriva en progressiv handelspolitik som bidrar till miljömässig, ekonomisk och social hållbarhet, liksom till arbetet mot klimatförändringar och för Agenda 2030. Den fria handeln ska också vara en rättvis handel.

Utskottet anser vidare att hållbart företagande i första hand ska vila på företagen själva och deras vilja att göra hållbart företagande till en viktig del av sin verksamhet. Många svenska företag bedriver redan ett aktivt och ambitiöst hållbarhetsarbete. Det som staten kan och bör göra är enligt utskottet att vidta åtgärder för att på olika sätt uppmuntra och stödja företagen i denna strävan. Utskottet vill här särskilt framhålla det bilaterala samarbetsavtalet med Kina inom företagens sociala ansvar (corporate social responsibility, CSR) som också nämns i skrivelsen. Det svenska CSR-centret i Peking säkerställer att svenska företag får stöd och rådgivning i frågor som rör hållbart företagande, bl.a. när det gäller mänskliga rättigheter, arbetsvillkor och korruption. Utskottet vill även påminna om att regeringen har vidtagit ett antal åtgärder inom ramen för exportstrategin och handlingsplanen för företagande och mänskliga rättigheter.

Kina agerar ofta på den globala arenan på ett icke transparent vis och strävar på vissa områden efter att införa normer och värderingar som riskerar att undergräva den regelbaserade världsordningen. Utskottet noterar i detta sammanhang att regeringen har som ansats att i största möjliga mån och där så är lämpligt få Kina att bli delaktigt i multi- och plurilaterala samarbeten. Utskottet välkomnar regeringens avsikt att agera för att i första hand genom EU och i samverkan med likasinnade ställa krav på att Kina ska följa sina folkrättsliga förpliktelser och ta ansvar för regelbaserat multilateralt samarbete och agerande i enlighet med folkrätten samt värna vedertagna normer och värderingar i den regelbaserade världsordningen.

Mot bakgrund av vad som anförts ovan anser näringsutskottet att utrikesutskottet ska avstyrka motionerna 2019/20:3398 yrkande 2 och 2019/20:3401 yrkandena 9 och 10.

Utskottets ställningstagande

Utrikesutskottet konstaterar i likhet med i betänkande 2017/18:UU10 att en öppen, rättvis och frihandelsvänlig handelspolitik är en av grundstenarna för tillväxt och sysselsättning i Sverige och i EU. I likhet med näringsutskottet anser utskottet att Sverige ska vara en tydlig röst inom EU och sådana

internationella forum som WTO för en öppen och fri global handel och för att motverka protektionistiska tendenser, och detta gäller även i förhållandet till Kina.

Utskottet ser i likhet med näringsutskottet positivt på regeringens avsikt att driva på för att EU ska bedriva ambitiösa förhandlingar om avtal som underlättar handeln och säkrar svenska företags marknadstillträde och lika konkurrensvillkor och för att EU ska engagera Kina i reformeringen av WTO. Utrikesutskottet anser sammantaget att regeringen redan arbetar i en riktning som motionärerna efterfrågar och att motionerna 2019/20:3393 yrkande 5 och 2019/20:3399 yrkande 11 därmed är besvarade.

Utrikesutskottet instämmer i näringsutskottets uttalande att EU behöver fortsätta att bedriva en progressiv handelspolitik som bidrar till miljömässig, ekonomisk och social hållbarhet, liksom till arbetet mot klimatförändringar och för Agenda 2030. Frihandelsavtal får inte leda till att de sociala, fackliga och ekonomiska rättigheterna i Sverige eller EU urholkas. Den fria handeln ska också vara en rättvis handel.

Utrikesutskottet anser i likhet med näringsutskottet att ansvaret för hållbart företagande i första hand ska vila på företagen själva, och deras vilja att göra hållbart företagande till en viktig del av sin verksamhet är därför central.

Med anledning av motionsyrkandet om AIIB konstaterar utskottet att banken grundades 2016 på kinesiskt initiativ och att riksdagen samma år beslutade om Sveriges medlemskap i den. AIIB:s syfte är att främja hållbar ekonomisk utveckling, skapa välbefinnande och förbättra infrastrukturanslutningar i Asien samt att bidra till regionalt samarbete och partnerskap för att möta utvecklingsutmaningar. Banken har 74 medlemsländer och Kinas röstandel begränsar sig till 26 procent. Sverige och fler än 20 andra europeiska länder är med och påverkar besluten i styrelsen – inklusive i frågor som rör upprätthållande av höga standarder inom transparens och miljömässigt och socialt hållbara investeringar. De europeiska länderna och övriga medlemsländer utanför Asien har därmed ett betydande inflytande i banken.

Enligt svar på riksdagsfråga 2019/20:41 anser regeringen att det är viktigt att AIIB lever upp till höga standarder i fråga om transparens och miljömässigt och socialt hållbara investeringar. Regeringen anser vidare att det svenska medlemskapet i AIIB ger möjlighet att påverka att banken gör detta. AIIB har bl.a. antagit ett socialt och miljömässigt ramverk, en policy för offentlig information och en klagomålsmekanism som ska säkerställa höga standarder i bankens verksamhet. Enligt en rapport av Tysklands finansministerium är AIIB:s sociala och miljömässiga ramverk i linje med Världsbankens och andra internationella finansiella institutioners ramverk. En stor andel av AIIB:s projekt samfinansieras med andra institutioner såsom Världsbanken och Asiatiska utvecklingsbanken. Utskottet konstaterar att Sverige genom medlemskapet i AIIB kan bidra till att främja hållbar ekonomisk utveckling i Asien, en region där det finns stora behov av infrastruktur för att stärka tillväxt och minska fattigdom. Utskottet har i betänkande 2019/20:UU2 beslutat om kapitaltillskott till AIIB. Utskottet förutsätter att regeringen, utifrån det

svenska medlemskapet i AIIB, noga följer utvecklingen av banken, inte minst i ljuset av de frågor som behandlas i detta betänkande.

Mot bakgrund av vad som anförts ovan anser utrikesutskottet att motionerna 2019/20:3393 yrkande 5, 2019/20:3394 yrkande 4, 2019/20:3398 yrkande 2 i denna del, 2019/20:3399 yrkande 11 samt 2019/20:3401 yrkandena 9 och 10 har blivit besvarade.

Klimat- och miljöfrågor

Motionerna

Enligt motion 2019/20:3393 av Hans Wallmark m.fl. (M) yrkande 8 bör EU ställa tydliga krav på Kina när det gäller landets utsläpp av koldioxid och av plast i havet. Sverige bör vara en pådrivande kraft för miljön i internationella forum när det gäller gröna frihandelsavtal och även bilateralt verka för samarbete med Kina när det gäller forskning och utveckling inom klimat- och miljöområdet.

I motion 2019/20:3398 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkande 2 anförts att Sverige inte bör gå in i nya samarbeten med Kina som bidrar till att uppnå Kinas globala strategiska målsättningar på bekostnad av rådande internationell rättsordning och demokratiska värderingar.

I motion 2019/20:3403 av Fredrik Malm m.fl. (L) yrkande 4 anförts att Sverige bör verka inom EU för att öka trycket på Kina för att uppnå landets klimatåtaganden i enlighet med Parisavtalet.

Miljö- och jordbruksutskottets yttrande

Miljö- och jordbruksutskottet konstaterar att Kina i dag är världens enskilt största utsläppare av koldioxid. Utskottet har tidigare uttalat att klimatfrågan är en global utmaning och att det är utvecklingen ur ett globalt perspektiv som är avgörande för att nå det övergripande klimatmålet och Parisavtalets målsättningar. Det framgår av regeringens skrivelse att Kina söker ett särskilt inflytande i det internationella arbetet när det gäller klimatförhandlingar och Agenda 2030. Utskottet anser liksom tidigare att EU spelar en avgörande roll som ledare i det internationella klimatarbetet. Utskottet vill framhålla betydelsen av regeringens ställningstagande att Sverige aktivt ska stödja EU i det fortsatta arbetet med att ställa höga krav på Kina när det gäller klimatarbete och arbetet med att genomföra Agenda 2030. Det är enligt utskottets uppfattning av grundläggande betydelse att Sverige aktivt bidrar till att förbättra förutsättningarna för ett kraftfullt och konstruktivt agerande av EU för att åstadkomma nödvändiga förbättringar av Kinas klimat- och miljöarbete.

Vidare framgår det av regeringens skrivelse att Kina inom ramen för Belt and Road Initiative genom internationella investeringar i infrastruktur bidrar till dels etableringar av klimatmässigt och socialt ohållbara projekt, dels

politiska beroendeförhållanden – ett kinesiskt agerande som bl.a. medför försämrade förutsättningar för det internationella samfundets arbete med förverkligandet av Agenda 2030 och Parisavtalet. Utskottet vill i denna del betona vikten av att Sverige i det fortsatta internationella arbetet agerar för att kinesiska investeringar i infrastruktur ska ske öppet, ekonomiskt, miljömässigt och socialt hållbart och enligt internationell rätt och internationella standarder.

Mot denna bakgrund anser utskottet att utrikesutskottet bör avstyrka motionerna 2019/20:3393 yrkande 8 och 2019/20:3403 yrkande 4.

Näringsutskottets yttrande

Näringsutskottet konstaterar med anledning av motion 2019/20:3393 yrkande 8 att förhandlingarna om ett frihandelsavtal för gröna varor (EGA) tyvärr inte har rots i hamn, och utskottet vill i likhet med tidigare uttalanden understryka vikten av att regeringen med kraft fortsätter driva på för att ett avtal ska kunna nås. Utskottets förhoppning är att detta avtal så småningom ska kunna utvecklas till ett multilateralt avtal.

Utskottet noterar även att det sedan september 2018 finns ett energiråd utlokaliserat av Energimyndigheten på Sveriges ambassad i Peking. Utskottet noterar vidare regeringens avsikt att söka samarbete med Kina inom innovation och entreprenörskap, bl.a. i form av policydialog och samverkan mellan berörda myndigheter, forskningsaktörer och näringslivet, framför allt om hållbarhet och gemensamma globala utmaningar. Med hänvisning till det anförda förordrar utskottet att utrikesutskottet avstyrker motion 2019/20:3393 yrkande 8.

Utskottets ställningstagande

Utrikesutskottet konstaterar att Kina spelar en central roll inom klimatområdet och att Parisavtalets målsättningar inte kan nås utan landets medverkan. Utskottet stöder i likhet med miljö- och jordbruksutskottet regeringens ansats att EU ska ställa högre krav på Kina när det gäller klimat. Enligt utskottets uppfattning inkluderar det att Kina ska nå kulmen för utsläpp före 2030 och därefter kraftigt minska utsläppen i enlighet med Parisavtalet samt fullt ut ta ansvar i linje med landets utvecklingsnivå. Kina behöver bidra mer till det multilaterala arbetet med regelverk och lämna större finansiella bidrag, såväl bilateralt som till klimatfonder.

Kina är en viktig partner i globala miljösamarbeten på områden som hav, klimat, kemikalier och biologisk mångfald. Utskottet konstaterar att Kina enligt det kinesiska miljödepartementet dumpade 200 miljoner kubikmeter skräp i kustnära vatten under 2018. Kina har öronmärkt 7 miljarder renminbi (motsvarande 9,6 miljarder kronor) för att före årets slut städa upp, särskilt i Yangtsekiangdeltat och Pärlflodsdelat där många industrier ligger och där läget är värst. Utskottet anser i likhet med regeringen att regeringen ska söka dialog och samarbete med Kina när det gäller policyutveckling och forskning

inom bl.a. förnybar energi, hållbar vatten- och havsförvaltning, minskade utsläpp av växthusgaser och föroreningar, hållbar hantering av kemikalier och avfall, hållbar konsumtion och resursutnyttjande samt biologisk mångfald.

Det framgår av regeringens skrivelse att Kina inom ramen för Belt and Road Initiative genom internationella investeringar i infrastruktur bidrar till dels etableringar av klimatmässigt och socialt ohållbara projekt, dels politiska beroendeförhållanden – ett kinesiskt agerande som bl.a. medför försämrade förutsättningar för det internationella samfundets arbete med förverkligandet av Agenda 2030 och Parisavtalet. Utskottet stöder miljö- och jordbruksutskottet som betonar vikten av att Sverige i det fortsatta internationella arbetet agerar för att kinesiska investeringar i infrastruktur ska ske öppet, ekonomiskt, miljömässigt och socialt hållbart och enligt internationell rätt och internationella standarder. Detta har också bäring på motion 2019/20:3398 yrkande 2.

Mot denna bakgrund anser utrikesutskottet att motionerna 2019/20:3393 yrkande 8, 2019/20:3398 yrkande 2 i denna del och 2019/20:3403 yrkande 4 är besvarade.

Mänskliga rättigheter

Motionerna

Enligt kommittémotion 2019/20:3261 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkande 21 bör den svenska regeringen tydligt markera mot Kinas omfattande övergrepp och aktivt samverka med likasinnade i EU för att nå maximal tydlighet.

I motion 2019/20:3393 av Hans Wallmark m.fl. (M) yrkande 7 anförs att Sverige ska stå upp för och driva frågor som demokrati, mänskliga rättigheter och jämställdhet i kontakter med Kina. Sverige ska även vara en tydlig röst i EU när det gäller mänskliga rättigheter i Kina.

I motion 2019/20:3398 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkande 2 anförs att Sverige inte bör gå in i nya samarbeten med Kina som bidrar till att uppnå Kinas globala strategiska målsättningar på bekostnad av rådande internationell rättsordning och demokratiska värderingar.

I motion 2019/20:3399 av Lars Adaktusson m.fl. (KD) yrkande 4 anförs att EU ska ställa högre krav på Kina när det gäller respekt för de mänskliga rättigheterna. I samma motion yrkande 5 anförs att de diplomatiska ansträngningarna för att Kina ska frige Gui Minhai måste förstärkas. Vidare i yrkande 6 anförs att Sverige bör göra mer för att stoppa religionsförföljelsen i Kina.

I motion 2019/20:3401 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 1 anförs att Sveriges regering ska verka för att EU i all sin utrikespolitik, inkluderat relationerna med Kina, sätter mänskliga rättigheter före ekonomiska intressen. I samma motion yrkande 2 anförs att Sverige i varje form av kontakt med Kina ska ta upp de omfattande och grova brotten mot yttrande- och tryckfriheten.

Vidare anförs i yrkande 4 att den svenska regeringen i varje form av kontakt med Kina ska kräva ett stopp för användandet av dödsstraff. Enligt yrkande 5 bör Sverige verka för att en internationell utredning tillsätts med anledning av rapporterna om organstöld i Kina. I yrkande 6 anförs att Sverige bör verka för att EU inför sanktioner mot Kina kopplade till krav om att Kina upphör med övergreppen mot uigurer. Vidare anförs i yrkande 7 att regeringen bör verka för att etniska och religiösa minoriteters kulturella, språkliga och religiösa rättigheter i Kina respekteras. I yrkande 8 anförs att regeringen bör återkomma med förslag om hur den ska verka för att stärka de fackliga rättigheterna och arbetstagares rättigheter i Kina. Enligt yrkande 12 bör regeringen verka för att Gui Minhai frigges villkorslöst.

Utskottets ställningstagande

Utrikesdepartementets (UD) rapport från 2019 om mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer när det gäller Kina inleds med en beskrivning av Kina som land. Kina är en enpartistat utan allmänna och fria val. Politisk opposition är inte tillåten. Statsapparaten genomsyras av kommunistpartiet. Rättsväsendet är underställt kommunistpartiets kontroll. Sedan kommunistpartiets kongress hösten 2017 har partiet en uttalad ambition att utöka sin kontroll över alla delar av samhället.

Vidare anges i UD:s rapport att situationen för minoriteters rättigheter i regionen Xinjiang, särskilt för muslimska uigurer, är mycket allvarlig. Enligt en rapport (Concluding Observations on the Combined Fourteenth to Seventeenth Periodic Reports of China, CERD/C/CHN/CO/14-17) från FN:s kommitté för eliminering av rasdiskriminering 2018 finns flertaliga uppgifter om att ett stort antal uigurer och personer tillhörande andra muslimska minoriteter i Xinjiang befinner sig i s.k. politiska omskolningsläger utan att ha möjlighet att kontakta anhöriga eller juridiska ombud och utan att deras frihetsberövande har varit föremål för en juridisk prövning. Enligt uppskattningar i den ovannämnda FN-rapporten kan det röra sig om från tiotusentals upp till 1 miljon människor.

Det s.k. arbetet mot extremism i Xinjiang, som huvudsakligen riktar in sig på religiösa och etniska minoriteter, i synnerhet muslimer, har intensifierats sedan 2016. Enligt regeringsföreträdare syftar politiken till att bekämpa extremism och terrorism med förebyggande insatser mot individer, och enligt lokala bestämmelser ska det ske genom ”ideologisk utbildning” och ”beteendekorrigerande”. Trovärdiga vittnesuppgifter och rapporter från organisationer som Human Rights Watch indikerar att målsättningen tycks vara att omdana muslimska individers kulturella vanor och religiösa trosföreställningar samt att stärka deras lojalitet gentemot kommunistpartiet.

Kinas konstitution garanterar religionsfrihet, men den är i praktiken starkt inskränkt. Sedan 2017 har partiet inskränkt religionsfriheten alltmer, särskilt i Tibet och Xinjiang, och ytterligare bestämmelser trädde i kraft 2018. Det finns enligt UD:s rapport om mänskliga rättigheter (MR) uttalade krav om att

religion måste ”anpassas till Kinas förutsättningar” och bidra till att genomföra kommunistpartiets politik.

Dödsstraff finns på straffskalan för 46 olika brott, inklusive för ekonomiska brott och brott som våldtäkt, människohandel och narkotikasmuggling. Antalet personer som avrättas i Kina varje år är en statshemlighet. Uppskattningarna varierar, men enligt civilsamhälles-organisationen Dui Hua Foundation avrättades ca 2 000 personer under 2018. Enligt samma organisation har antalet uigurer från Xinjiang som döms till döden ökat.

Utskottet anser i likhet med i betänkande 2017/18:UU15 att dödsstraffet är en kränkning av de mest grundläggande mänskliga rättigheterna och utgör ett omänskligt, grymt och oåterkalleligt straff som inte har någon plats i en modern rättsordning. Utskottet fördömer därför tillämpningen av dödsstraffet var det än tillämpas och anser att tillämpningen av dödsstraff måste upphöra även i Kina. Utskottet stöder de riktlinjer som EU har antagit för att avskaffa dödsstraffet globalt. Utskottet framhåller vidare att avskaffandet av dödsstraffet är en prioriterad fråga i svensk utrikespolitik.

Kina införde 2015 ett förbud mot användande av organ från avrättade personer. Enligt officiella källor får enbart frivilliga donationer förekomma. Det förekommer dock rapporter om att reglerna kringgås. Utskottet ser allvarligt på de anklagelser som framförs i fråga om s.k. organhandel i Kina. EU:s utrikestjänst har vid flera tillfällen uttryckt sin oro över bristen på tillgänglig statistik över organtransplantationer i Kina.

Den kinesiska konstitutionen garanterar allmän åsikts-, yttrande- och tryckfrihet. I praktiken är enligt UD:s MR-rapport dock samtliga nämnda rättigheter inskränkta i varierande grad. Konstitutionen innehåller också paragrafer om medborgares skyldighet att skydda nationens säkerhet, vilket begränsar yttrandefriheten. Personer som rapporterar om politiskt känsliga frågor löper stor risk att trakasseras, hotas eller gripas. Det är särskilt känsligt att ifrågasätta kommunistpartiets makt- och organisationsmonopol och att direkt kritisera det högsta ledarskapet.

Kinesisk arbetsrätt ger enligt UD:s MR-rapport ett relativt gott skydd vad gäller former för arbete och anställning samt arbetstid. Det finns dock brister i genomförandet. Den kinesiska fackföreningslagen anger ansvarsområden för Kinas enda officiella fackförening, Allkinesiska fackförenings-federationen (All-China Federation of Trade Unions, ACFTU). ACFTU står direkt under kommunistpartiets kontroll. Kina har ratificerat fyra av Internationella arbetsorganisationens (ILO) åtta kärnkonventioner, men inte konventionerna 29, 87, 98 och 105 som bl.a. rör tvångsarbete och organisationsfrihet. Utskottet ser vikten av att Sverige fortsätter att verka för fackliga rättigheter i Kina.

Utskottet har tidigare uttalat sig om frihetsberövandet av den svenska medborgaren Gui Minhai, senast i betänkande 2017/18:UU15. Utskottet ser fortfarande med största allvar på att Gui Minhai är frihetsberövad sedan januari 2018 efter att i ett tidigare skede ha varit frihetsberövad i två år (2015–2017). Utskottet välkomnar att EU vid flera tillfällen tagit upp Gui Minhais fall i offentliga uttalanden och vid kontakter med Kina som t.ex. i en enig

resolution från Europaparlamentet 2016 (2016/2990). I EU:s uttalande i FN:s råd för mänskliga rättigheter i september 2019 underströks att EU ser mycket allvarligt på det fortsatta frihetsberövandet av Gui Minhai och att EU uppmanar Kina att omedelbart släppa honom fri. Även i EU:s MR-dialog med Kina den 2 april 2019 uppmanade EU Kina att släppa Gui Minhai fri. EU underströk i dialogen att alla frihetsberövade personer har rätt att välja sitt eget juridiska ombud, få möjlighet att träffa sin familj, ha tillgång till adekvat medicinsk vård när så behövs och få klagomål om tortyr och vanvård snabbt utredda. Utskottet vill återigen i likhet med i tidigare betänkanden understryka att Gui Minhai omedelbart bör släppas fri, återförenas med sin familj och ges möjlighet att träffa svensk diplomatisk och medicinsk personal, och utskottet framhåller vikten av att regeringen även i fortsättningen arbetar med oförminskad styrka, med stöd av EU och andra länder, när det gäller detta ärende. Utskottet välkomnar den politiska enighet över partigränser som manifesterades i samband med kulturminister Amanda Linds överlämnande av Tucholskypriset till Gui Minhai. Därtill vill utskottet framföra att det ser allvarligt på att Kina försöker motarbeta utövandet av yttrande- och mötesfrihet i Sverige av såväl enskilda som organisationer när det gäller att kritisera kinesiska förhållanden.

Utskottet vill betona vikten av att Kina lever upp till sina nationella och internationella åtaganden samt rättsstatens principer och att Kina respekterar religions- och övertygelsefrihet, yttrandefrihet och etniska minoriteters rättigheter, i synnerhet i Xinjiang och Tibet. Systemet med politiska interneringsläger i Xinjiang är enligt utskottet en mycket oroande utveckling. Utskottet ser mycket allvarligt på den senaste tidens uppgifter från människorättsorganisationer om godtyckliga frihetsberövanden, inskränkt yttrandefrihet och begränsningar av religions- och övertygelsefriheten i Xinjiang. Utskottet förväntar sig att regeringen agerar för att FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter och andra oberoende människorättsorganisationer ska kunna besöka Xinjiang utan övervakning och restriktioner och på så vis kunna fullgöra sitt arbete. Utskottet välkomnar att EU i sitt gemensamma uttalande i FN:s råd för mänskliga rättigheter i september 2019 bl.a. tog upp situationen för uigurer och andra minoriteter i Xinjiang när det gäller omskolningsläger, omfattande övervakning och begränsningar av religions- och övertygelsefrihet. EU uppmanade Kina att säkerställa att rättsstatens principer följs, att det finns rätt till en rättvis rättegång och att fall av godtyckliga arresteringar, vanvård och tortyr av människorättsförsvarare och deras familjer noggrant utreds. Utöver Gui Minhai tog EU upp sin oro för ett antal namngivna människorättsförsvarare och jurister som blivit frihetsberövade. Även i EU:s senaste MR-dialog med Kina i april 2019 tog EU upp situationen för minoriteter i Xinjiang och Tibet. EU påminde om att åtgärder för att bekämpa terrorism måste vidtas i enlighet med proportionalitetsprincipen, grundläggande fri- och rättigheter och internationell rätt. EU tog avstånd från användandet av dödsstraff och diskuterade därutöver bl.a. arbetstagers rättigheter.

När det gäller motionsyrkandet om att EU ska införa sanktioner mot Kina konstaterar utskottet att sanktioner som tillämpas av Sverige antingen är beslutade av FN:s säkerhetsråd eller av EU:s medlemsstater som en del av den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken. Att införa EU-sanktioner kräver enhällighet.

USA införde nyligen visumsanktioner för kinesiska tjänstemän som är inblandade i politiska interneringsläger i Xinjiang och deras familjemedlemmar. Utskottet anser att Sverige bör agera inom EU för att sätta press på Kina att omedelbart upphöra med övergreppen mot uigurerna och att Sverige bör verka för att EU inför sanktioner mot Kina som ska kopplas till krav om att Kina upphör med övergreppen mot uigurerna.

De svenska utlandsbeskickningarna i Kina följer utvecklingen vad gäller mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer i Kina och har löpande kontakt med representanter för det kinesiska civilsamhället. Sida ger på förfrågan från kinesiska utrikesministeriet stöd till Raoul Wallenberginstitutet som sedan 1990-talet har verksamhet i Kina. Sida ger också stöd till Dui Hua Foundation som arbetar med att uppmärksamma politiska fångars rättigheter i Kina.

Inom ramen för FN:s universella granskningsmekanism (UPR) 2018 tog Sverige upp fyra områden när det gäller Kina: utvecklingen för personer som tillhör etniska minoriteter, yttrandefrihet, kvinnors rättigheter samt rättigheter för frihetsberövade. Sverige spelar en aktiv roll i EU:s arbete med mänskliga rättigheter i Kina. EU har samarbetsprojekt med såväl kinesiska myndigheter som civilsamhällesorganisationer i Kina. Den senaste årliga dialogen mellan EU och Kina om mänskliga rättigheter ägde rum den 1–2 april 2019.

Utskottet lägger stor vikt vid att regeringen, så som anges i regeringens skrivelse, konsekvent och tydligt avser att ta upp frågan om den allvarliga situationen för mänskliga rättigheter i Kina i kontakter med kinesiska myndighetsföreträdare. Utskottet stöder regeringens avsikt att aktivt verka för en stark och gemensam EU-hållning och att i samarbete med EU och likasinnade verka för att uppmärksamma situationen för de mänskliga rättigheterna i Kina i berörda multilaterala sammanhang. I sammanhanget vill utskottet nämna att Kina konsekvent har blockerat säkerhetsrådets försök att hitta en lösning på kriget i Syrien och övergreppen mot rohingyer i Myanmar. Utskottet vill understryka vikten av att regeringen motverkar försök att undergräva det multilaterala samarbetet för de mänskliga rättigheterna genom förstärkt samarbete inom EU och med likasinnade. Regeringen bör i samarbete med EU och likasinnade länder upprätthålla principen om att de mänskliga fri- och rättigheterna är universella och odelbara samt värna den existerande rättsliga terminologin inom FN-systemet.

Mot bakgrund av vad som anförts ovan anser utrikesutskottet att motionerna 2019/20:3261 yrkande 21, 2019/20:3393 yrkande 7, 2019/20:3398 yrkande 2 i denna del, 2019/20:3399 yrkandena 4–6 och 2019/20:3401 yrkandena 1, 2, 4–8 och 12 är besvarade.

Motioner som bereds förenklat

Utskottets ställningstagande

Utöver de yrkanden som behandlats tidigare i detta betänkande finns i betänkandet även motionsyrkanden som är föremål för en förenklad motionsberedning enligt de riktlinjer som riksdagen har fastslagit med anledning av Riksdagskommitténs betänkande 2005/06:RS3 och i enlighet med promemorian Förenklad motionsberedning under valperioden 2018–2022 som utrikesutskottet fastställde i oktober 2018. Utskottet har vid en genomgång och beredning funnit att de yrkanden som redovisas i bilaga 2 inte kan vara aktuella för något tillkännagivande från riksdagen. Efter denna behandling avstyrker ett enigt utskott dessa motioner.

Särskilda yttranden

1. Övergripande förhållningssätt till Kina, punkt 1 (M)

Hans Wallmark (M), Hans Rothenberg (M) och Pål Jonson (M) anför:

Kina i världen och Kina i Sverige är verkligheter som vårt land måste ha ett förhållningssätt till. Det är ofrånkomligt att man har åsikter om bristen på demokrati, och mänskliga fri- och rättigheter i världens folkrikaste land. Vi måste prioritera vad vi kan och behöver göra i Sverige för att inte låta den kinesiska regimen sätta agendan.

Det kinesiska spionaget i Sverige är omfattande när det gäller såväl civil som militär teknik. Det pågår även underrättelse- och påverkansaktioner från kinesisk sida inriktade på personer som lämnat Kina - en verksamhet som drabbar såväl oppositionella som sökt en fristad i Sverige som de som kommit till Sverige av andra skäl. Många är i dag svenska medborgare och väl etablerade i Sverige men betraktas av den kinesiska regimen ändå som kinesiska undersåtar med skyldighet att ställa upp när de så anmodas. Många har familj och släkt i Kina, vilket regimen inte tvekar att utnyttja. Sverige har här ett dubbelt ansvar, dels för att dessa människors mänskliga fri- och rättigheter inte kränks av Kina i Sverige, dels för att bevara rikets säkerhet.

Av en rapport från Totalförsvarets forskningsinstitut framgår att kinesiska intressen ökat sina förvärv av svenska företag med tyngdpunkt på high tech inom elektronikindustrin. Sedan 2002 har 65 kinesiska företagsförvärv gjorts till ett värde överstigande 100 miljarder kronor. Enligt expertis finns det skäl att anta att mörkertalet är stort. Säpo har uttryckt oro för att kinesiska investeringar i Sverige kan leda till att känslig teknik förs över till den kinesiska militären. Det ligger i linje med de nationella svenska säkerhetsintressena att dessa aspekter av immaterialrättsskydd samt risken för att överförd teknologi används i militära syften beaktas i förbindelserna med Kina. Därför ser vi att det behövs en nödvändig granskning av vilka syften som ligger bakom de kinesiska förvärven och vilken påverkan dessa kan få på lång sikt. I detta sammanhang bör samtidigt beaktas det faktum att ett stort antal kineser bedriver högre studier och forskning i Sverige, främst inom tekniska ämnen. Det är bekant att den kinesiska militären placerar studenter på dessa utbildningar runt om i västvärlden, och Sverige är ett av de utvalda länderna för detta.

Vi anser att det är otillräckligt att strategin avseende Kina enbart fokuserar på nationell nivå. Det behövs även ett regionalt och kommunalt perspektiv. Inte minst i ljuset av att kinesiska intressen vid ett flertal tillfällen har närmast sig mindre kommuner i Sverige och där visat intresse för att investera i infrastruktur och andra strategiska funktioner. I vissa fall har den lokala nyttan av dessa investeringar gått stick i stäv med nationella intressen. När internationella investeringar av denna kaliber blir aktuella måste det finnas en

mekanism som utifrån ett nationellt säkerhetsperspektiv har mandat att överpröva lokala beslut. Det bör även gälla vid lokal upphandling av tjänster inom strategiskt känsliga områden.

Under utskottets beredning av detta ärende har det framkommit ytterligare graverande uppgifter baserade på vittnesmål om behandlingen av fångar i de kinesiska interneringslägren. Enligt uppgifterna ska fångarna, varav den absoluta majoriteten utgörs av den muslimska minoritetsgruppen uigurer, under förnedrande former tvingas lära sig om det kinesiska kommunistpartiet och svära trohet till de styrande i Peking. Därtill kan även adderas den handel med mänskliga organ, företrädesvis hämtade från samvetsfångar, som har sanktionerats av den kinesiska staten. Denna handel är internationellt uppmärksammas och dokumenterad av en oberoende tribunal i London, ”China Tribunal”, och det är högst relevant att kritik mot dessa företeelser tillika övrig kritik mot kränkningar av mänskliga rättigheter riktas mot Kina. I spåren av sådan kritik har vi noterat de upprepade utfall mot Sverige som landets nuvarande ambassadör gjort, vilket är en komponent att beakta i de diplomatiska relationerna med Kina. Det är oacceptabelt med såväl förtäckta som uttalade hot om repressalier, i fall då representanter för det officiella Sverige eller det svenska civilsamhället agerat i frågor som berör Kina.

När det gäller utrikespolitikens inriktning för arbetet i frågor som rör Kina hänvisar vi i övrigt till kommittémotion 2019/20:3393 av Hans Wallmark m.fl. (M), vilken bredare beskriver Moderaternas syn på Sveriges relation till Kina.

2. Övergripande förhållningssätt till Kina, punkt 1 (SD)

Björn Söder (SD), Ludvig Aspling (SD) och Sara Gille (SD) anför:

Vi gläds åt att riksdagspartierna visar stor samsyn i frågan om hur Sverige ska hantera de utmaningar och möjligheter som följer av Kinas stigande globala inflytande.

Vi välkomnar att utskottet har tillgodosett Sverigedemokraternas förslag om att Hongkongs folkvalda representanter bör få delta i EU:s strukturerade dialog med Kina. Situationen i Hongkong är oroande – staden som utgör en ljusprick av frihet och mänskliga rättigheter utsätts för mycket stark press av den kinesiska centralregeringen och omvärlden måste göra vad som går för att visa sitt stöd.

Utskottet konstaterar att regeringen genomgående använder den vedertagna benämningen Taiwan. Vi beklagar dock att det inte ser ut att finnas möjlighet att fatta regeringsbeslut på ett sätt som binder samtliga svenska myndigheter.

Vi välkomnar att utskottet förutsätter att regeringen, utifrån det svenska medlemskapet i AIIB, noga följer utvecklingen av banken, inte minst i ljuset av de frågor som behandlas i betänkandet i stort. Vi oroas dock över att regeringen inte fullt ut verkar inse riskerna med att delta i banken, särskilt mot bakgrund av det svar vi fått i samband med interpellation 2019/20:85 av Ludvig Aspling (SD). Banken är en viktig pusselbit i den bredare kinesiska utrikespolitiska strategin och EU-kretsen måste vara betydligt mer offensiva i

sitt arbete för att se till att banken håller en skälig standard och tar ansvar i sin utlåning.

Avslutningsvis vill vi tacka våra kollegor i utskottet för de konstruktiva och lärarika samtal som förts under beredningen av betänkandet och vi hoppas att betänkandet kommer att vara relevant för frågan om arbetet som rör Kina under lång tid framöver.

När det gäller utrikespolitikens inriktning för arbetet i frågor som rör Kina hänvisar vi till kommittémotion 2019/20:3394 av Ludvig Aspling m.fl. (SD) vilken beskriver Sverigedemokraternas syn på Sveriges relation till Kina.

3. Övergripande förhållningssätt till Kina, punkt 1 (C)

Kerstin Lundgren (C) och Magnus Ek (C) anför:

Kinas kommunistparti och dess yttersta ledning har tydliga globala ambitioner och talar om Kinas pånyttfödelse. Det strategiska målet är tydligt, de globala normsystem som byggts upp efter andra världskriget ges ett kinesiskt perspektiv och därav följer ambitionen att omtolka de globala normerna. Det må gälla handelssystem, MR, multilaterala konventioner, kultur, säkerhet, teknisk utveckling, bistånd och så vidare. Det kinesiska systemet krockar i dag alltmer med våra liberala demokratiers normer. Det är därför vi välkomnar EU:s klarspråk i det gemensamma meddelandet från mars 2019 om att det råder systemrivalitet.

Systemrivalitet handlar således om långt mer än strategisk infrastruktur eller det s.k. Belt and Road Initiative som ska ses som en samlingsbild för Kinas ambition i fråga om global dominans i det de beskriver som mänsklighetens ödesgemenskap. Till 100-årsfirandet av kommunistpartiets maktövertagande vill man se Kina mer som hegemoniskt. Den systemrivalitet som finns blir tydlig också i Hongkong där Kina tydligt visar att landet inte håller sin del av avtalet från överlämnandet och där striden är tydlig. Demokrati, fungerande oberoende rättsväsende och yttrandefrihet – om det står kampen i Hongkong. Taiwan hotas av samma öde, och där har Kina uttalat sig redo att använda militär makt för att nå sina mål.

Det är mot denna bakgrund avgörande att Sverige och EU samverkar med andra länder i syfte att utveckla och stärka de liberala system som vi byggt upp och som tjänat oss väl. Den öppenhet som varit och är så viktig för oss måste hävdas samtidigt som detta inte i förlängningen får leda till att kommunistpartiet i Kina missbrukar den för att nå sina mål.

Alla nya samarbeten med Kina måste noga prövas och säkras så att de inte bidrar till att Kinas globala strategiska målsättningar uppnås på bekostnad av rådande internationell rättsordning och demokratiska värderingar. En screeningmekanism måste snarast komma på plats för att hindra att Sverige blir en kinesisk stödjepunkt. Det handlar då inte enbart om strategisk infrastruktur utan måste gälla över bredare fält för att inte göra Sverige till en sårbar måltavla.

Sverige måste bygga motståndskraft vad gäller förståelse för Kinas agerande och för den delen även för andra auktoritära och totalitära staters agerande. De följer varandra och samverkar. Det gäller att på alla nivåer i samhället bygga upp kompetens och förmåga att se vidare perspektiv för att höja motståndskraften mot kinesisk påverkan och globala intressen. Uppbyggnaden av nationella kunskapscentrum för såväl Kina som Ryssland måste utformas så samhällets samlade förmåga att hävda vårt system kan stärkas. Det får inte handla om att splittra eller försvaga den mycket begränsade kapacitet som finns i dag utan det måste syfta till att bygga upp kompetens genom t.ex. FOI.

När det gäller utrikespolitikens inriktning för arbetet i frågor som rör Kina hänvisar vi i övrigt till kommittémotion 2019/20:3398 av Kerstin Lundgren m.fl. (C), vilken bredare beskriver Centerpartiets syn på Sveriges relation till Kina.

4. Övergripande förhållningssätt till Kina, punkt 1 (V)

Håkan Svenneling (V) anför:

Det har funnits förhoppningar hos vissa om att ekonomisk utveckling, ökad handel och växande välbefinnande skulle resultera i en förbättrad situation för de mänskliga rättigheterna och en demokratisering av Kina. Så har förespråkarna för ökad handel och investeringar i Kina argumenterat. Vi kan nu konstatera att de argumenten uppenbarligen inte håller. Utvecklingen har tydligt gått bakåt på dessa områden de senaste åren.

Kina är en internationell aktör vars inflytande växer. I vissa fall har man allierat sig med utvecklingsländerna och utgjort en viktig motvikt till den rika delen av världen. Men i alltför många sammanhang har Kina satt sina egna ekonomiska och säkerhetspolitiska intressen främst, t.ex. genom att bidra till landgrabbing i Afrika och genom att backa upp några av vår tids värsta diktaturer. Man för en alltmer aggressiv utrikespolitik mot flera av sina grannländer runt Syd kinesiska sjön och Taiwan. Kina har också konsekvent blockerat säkerhetsrådets försök att hitta en lösning på kriget i Syrien och i fråga om övergreppen mot rohingyer i Myanmar.

Jag menar att Sverige behöver vara en tydlig och konsekvent röst för de mänskliga rättigheterna i relationen med Kina. Sveriges stora ekonomiska intressen i Kina får inte innebära att vare sig Sveriges regering eller Sveriges näringsliv kompromissar med frågor om de mänskliga rättigheterna. De grova och omfattande brotten mot de mänskliga rättigheterna i diktaturen Kina måste stå högst upp på dagordningen i alla delar av Sveriges relationer med Kina.

Ansvar för att de mänskliga rättigheterna värnas vilar inte bara på stater, utan även på företag. De företag som väljer att investera i Kina har ett stort ansvar för att inte bidra till inskränkningar eller kränkningar av de mänskliga rättigheterna. Men samtidigt som länder i väst kritiserar den kinesiska staten för övergrepp mot mänskliga rättigheter ställer sig deras företag negativa till lagförändringar som förbättrar situationen för de arbetande. En stor del av

världens produktion sker i Kina, och många svenska företag köper in produkter som tillverkats i kinesiska fabriker. Regeringens framtagande av en handlingsplan för företagande och mänskliga rättigheter är en välkommen och tydlig ambitionshöjning sedan tidigare regeringar. Problemet är att regeringens handlingsplan utgår från regeringens förväntningar på näringslivet. Den saknar helt bindande regelverk eller tydliga mekanismer för ansvarutkrävande. Inte minst är det viktigt att tydliggöra att multinationella företag bär huvudansvaret för alla delar av sin produktion i de globala värdekedjorna. Vänsterpartiet har vid flera tillfällen motionerat för att stärka kraven på svenska företags ansvar globalt. Vi menar att regeringen bör gå vidare med förslagen i Statskontorets rapport FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter – utmaningar i statens arbete.

I regeringens exportstrategi pekas 26 stater ut som prioriterade. En av dessa stater är Kina. Regeringen motiverar satsningen på Kina och andra stater med bristande respekt för de mänskliga rättigheterna med att handel och närmare kontakter leder till demokratisering. Erfarenheterna av Kinas ekonomiska expansion och ökande handel med omvärlden visar med all önskvärd tydlighet på bristerna i det resonemanget. Kina har öppnat sig för handel och investeringar men knappast för demokratiska värderingar och respekt för de mänskliga rättigheterna. Den svenska exportstrategin måste följas av tydliga krav på respekt för de mänskliga rättigheterna, inkluderat fackliga rättigheter och demokratisering.

Regeringen nämner inte fackliga rättigheter eller arbetsrätten i sin skrivelse. Att en socialdemokratiskt ledd regering som har haft den fackliga satsningen Global deal som ett utrikespolitiskt flaggskepp inte adresserar de omfattande bristerna avseende fackliga rättigheter i Kina är helt obegripligt. Regeringen bör återkomma med förslag om hur den ska verka för att stärka de fackliga rättigheterna och arbetstagares rättigheter i Kina.

Ett medel är att få företagen att teckna globala ramavtal. De fungerar som ett slags globala, kollektiva, fackliga avtal vars syfte är att lägga ett gemensamt golv för alla arbetsplatser och underleverantörer som är knutna till en koncern. Tanken är att de villkor som ställs upp aldrig får brytas inom koncernen oavsett var verksamheten bedrivs. Detta kan sätta tak för arbetstiderna, stadga vilka löner som ska gälla och skydda arbetare från skador och sjukdomar. Globala ramavtal spelar en särskilt viktig roll för företag som verkar i stater där det saknas möjligheter att teckna kollektivavtal på nationell nivå. Den svenska regeringen bör verka för att svenska multinationella företag som är verksamma i Kina undertecknar globala ramavtal. Att kunna organisera sig på sin arbetsplats är en grundläggande mänsklig rättighet, en central del i varje ekonomi och en förutsättning för att löntagarnas rättigheter ska garanteras och näringslivets vinster fördelas till fler. De fackliga rättigheterna är emellertid på intet sätt respekterade i Kina.

Prioriteringarna i EU:s Kinapolitik framgår tydligt av regeringens skrivelse. EU markerar mot Kina när det gäller begränsat tillträde till den kinesiska marknaden, men inte när det gäller övergrepp mot mänskliga

rättigheter eller användandet av dödsstraff. Vänsterpartiet menar att Sveriges regering ska verka för att EU i all sin utrikespolitik, inkluderat i relationerna med Kina, sätter mänskliga rättigheter före ekonomiska intressen.

Den kinesiska konstitutionen garanterar lika rättigheter för män och kvinnor, men i realiteten finns det stora utmaningar. Kvinnor är underrepresenterade inom politiken och i näringslivet, och våld mot kvinnor förekommer i alla samhällsskikt, både i städer och på landsbygden. Kvinnors reproduktiva rättigheter är begränsade genom familjeplaneringspolitiken. Familjeplaneringspolitiken har i kombination med patriarkala värderingar lett till att det föds betydligt fler pojkar än flickor. Enligt officiella siffror fanns 2017 över 32 miljoner fler män än kvinnor i Kina. Sveriges feministiska regering som var först i världen med att driva en feministisk utrikespolitik nämner knappt kvinnors rättigheter eller jämställdhet i sin Kinastrategi. Vänsterpartiet beklagar detta och menar att feminismen måste ha en tydlig plats i alla delar av den svenska utrikespolitiken, även i våra relationer med Kina.

När det gäller utrikespolitikens inriktning för arbetet i frågor som rör Kina hänvisar jag i övrigt till kommittémotion 2019/20:3401 av Håkan Svenneling m.fl. (V), vilken bredare beskriver Vänsterpartiets syn på Sveriges relation till Kina.

5. Övergripande förhållningssätt till Kina, punkt 1 (KD)

Lars Adaktusson (KD) anför:

Kina är en kommunistisk enpartistat utan allmänna och fria val eller en opposition. Det är ett land där staten är hårt sammanflätad med kommunistpartiet. Kina saknar ett oberoende rättsväsende och fria medier samtidigt som staten konsekvent bryter mot de mänskliga rättigheterna och inskränker friheten för civilsamhället.

Religionsförföljelsen mot kristna och de muslimska uigurerna i Xinjiangprovinen är mycket allvarlig samtidigt som dödsstraffet fortfarande används i stor omfattning. Det förekommer frekvent att enskilda kinesiska eller utländska medborgare, civilsamhällesorganisationer och företagare förföljs, trakasseras och utsätts för påtryckningar från Kina, vilket märkts av både i Sverige och i andra delar av västvärlden. Den fria och demokratiska världen måste tydligt markera skarpt mot detta.

Utgångspunkten för Sveriges relation till Kina ska vara att verka för ökad handel och att samtidigt alltid sätta svenska säkerhetsintressen främst, försvara de mänskliga rättigheterna och verka för en demokratisk utveckling. Sverige behöver en utrikespolitik som tydligt står upp för de mänskliga rättigheterna, och det ska även gälla i relationen till Kina. Den svenska regeringen måste därför bidra till att EU ställer högre krav på Kina när det gäller respekten för de mänskliga rättigheterna.

Det är uppenbart att EU behöver ett gemensamt och tydligt förhållningssätt gentemot Kina. Kinastrategin från 2016 är en bra utgångspunkt eftersom det

framgår av den att vi inom EU måste utgå från våra egna värderingar och intressen i förbindelserna med Kina. Sverige behöver bidra till att EU:s Kinastrategi vidareutvecklas och att samarbetet med utgångspunkt i denna strategi stärks. En vidareutveckling av strategin ska syfta till ett fast och beslutsamt försvar av EU:s gemensamma intressen och värden, däribland respekten för de mänskliga rättigheterna.

Det står också fullständigt klart att den transatlantiska länken behöver stärkas politiskt, ekonomiskt och militärt för att de västerländska demokratierna tillsammans ska kunna stå emot konkurrensen och de säkerhetspolitiska hoten från Kina. Den fria världens ekonomier är för relativt lång tid starka i förhållande till Kinas, vilket gör att vi tillsammans kan möta dagens hot från Kina om vi väljer att samarbeta. På så vis skapas också förutsättningar att kunna hantera säkerhetspolitiska utmaningar i framtiden. En viktig och prioriterad uppgift för den svenska regeringen ska därför vara att verka för att förbättra relationerna med USA och andra västerländska demokratier, i syfte att stärka den transatlantiska länken.

Kristdemokraterna anser avslutningsvis att den svenska regeringens och hela EU:s diplomatiska ansträngningar för att frigge den fängslade svenska medborgaren och förläggaren Gui Minhai måste förstärkas. Den tysta diplomatin har hittills inte fungerat. Sverige behöver dessutom göra mer för att stoppa religionsförföljelsen i Kina, exempelvis genom att verka för en FN-resolution om att regeringar i Mellanöstern, Nordafrika och Asien har ett ansvar att skydda religiösa minoriteter, och genom att inom EU och FN arbeta för sanktioner mot aktörer som begår övergrepp mot religiösa minoriteter.

När det gäller utrikespolitikens inriktning för arbetet i frågor som rör Kina hänvisar jag i övrigt till kommittémotion 2019/20:3399 av Lars Adaktusson m.fl. (KD), vilken bredare beskriver Kristdemokraternas syn på Sveriges relation till Kina.

6. Övergripande förhållningssätt till Kina, punkt 1 (L)

Fredrik Malm (L) anför:

Sverige och EU måste tala klarspråk om Kina. Kina är en diktatur som betraktar dödsstraff som statshemligheter, och enligt Amnesty International avrättas tusentals personer i Kina – varje år.

Regimen slår ned demokratisträvanden med våld och förvägrar sina invånare rätten att välja sina egna företrädare. Med Kinas omfattande ekonomiska och militära styrka har landet en avsevärd makt på den internationella scenen. Hur Sverige ska förhålla sig till Kina är därför en i högsta grad aktuell och komplex fråga.

Jag är därför positiv till att utrikesutskottet genom konstruktivt arbete har uppvisat en samstämmighet gentemot kinesiskt förtryck och påverkansoperationer. Även inom EU:s institutioner har unionen gått fram med en gemensam hållning, och flera medlemsländer har gått före med skärpt

lagstiftning. Det är viktigt att Sverige bejakar utvecklingen och är en pådrivande partner.

Under 2016 tog EU fram en gemensam strategi gentemot Kina, som regeringens skrivelse bygger på i stora delar. Denna strategi innebär en samordningspolitisk styrka, och jag delar regeringens uppfattning att vi tillsammans inom EU har större möjlighet att kunna svara upp till Kinas maktapparat, än ensamma. Trots att strategin förstärks genom nya uttalanden och direktiv så är det nödvändigt att uttala att Kinas ageranden utgör en större utmaning gentemot EU i dag än 2016. Jag anser därför att EU behöver arbeta fram en ny strategi som lever upp till de moderna samhällsutmaningar som EU står inför, framför allt kopplat till kinesiskt påverkansarbete. Det är därför högst välkommet att utskottet har instämt i att Sverige bör verka för en gemensam strategi med det ändamålet. Jag avser att återkomma till regeringen om hur Sverige adresserar denna fråga i bilaterala samtal med andra europeiska företrädare.

Ett av påbyggnadsinitiativen till strategin från 2016 är ett europeiskt system av utländska direktinvesteringar inom skyddsvärda områden. Detta gäller även skydd från andra aktörer, såsom Iran och Ryssland, och jag ser positivt på det ramverk inom EU som officiellt började gälla i mars 2019. Hittills har 14 europeiska länder infört s.k. nationella screenings och meddelat riskfyllda investeringar till kommissionen. Sverige har ännu inte meddelat någon riskfylld investering, men lagförslaget utreds för närvarande av en särskild utredare. Det är av högsta prioritet att den svenska implementeringen inte halkar efter ramverkets syfte eller andra nationella lagstiftningar. Mot den bakgrunden välkomnar jag att utrikesutskottet nu har uttalat sitt stöd för att regeringen ska ta fram en proposition, utifrån utredningens författningsförslag, med syftet att stärka skyddet för känslig svensk infrastruktur från utländska investerare.

Jag välkomnar även utskottets samlade stöd för demokratiörelsen i Hongkong och uppmaningen till regeringen att fortsätta utveckla samarbetet med Taiwan. Nu krävs det att Sverige verkar för att EU utvecklar och uppvisar en tydlig och samstämmig hållning gentemot Kina.

När det gäller utrikespolitikens inriktning för arbetet i frågor som rör Kina hänvisar jag i övrigt till kommittémotion 2019/20:3403 av Fredrik Malm m.fl. (L), vilken bredare beskriver Liberalernas syn på Sveriges relation till Kina.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Skrivelsen

Regeringens skrivelse 2019/20:18 Arbetet i frågor som rör Kina.

Följdmotionerna

2019/20:3393 av Hans Wallmark m.fl. (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett strategiskt förhållningssätt till utvecklingen i Kina och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett gemensamt europeiskt förhållningssätt i relationen till Kina och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om Sveriges förmåga att skydda näringsliv och forskning från industrispionage och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ge underrättelsemyndigheterna i uppdrag att utveckla en strategi kring hur svenska universitet och högskolor ska kunna arbeta med screening och vid behov samarbeta kring detta, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för handel och marknadstillträde på lika villkor och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om stärkt samarbete kring 5G och cybersäkerhet och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att främja demokrati, mänskliga rättigheter och jämställdhet i kontakter med Kina och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om stärkt samarbete för att möta klimatutmaningarna och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det planerade Kinacentret bör prioritera verksamhet till nytta för de aktörer i det svenska samhället som arbetar med Kina, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om utmaningar i förhållande till Belt and Road Initiative liksom samarbeten i 17 + 1-formatet och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:3394 av Ludvig Aspling m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om demokratiskt valda representanter från Hongkong och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om Republiken Kinas deltagande inom multilaterala organisationer och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om namnfrågan och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om Asiatiska banken för infrastrukturinvesteringar (AIIB) och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kinesiskt påverkansarbete i Sverige och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:3398 av Kerstin Lundgren m.fl. (C):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om det planerade kunskapscentrumet och om att regeringen ska återkomma med information om hur den nationella satsningen på ett kinesiskt kunskapscentrum ska formeras, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige inte bör gå in i nya samarbeten med Kina som bidrar till att Kinas globala strategiska målsättningar uppnås på bekostnad av rådande internationell rättsordning och demokratiska värderingar, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2019/20:3399 av Lars Adaktusson m.fl. (KD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett nationellt kunskapscentrum om Kina och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om utgångspunkten för Sveriges relation till Kina och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett gemensamt europeiskt förhållningssätt i relationen till Kina och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att EU ska ställa högre krav på Kina när det gäller respekt för de mänskliga rättigheterna och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att de diplomatiska ansträngningarna för att Kina ska frige Gui Minhai måste förstärkas och tillkännager detta för regeringen.

6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stoppa religionsförföljelsen i Kina och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka den transatlantiska länken och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen tydligt bör stå upp för frihet och demokrati med anledning av händelseutvecklingen i Hongkong, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett bilateralt investeringsavtal (BIA) mellan EU och Taiwan och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att främja Taiwans deltagande i internationella FN-organ och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om frihandel, att värna det internationella handelssystemet samt marknadstillträde på lika villkor och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett gemensamt förhållningssätt inom EU gentemot Kina när det gäller 5G, liksom för andra investeringar, påverkansmetoder samt underrättelseinhämtningen och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att direktinvesteringar i digital infrastruktur eller andra samhällsviktiga anläggningar som kan skada Sveriges säkerhet ska kunna stoppas och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om den potentiella problematiken med utländska studenter och forskare vid svenska universitet med tanke på den kinesiska underrättelselagen och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:3401 av Håkan Svenneling m.fl. (V):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sveriges regering ska verka för att EU i all sin utrikespolitik, inkluderat i relationerna med Kina, sätter mänskliga rättigheter före ekonomiska intressen och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige i varje form av kontakt med Kina ska ta upp de omfattande och grova brotten mot yttrande- och tryckfriheten och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med tydliga förslag om hur den avser att driva en feministisk politik i relationerna med Kina och tillkännager detta för regeringen.

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att den svenska regeringen i varje form av kontakt med Kina ska kräva ett stopp för användandet av dödsstraff och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att en internationell utredning tillsätts med anledning av rapporterna om organstöld i Kina och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att EU inför sanktioner mot Kina kopplade till krav om att Kina upphör med övergreppen mot uigurerna och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att etniska och religiösa minoriteters kulturella, språkliga och religiösa rättigheter i Kina respekteras och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag om hur den ska verka för att stärka de fackliga rättigheterna och arbetstagares rättigheter i Kina och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör kräva att svenska företag som är verksamma i Kina uppträder konsekvent och i överensstämmelse med den allmänna svenska politiken när det gäller mänskliga rättigheter och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att den svenska regeringen bör verka för att svenska multinationella företag som är verksamma i Kina undertecknar globala ramavtal och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för demokratiska reformer i Hongkong och för att folkets vilja ska respekteras och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att Gui Minhai friges villkorslöst och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:3403 av Fredrik Malm m.fl. (L):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skärpa lagstiftningen vid internationell upphandling av känslig svensk infrastruktur och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa förebyggande insatser för att öka kompetensen hos företag och myndigheter kring cyberkrigföring, påverkansarbete och informationsinhämtning av tredjeland och tillkännager detta för regeringen.

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige inom EU bör verka för att ta fram en gemensam strategi för att motverka kinesiskt inflytande över europeisk känslig infrastruktur och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige inom EU bör verka för att öka trycket på Kina för att uppnå landets klimatåtagande i enlighet med Parisavtalet och tillkännager detta för regeringen.

Motioner från allmänna motionstiden 2018/19

2018/19:1154 av Joakim Järrebring (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för att skydda uigurererna i Kina och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1907 av John Weinerhall (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ta upp Tibetfrågan med företrädare för den kinesiska regeringen i bilateral sammanhang för att sätta press på landet att respektera folkrätten och de mänskliga rättigheterna, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska bidra till att återupprätta samtal mellan den tibetanska exilregeringen och den kinesiska regeringen, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

Motioner från allmänna motionstiden 2019/20

2019/20:130 av Désirée Pethrus (KD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige i kontakterna med Kina tydligare bör uppmärksamma frågan om de allvarliga människorättskränkningarna i Tibet och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige aktivt bör arbeta för att samtal återupptas mellan den tibetanska exiladministrationen och Kina och trycka på för att Tibet ska bli en reell autonom region inom Kina och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen via EU och FN bör verka för att fritt tillträde ges till Tibet och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen via EU, i den återkommande MR-dialogen med Kina om

mänskliga rättigheter, bör lyfta situationen i Tibet och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:1807 av Åsa Coenraads (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en strategi för Hongkong och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:2622 av John Weinerhall (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ta upp Tibetfrågan med företrädare för den kinesiska regeringen i bilaterala sammanhang för att sätta press på landet att respektera folkrätten och de mänskliga rättigheterna och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska bidra till att återupprätta samtal mellan den tibetanska exilregeringen och den kinesiska regeringen och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:2706 av Lars Püss m.fl. (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör följa EU:s rekommendationer om att betrakta Taiwan som ett land och inte en provins och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:2818 av Lars Adaktusson m.fl. (KD):

14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett gemensamt förhållningssätt i EU gentemot Kina och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:2830 av Ulf Kristersson m.fl. (M):

8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en svensk Kinastrategi bör komma på plats för att samlat kunna hantera både risker och möjligheter med Kinas växande inflytande och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:3022 av Åsa Coenraads och Lars Püss (båda M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sveriges regering ska verka för att Republiken Kina (Taiwan) ges rätt att skicka ombud till FN:s generalförsamling och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att Taiwan ska få observatörsstatus i FN och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:3024 av Hans Wallmark m.fl. (M):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en svensk Kinastrategi kommer på plats för att samlat kunna hantera både risker och möjligheter med Kinas växande inflytande och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:3027 av Serkan Köse och Thomas Hammarberg (båda S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om bedömningen att rapporter om kränkningarna av mänskliga rättigheter i Xinjiang är grund för tydliga ställningstaganden och internationella initiativ och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:3123 av Boriana Åberg (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sveriges regering inom EU och FN bör verka för att Republiken Kina (Taiwan) ska kunna bidra till FN:s underorganisationer, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2019/20:3261 av Kerstin Lundgren m.fl. (C):

21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att den svenska regeringen tydligt måste markera mot Kinas omfattande övergrepp och aktivt samverka med likasinnade i EU för att nå maximal tydlighet och tillkännager detta för regeringen.

BILAGA 2**Motionsyrkanden som avstyrks av utskottet**

Motion	Motionärer	Yrkanden
6. Motioner som bereds förenklat		
2018/19:1154	Joakim Järrebring (S)	
2018/19:1907	John Weinerhall (M)	1 och 2
2019/20:130	Désirée Pethrus (KD)	1–4
2019/20:1807	Åsa Coenraads (M)	
2019/20:2622	John Weinerhall (M)	1 och 2
2019/20:2706	Lars Püss m.fl. (M)	
2019/20:3022	Åsa Coenraads och Lars Püss (båda M)	1 och 2
2019/20:3027	Serkan Köse och Thomas Hammarberg (båda S)	
2019/20:3123	Boriana Åberg (M)	

BILAGA 3

Försvarsutskottets yttrande 2019/20:FöU5y

Arbetet i frågor som rör Kina

Till utrikesutskottet

Utrikesutskottet har gett försvarsutskottet tillfälle att yttra sig över skrivelse 2019/20:18 Arbetet i frågor som rör Kina och dess följdmotioner i de delar som berör försvarsutskottets beredningsområde.

Utskottet har beslutat att yttra sig över skrivelsen i de delar som berör försvarsutskottets beredningsområde och motionerna 2019/20:3393 yrkandena 3, 4 och 6 av Hans Wallmark m.fl. (M), 2019/20:3394 yrkande 5 av Ludvig Aspling m.fl. (SD), 2019/20:3398 yrkande 1 av Kerstin Lundgren m.fl. (C), 2019/20:3399 yrkandena 7 och 12–14 av Lars Adaktusson m.fl. (KD) och 2019/20:3403 yrkandena 1–3 av Fredrik Malm m.fl. (L).

Utskottet föreslår att utrikesutskottet lägger skrivelsen till handlingarna och avstyrker samtliga motionsyrkanden.

I yttrandet finns fem avvikande meningar (M, SD, C, KD, L).

Utskottets överväganden

Skrivelsen

I skrivelsen redogör regeringen för Sveriges förbindelser med Kina och för det förhållningssätt som regeringen arbetar efter i frågor som rör Kina, i ljuset av Kinas växande globala inflytande och de nya frågeställningar, möjligheter och utmaningar detta medför.

Regeringen anför att Kinas betydelse för global säkerhet växer. Landets strategiska intressen sträcker sig till Europa, och dess verksamhet på olika områden måste bemötas med nödvändig uppmärksamhet. Av skrivelsen framgår bl.a. att

- de nationella svenska säkerhetsintressena, definierade i den nationella säkerhetsstrategin samt genom säkerhets- och försvarspolitikerna, ska vara vägledande i alla aspekter på förbindelserna med Kina som har bäring på Sveriges säkerhet. Det är centralt att i samverkan mellan svenska och kinesiska aktörer beakta de risker i ett nationellt säkerhets- och försvarsperspektiv som denna samverkan kan medföra, vare sig det handlar om företags- och innovationsinvesteringar, tekniskt samarbete, akademiskt utbyte och forskning eller annan form av samarbete mellan kinesiska och svenska aktörer.
- regeringen kommer att sträva efter att EU och likasinnade länder samarbetar och agerar gemensamt när det gäller de säkerhets- och försvarsutmaningar som det ökade kinesiska globala inflytandet innebär. Det gäller inte minst i det transatlantiska samarbetet.
- regeringen kommer att bejaka kontakter med den kinesiska försvarsmakten inom ramen för FN:s fredsbevarande insatser och i övrigt upprätthålla militära kontakter som ligger inom de gränser som EU:s vapenembargo och andra regleringar sätter och som är i svenskt intresse.
- regeringen och berörda myndigheter behöver stärka kunskapen om och utveckla analysen av Kina i perspektivet europeisk och transatlantisk säkerhet. Det gäller även Kinas geopolitiska målsättningar, inklusive det inflytande Kina etablerar genom det s.k. Belt and Road Initiative (BRI). Det fördjupade militära samarbetet mellan Kina och Ryssland kräver ökad uppmärksamhet, särskilt vad gäller Sveriges närområde, Arktis inräknat.

Motionerna

I motion 2019/20:3393 av Hans Wallmark m.fl. (M) föreslås att regeringen ska verka för

- att Sveriges förmåga att skydda näringsliv och forskning från industri-spionage utvecklas (yrkande 3)

- att ge underrättelsemyndigheterna i uppdrag att utveckla en strategi för hur svenska universitet och högskolor ska kunna arbeta med screening och vid behov samarbeta om detta (yrkande 4)
- att ett stärkt samarbete kring 5G och cybersäkerhet ska utvecklas, bl.a. inom Norden och EU (yrkande 6).

Ludvig Aspling m.fl. (SD) föreslår i motion 2019/20:3394 att regeringen ska verka för att kinesiskt påverkansarbete i Sverige ska förebyggas och motverkas (yrkande 5).

I motion 2019/20:3398 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) föreslås att regeringen ska återkomma med information om hur den nationella satsningen på ett kinesiskt kunskapscenter ska formeras. Motionärerna menar att syftet inte får vara att konkurrera med befintliga miljöer eller att bli ett nytt forskningscenter utan att det bör knytas till befintliga forskningsmiljöer såsom Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI) som kan få tydligare uppdrag (yrkande 1).

Lars Adaktusson m.fl. (KD) föreslår i motion 2019/20:3399 att regeringen ska verka för

- att förbättra relationerna med USA och andra västerländska demokratier med syfte att stärka den transatlantiska länken (yrkande 7)
- ett gemensamt förhållningssätt inom EU gentemot Kina när det gäller 5G, liksom för andra investeringar, påverkansmetoder samt underrättelseinhämtningen (yrkande 12)
- att direktinvesteringar i digital infrastruktur eller andra samhällsviktiga anläggningar som kan skada Sveriges säkerhet ska kunna stoppas (yrkande 13)
- att ta fram en strategi för den potentiella problematiken med utländska studenter och forskare vid svenska universitet med tanke på den kinesiska underrättelsetagen (yrkande 14).

I motion 2019/20:3403 av Fredrik Malm m.fl. (L) föreslås att regeringen ska verka för

- att skärpa lagstiftningen vid internationell upphandling av känslig svensk infrastruktur (yrkande 1)
- att införa förebyggande insatser för att öka kompetensen hos företag och myndigheter kring cyberkrigföring, påverkansarbete och informationsinhämtning av tredje land (yrkande 2)
- att Sverige inom EU bör verka för att ta fram en gemensam strategi för att motverka kinesiskt inflytande över europeisk känslig infrastruktur (yrkande 3).

Utskottets ställningstagande

Mot bakgrund av att Kinas betydelse för global säkerhet växer anser utskottet – liksom regeringen – att Sverige står inför komplexa frågeställningar och utmaningar, något som Försvarsberedningen också betonar i sin slutrapport Värnkraft – Inriktningen av säkerhetspolitiken och utformningen av det militära försvaret 2021–2025 (Ds 2019:8).

Utskottet instämmer med regeringen om att de nationella svenska säkerhetsintressena, definierade i den nationella säkerhetsstrategin samt genom den svenska säkerhets- och försvarspolitik, ska vara vägledande i alla aspekter på förbindelserna med Kina som har bäring på Sveriges säkerhet.

I sammanhanget är det som regeringen anför viktigt att EU och likasinnade länder samarbetar och agerar gemensamt i fråga om de säkerhets- och försvarsutmaningar som det ökade kinesiska globala inflytandet innebär. Även utskottet anser att kontakter med Kina, inklusive den kinesiska försvarsmakten inom ramen för FN:s fredsbevarande insatser, är värdefulla på många sätt och därför ska bejakas. Kinas geopolitiska målsättningar är dock något att förbli varse om, inte minst i Sveriges närområde och Arktis.

Då Försvarsberedningen också betonar vikten av den transatlantiska länken och regeringen förbereder en försvarspolitisk proposition under 2020 anser utskottet inte att det finns skäl att på försvarspolitiska grunder nu vidta åtgärder med anledning av motionsförslaget om att regeringen ska förbättra relationerna med USA och andra västerländska demokratier för att stärka den transatlantiska länken. Utrikesutskottet föreslås därför avstyrka motion 2019/20:3399 (KD) yrkande 7.

Relaterat till påverkanskampanjer har regeringen genomfört en rad åtgärder, t.ex. tagit fram en nationell strategi för samhällets informations- och cybersäkerhet, vilken utskottet uttryckt sitt stöd för (skr. 2016/17:213, bet. 2017/18:FöU4, rskr. 2017/18:142). I betänkande 2018/19:FöU7 uttryckte sig utskottet också positivt till regeringens arbete med att verka för att säkerhetsskyddslagstiftningen bättre motsvarar de förändrade kraven på säkerhetsskydd inom informationssäkerhetsområdet. I yttrande 2019/20:FöU4y, som tillstyrkte proposition 2019/20:15 om skydd av Sveriges säkerhet vid radioanvändning, betonade utskottet att förslagen i propositionen bedömdes ligga inom ramen för den nationella strategin för samhällets informations- och cybersäkerhet och komplettera den lag om informationssäkerhet för samhällsviktiga och digitala tjänster som tidigare stiftats för att genomföra EU:s direktiv om nät- och informationssäkerhet (NIS-direktivet) i svensk rätt (prop. 2017/18:205, bet. 2017/18:FöU14, rskr. 2017/18:375).

Utskottet ser i sammanhanget också fortsatt positivt på det nationella center för att öka informations- och cybersäkerheten som aviserats av regeringen. Utvecklingen av ett nytt center får förutsättas vara ytterligare ett sätt att bedriva förebyggande och kunskapsuppbyggande insatser i fråga om informationssäkerhet, cyberkrigföring, påverkansarbete och informationsinhämtning av tredje land. Utskottet vill inte föregripa centrets uppstart och utveckling, och föreslår därför att utrikesutskottet avstyrker motionerna 2019/20:3403 (L)

yrkande 2 om förebyggande och kunskapsuppbyggande insatser på området och 2019/20:3394 (SD) yrkande 5 om att kinesiskt påverkansarbete i Sverige ska förebyggas och motverkas.

Det är vidare viktigt att Sverige har en god förmåga att skydda näringsliv och forskning från industrispionage. Ett utvecklat informations- och cybersäkerhetsarbete är viktigt även i detta sammanhang. Mot bakgrund av vad utskottet här anför om de initiativ som regeringen redan har tagit bör motion 2019/20:3393 (M) yrkande 3 i ämnet också avstyrkas av utrikesutskottet.

I betänkande 2018/19:FöU6 uttryckte utskottet ett stort behov av att på olika sätt och genom olika typer av åtgärder förbättra skyddet för totalförsvarsverksamheten. Kommittén för förbättrat skydd för totalförsvarsverksamhet skulle bl.a. analysera möjligheterna till statlig förköpsrätt av viss fast egendom och bedöma om åtgärder krävs för att åstadkomma ett ökat skydd för totalförsvaret vid överlåtelse och upplåtelse av viktigare infrastruktur. Då kommitténs betänkande är under beredning inom Regeringskansliet ser utskottet inte skäl för riksdagen att föregripa det pågående arbetet och anser därför att utrikesutskottet bör avstyrka motion 2019/20:3403 (L) yrkande 1 om att skärpa lagstiftningen vid internationell upphandling av känslig svensk infrastruktur, och motion 2019/20:3399 (KD) yrkande 13 om att direktinvesteringar i digital infrastruktur eller andra samhällsviktiga anläggningar som kan skada Sveriges säkerhet ska kunna stoppas.

De svenska underrättelsemyndigheterna spelar i sammanhanget en viktig roll. Från försvarsutskottets synvinkel är det viktigt att relevanta myndigheter samverkar i förhållande till främmande makt, bl.a. när det gäller underrättelseverksamhet och vid påverkanskampanjer. Utskottet anser dock att det bör göras noggranna överväganden innan nya uppdrag ges, med tanke på redan givna uppdrag och resursbehoven hos aktuella myndigheter, t.ex. i fråga om förslaget att underrättelsemyndigheterna ska utveckla en strategi för hur svenska universitet och högskolor ska arbeta med screening av kinesiska studenter och forskare eller att ett nationellt kunskapscenter inriktat på Kina ska knytas till FOI. Utskottet anser sig i dagsläget inte berett att tillstyrka aktuella yrkanden. Utskottet föreslår därför att utrikesutskottet avstyrker motionerna 2019/20:3393 (M) yrkande 4, 2019/20:3398 (C) yrkande 1 och 2019/20:3399 (KD) yrkande 14.

Som utskottet också uttryckte i yttrande 2019/20:FöU4y får det mot bakgrund av den nationella strategin för samhällets informations- och cybersäkerhet och redan pågående samarbeten mellan de nordiska länderna och inom EU inte heller anses finnas anledning för utrikesutskottet att i dagsläget tillstyrka förslagen om ett ökat nordiskt samarbete eller EU-samarbete. Motionerna 2019/20:3393 (M) yrkande 6, 2019/20:3399 (KD) yrkande 12 och 2019/20:3403 (L) yrkande 3 bör således avstyrkas av utrikesutskottet.

I övrigt har utskottet inget att anföra med anledning av regeringens skrivelse. Utrikesutskottet bör lägga den till handlingarna.

Stockholm den 7 november 2019

På försvarskottets vägnar

Beatrice Ask

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Beatrice Ask (M), Niklas Karlsson (S), Jan R Andersson (M), Roger Richthoff (SD), Mattias Ottosson (S), Daniel Bäckström (C), Hanna Gunnarsson (V), Jörgen Berglund (M), Sven-Olof Sällström (SD), Kalle Olsson (S), Mikael Oscarsson (KD), Alexandra Völker (S), Allan Widman (L), Caroline Nordengrip (SD), Elisabeth Falkhaven (MP), Alexandra Anstrell (M) och ClasGöran Carlsson (S).

Avvikande meningar

1. Arbetet med frågor som rör Kina (M)

Beatrice Ask (M), Jan R Andersson (M), Jörgen Berglund (M) och Alexandra Anstrell (M) anför:

Vi anser att Sverige behöver en sammanhållen Kinastrategi för att värna om svenska intressen och värderingar. Det svenska näringslivet och den fria forskningen drabbas exempelvis i dag av spionage och industriella stölderna som går att knyta till den kinesiska staten. Lagen om kinesiska medborgares underrättelseplikt liksom ett förhållningssätt med oklara gränser mellan vad som är civilt och militärt leder till utmaningar för svensk forskning. En viktig fråga att bevaka framöver är hur vi hindrar personer med koppling till kinesisk underrättelsejänst från att få tillträde till känslig forskning.

Vidare anser vi att 5G kommer att vara en bärande del av vårt samhälle och vår ekonomi i framtiden. Då förhållningssättet till ny teknik skiljer sig markant åt mellan demokratiska och auktoritära stater är det av stor vikt att Sverige förmår skydda känsliga data och kommunikation i vårt samhälle från intrång. Under senare tid har utbyggnaden av framtidens 5G-nät lett till omfattande konflikter på grund av kinesiska telekomföretags starka kopplingar till den kinesiska staten.

Det finns också ett stort behov av att stärka samarbetet i Norden och EU i frågor om 5G-nätets säkerhet, inte minst när det kommer till att söka ett gemensamt nordiskt förhållningssätt.

Vi föreslår därför att regeringen ska verka för

- att Sveriges förmåga att skydda näringsliv och forskning från industri-spionage utvecklas
- att ge underrättelsemyndigheterna i uppdrag att utveckla en strategi för hur svenska universitet och högskolor ska kunna arbeta med screening och vid behov samarbeta om detta
- att ett stärkt samarbete om 5G och cybersäkerhet ska utvecklas, bl.a. inom Norden och EU.

Utrikesutskottet bör ställa sig bakom det som anförs i den avvikande mening och föreslå att riksdagen tillkännager detta för regeringen. Motion 2019/20:3393 (M) yrkandena 3, 4 och 6 tillstyrks därmed.

2. Arbetet med frågor som rör Kina (SD)

Roger Richthoff (SD), Sven-Olof Sällström (SD) och Caroline Nordengrip (SD) anför:

Vi anser att Kina i dag utgör det enskilt största utländska ekonomisk-politiska hotet mot Sverige och Europa. Mot bakgrund av att Sverige i närtid har genomlidit synnerligen allvarliga misslyckanden på informationssäkerhetsområdet är det av än större betydelse att vi snarast stärker vår förmåga att hantera säkerhetshot inom den samhällskritiska infrastrukturen. Överlag anser vi att det är välkommet att inriktningen på regeringens Kinastrategi innehåller en högre grad av säkerhetstänk än vad man tidigare presenterat. Åtgärderna är dock för begränsade och för sent påtänkta, anser vi. Det är därför viktigt att regeringen drar lärdom av andra länders redan genomförda åtgärder och ser till att lämpliga restriktioner påskyndas så att ett adekvat skydd mot kinesiskt inflytande kommer på plats så snart som möjligt.

Vi föreslår därför att regeringen ska verka för att kinesiskt påverkansarbete i Sverige ska kunna förebyggas och motverkas.

Utrikesutskottet bör ställa sig bakom det som anförs i den avvikande meningen och föreslå att riksdagen tillkännager detta för regeringen. Motion 2019/20:3394 (SD) yrkande 5 tillstyrks därmed.

3. Arbetet med frågor som rör Kina (C)

Daniel Bäckström (C) anför:

Jag anser att det är en viktig fråga hur Sverige som ett litet land i en alltmer osäker värld kan bygga motståndskraft i samhället vad gäller förståelse för att Kina har värderingar och övergripande målsättningar som inte överensstämmer med våra egna, och att det spelar roll hur individer och beslutsfattare agerar nationellt och internationellt. Regeringens förslag att inrätta ett kinesiskt kunskapscenter i Sverige har ett odefinierat syfte. Jag föreslår därför att regeringen ska återkomma med information om hur den nationella satsningen på ett kinesiskt kunskapscenter ska utformas. Jag menar att syftet inte får vara att konkurrera med befintliga miljöer eller att det blir till ett nytt forskningscenter utan att det bör knytas till befintliga forskningsmiljöer såsom Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI), som kan få ett tydligare uppdrag.

Utrikesutskottet bör ställa sig bakom det som anförs i den avvikande meningen och föreslå att riksdagen tillkännager detta för regeringen. Motion 2019/20:3398 (C) yrkande 1 tillstyrks därmed.

4. Arbetet med frågor som rör Kina (KD)

Mikael Oscarsson (KD) anför:

Jag anser att EU behöver ett gemensamt och tydligt förhållningssätt gentemot Kina. EU:s Kinastrategi från 2016 är en bra utgångspunkt eftersom det framgår av den att vi inom EU måste utgå från våra egna värderingar och intressen i förbindelserna med Kina. Sverige behöver nu bidra till att Kinastrategin vidareutvecklas och att samarbetet med utgångspunkt i denna strategi stärks. Den transatlantiska länken behöver också stärkas politiskt, ekonomiskt och militärt för att de västerländska demokratierna tillsammans ska kunna stå emot konkurrensen och de säkerhetspolitiska hoten från Kina.

Kina bedriver en aktiv underrättelseinhämtning om den tekniska utvecklingen i olika branscher i Sverige, liksom om svensk operativ förmåga och planeringen av det svenska försvaret. Den femte generationens telekomnätverk (5G) kommer att bli centralt för samhällets framtida kommunikation. Kina tillhör de världsledande länderna inom digitaliseringsutvecklingen på detta område, men de kinesiska företagens sammankoppling med den kinesiska staten medför en sårbarhet och säkerhetsrisk med att låta Kina leverera teknik och mjukvara till viktig infrastruktur. Sverige har ett intresse av att EU och andra länder i största möjliga utsträckning når enighet i sitt förhållningssätt gentemot Kina när det gäller 5G, liksom när det gäller andra kinesiska investeringar och påverkansmetoder samt den omfattande kinesiska underrättelseinhämtningen.

Jag anser att Sverige ska ha ett robust system för granskning av utländska investeringar som kan hota säkerhet och allmän ordning, i enlighet med EU-förordningen om granskning av utländska direktinvesteringar. Direktinvesteringar i digital infrastruktur eller andra samhällsviktiga anläggningar som skulle kunna skada Sveriges säkerhet ska kunna stoppas. Sverige behöver snabbt få en sådan lagstiftning.

Jag anser att kinesiska studenter, forskare och utvecklare bidrar med kompetens till svenska universitet, högskolor och företag i Sverige, men att företeelsen inte är okomplicerad med tanke på den underrättelseinhämtning som Kina bedriver i kombination med att den kinesiska underrättelselagen innebär att kinesiska företag och enskilda medborgare har en skyldighet att bistå Kina i underrättelseverksamheten.

Sammanfattningsvis föreslår jag att regeringen ska verka för

- att förbättra relationerna med USA och andra västerländska demokratier med syfte att stärka den transatlantiska länken
- ett gemensamt förhållningssätt inom EU gentemot Kina när det gäller 5G, liksom för andra investeringar, påverkansmetoder samt underrättelseinhämtningen
- att direktinvesteringar i digital infrastruktur eller andra samhällsviktiga anläggningar som kan skada Sveriges säkerhet ska kunna stoppas

- att ta fram en strategi för den potentiella problematiken med utländska studenter och forskare vid svenska universitet med tanke på den kinesiska underrättelselagen.

Utrikesutskottet bör ställa sig bakom det som anförs i den avvikande meningen och föreslå att riksdagen tillkännager detta för regeringen. Motion 2019/20:3399 (KD) yrkandena 7 och 12–14 tillstyrks därmed.

5. Arbetet med frågor som rör Kina (L)

Allan Widman (L) anför:

Jag anser att frågan om hur Sverige ska förhålla sig till Kina är en i högsta grad aktuell och komplex fråga. Ibland hörs synpunkten att ett litet land som Sverige inte har råd att ta konflikter med en global aktör som Kina. Jag är tvärtom övertygad om att Sverige inte har råd att tiga och att Sverige, som värderingsstyrt land, inte har råd att vika sig på ekonomiska grunder.

Det kinesiska kommunistpartiet meddelade 2018 att även Arktis ska ingå i Kinas intressesfär, vilket enligt den svenska militära underrättelsetjänsten kommer att medföra ökad kinesisk aktivitet i Sveriges närområde. Särskilt påtagliga för Sverige och Europa blir effekterna när Kina, genom statskontrollerade företag, investerar i känslig infrastruktur. Sverige och EU behöver därför se över och utarbeta en strategi för hur vi gemensamt ska kunna säkerställa att Kina inte skaffar sig ett ökat politiskt inflytande över vår samhällsutveckling, genom statliga investeringar och regimkontrollerade åtgärder. Jag anser att det är positivt att arbetet har påbörjats för att se över regelverket för tillstånd och upphandling av säkerhetspolitiskt viktiga områden, men nu krävs det att Sverige ytterligare ser över lagstiftningen vad gäller internationell upphandling av känslig svensk infrastruktur.

Vidare anskaffar Kina genom cyberangrepp och inköp av företag, enligt Säpo, ekonomiska fördelar, vilket i ett senare skede kan användas för politiskt inflytande. Genom kinesiska företag kan landets regim ta del av känslig information genom företagsspionage men också genom datainhämtning från svensk underrättelsetjänst samt civilt och militärt försvar. Denna hotbild stärks ytterligare av Kinas nya säkerhetslag från 2017 som medför att kinesiska medborgare och företag, även utanför Kinas gränser, är skyldiga att rapportera till och assistera den kinesiska underrättelsetjänsten.

Jag föreslår därför att regeringen ska verka för

- att skärpa lagstiftningen vid internationell upphandling av känslig svensk infrastruktur
- att införa förebyggande insatser för att öka kompetensen hos företag och myndigheter om cyberkrigföring, påverkansarbete och informationsinhämtning av tredje land
- att Sverige inom EU bör verka för att ta fram en gemensam strategi för att motverka kinesiskt inflytande över europeisk känslig infrastruktur.

Utrikesutskottet bör ställa sig bakom det som anförs i den avvikande meningen och föreslå att riksdagen tillkännager detta för regeringen. Motion 2019/20:3403 (L) yrkandena 1–3 tillstyrks därmed.

BILAGA 4

Kulturutskottets yttrande 2019/20:KrU2y

Arbetet i frågor som rör Kina

Till utrikesutskottet

Utrikesutskottet har beslutat att ge bl.a. kulturutskottet tillfälle att yttra sig över skrivelse 2019/20:18 Arbetet i frågor som rör Kina och dess följdmotioner i de delar som berör utskottets beredningsområde. Kulturutskottet har beslutat att yttra sig över skrivelsen i den del som rör utskottets beredningsområde. Det har inte väckts någon motion som ligger inom utskottets beredningsområde.

Utskottet anser att utrikesutskottet bör föreslå att skrivelsen läggs till handlingarna.

Utskottets överväganden

Skrivelsen

I skrivelse 2019/20:18 Arbetet i frågor som rör Kina redogör regeringen för Sveriges förbindelser med Kina och för det förhållningssätt som regeringen arbetar efter i frågor som rör Kina, i ljuset av Kinas växande globala inflytande och de nya frågeställningar, möjligheter och utmaningar som detta medför. När det gäller kultur och medier anför regeringen bl.a. att kulturen och internationella kulturella förbindelser har en framträdande betydelse i relationsskapandet med andra länder och bidrar till både demokrati- och handelsfrämjande. Kulturutbyte och mellanfolkliga förbindelser med Kina är enligt regeringen mot denna bakgrund viktiga.

Utskottets ställningstagande

Regeringen anför i skrivelsen att situationen för de medborgerliga och politiska rättigheterna är allvarlig i Kina samt att den i berörda multilaterala sammanhang kommer att verka för att uppmärksamma denna situation (s. 16–17). Kulturutskottet vill peka på den roll som kulturen har för relationsskapandet med andra länder inom områden som Sverigefrämjande, demokratifrämjande och utvecklingsarbete. Det internationella arbetet inom kulturområdet kan bidra till att främja yttrandefrihet och konstnärlig frihet och integritet. Det är mot den bakgrunden viktigt med fortsatt kulturutbyte och ömsesidiga kulturkontakter med Kina. Det gäller såväl samarbete mellan olika institutioner över nationsgränserna som enskilda kulturaktörers arbete eller arbete inom exempelvis internationella nätverk av konstnärer. Sveriges utsända kulturråd har en fortsatt viktig roll. I sammanhanget kan även nämnas de möjligheter till stöd till projekt för internationellt kulturutbyte och kultursamverkan som finns inom ramen för Statens kulturråds och Konstnärsnämndens bidragsgivning.

Utskottet delar regeringens bedömning att tonvikten vid kulturutbytet bör ligga på verksamheter som stärker svenska kärnvärden och sakfrågor där det finns ett ömsesidigt intresse. Regeringen säger i skrivelsen att den alltid kommer att stå upp för yttrandefrihet och konstnärlig frihet i kulturutbytet med Kina. Utskottet vill understryka vikten av att detta sker och vill samtidigt betona vikten av att regeringen såväl i utbytet länderna emellan som i andra sammanhang agerar aktivt för att stärka respekten för yttrandefrihet och konstnärlig frihet. Utifrån detta ser utskottet också det som viktigt att fortsätta lyfta frågan om frigivningen av Gui Minhai.

Utrikesutskottet bör föreslå att skrivelsen läggs till handlingarna.

Stockholm den 7 november 2019

På kulturutskottets vägnar

Christer Nylander

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Christer Nylander (L), Vasiliki Tsouplaki (V), Lotta Finstorp (M), Lawen Redar (S), Hans Hoff (S), Annicka Engblom (M), Aron Emilsson (SD), Lars Mejern Larsson (S), Per Lodenius (C), Ann-Britt Åsebol (M), Angelika Bengtsson (SD), Anna Wallentheim (S), Roland Utbult (KD), Åsa Karlsson (S), Jonas Andersson i Linköping (SD), Anna Sibinska (MP) och Viktor Wärnick (M).

BILAGA 5

Trafikutskottets yttrande 2019/20:TU3y

Arbetet i frågor som rör Kina

Till utrikesutskottet

Utrikesutskottet beslutade den 22 oktober 2019 att ge bl.a. trafikutskottet tillfälle att yttra sig över skrivelse 2019/20:18 Arbetet i frågor som rör Kina och de motioner som väckts med anledning av skrivelsen i de delar dessa berör trafikutskottets beredningsområde.

Trafikutskottet yttrar sig över skrivelsen och kommittémotionerna 2019/20:3393 av Hans Wallmark m.fl. (M) yrkande 6, 2019/20:3399 av Lars Adaktusson m.fl. (KD) yrkande 12 och 2019/20:3403 av Fredrik Malm m.fl. (L) yrkandena 1 och 3 i de delar som rör digitalisering och transportinfrastruktur.

Utskottets överväganden

Skrivelsen

I skrivelsen redogör regeringen för Sveriges förbindelser med Kina och för det förhållningssätt som regeringen arbetar efter i frågor som rör Kina, i ljuset av Kinas växande globala inflytande och de nya frågeställningar, möjligheter och utmaningar som detta medför.

Nedan behandlas i huvudsak regeringens redovisning i de delar som den berör trafikutskottets beredningsområde.

Regeringens analys av dagens Kina

I skrivelsen pekar regeringen på att Kinas utveckling oavsett inriktning påverkar världen, EU och Sverige inom i stort sett alla områden samt att många globala utmaningar bara kan lösas gemensamt med Kina.

Regeringen pekar vidare på att tillgång till marknad, teknik och innovation i Kina blir allt viktigare för svenska företag och för möjligheterna att lösa olika utmaningar i vårt samhälle och globalt. Regeringen konstaterar samtidigt att det finns risker och utmaningar förknippade med Kina på innovationsområdet. När det gäller innovation och teknologi pekar regeringen bl.a. på att Kina på kort tid har blivit en global nyckelspelare inom forskning, innovation och teknologiutveckling och att landet är en central aktör inom digitaliseringsutvecklingen i världen. Regeringen pekar även på att tillgång till omfattande datamängder i förening med både superdatorkapacitet och algoritmer för konstgjord intelligens (artificial intelligence, AI) på sikt kan ge Kina en strategisk fördel inom teknologiska nyckelområden. Vidare kan Kina komma att spela en betydande roll vid utformandet av standarder för morgondagens teknik. Att Kina verkar för att säkerställa en dominerande global tillgång till sällsynta jordartsmetaller som har stor betydelse för framställningen av högteknologiska produkter kan enligt regeringen inverka på möjligheten hos företag i andra länder att utveckla och framställa bl.a. batterier och it- och kommunikationsutrustning.

Regeringen konstaterar att den femte generationens mobiltelefoni kommer att bli central för samhällets framtida kommunikationsbehov och att ett antal länder har vidtagit åtgärder för att säkerställa säkerheten vid 5G-utbyggnaden där flera har utfärdat begränsningar för utrustning från vissa kinesiska leverantörer. Regeringen pekar på att detta skett mot bakgrund av en oro över dessa företags kopplingar till eller skyldighet att samarbeta med kinesiska myndigheter.

I skrivelsen pekar regeringen vidare på att kinesiska investeringar i infrastruktur i andra länder kan bidra till förverkligandet av Agenda 2030 och Parisavtalet. Regeringen konstaterar samtidigt att det är avgörande att

investeringar görs öppet, ekonomiskt, miljömässigt och socialt hållbart och enligt internationell rätt och internationella standarder.

Regeringens förhållningssätt till Kina

I skrivelsen redovisar regeringen sitt förhållningssätt till Kina enligt följande grundsatser:

- Alltid utgå från svenska och EU-gemensamma intressen och värderingar i samröret med Kina.
- Ta till vara de möjligheter som Kinas utveckling erbjuder och hantera de utmaningar som landet ställer oss inför, inbegripet genom att utveckla lagstiftning vid behov.
- Öka samverkan om frågor som rör Kina inom och mellan det offentliga, näringslivet och civilsamhället.
- Verka för ett mer kraftfullt EU-samarbete i frågor som rör Kina, särskilt vad gäller säkerhets- och försvarspolitik, handel, teknik, innovation och digitalisering, klimat och miljö, multilateralt samarbete och mänskliga rättigheter.
- Stärka kunskaperna om kinesiska förhållanden.

När det gäller hur regeringen avser att verka i det fortsatta arbetet på områdena teknologi, innovation och digitalisering anger regeringen att det finns utmaningar i Kinas betoning av statens ansvar för säkerhet och kontroll av internet och att det behövs goda kunskaper i Sverige om dessa förhållanden och om de avvägningar som kan bli aktuella. Regeringen redovisar vidare att den kommer att verka för att Kina deltar i internationella multilaterala samarbeten för standardisering, öppenhet och etik när det gäller teknik och innovation samt immaterialrätt. Regeringen konstaterar att samarbetet inom EU behöver utvecklas när det gäller Kina och frågor som rör teknik, innovation och digitalisering. Detta gäller såväl för att stärka europeisk konkurrenskraft som för att främja berörda europeiska intressen. Regeringen anger vidare att den kommer att värna den rådande modellen för internets styrning som bygger på flerpartssamverkan snarare än på statlig kontroll.

Motionerna

I kommittémotion 2019/20:3393 av Hans Wallmark m.fl. (M) yrkande 6 föreslås ett stärkt samarbete kring 5G och cybersäkerhet. Motionärerna anför att 5G kommer att vara en bärande del av framtidens samhälle och ekonomi och att det är av stor vikt att Sverige förmår skydda känsliga data och kommunikation från intrång. Motionärerna pekar på att utbyggnaden av framtidens 5G-nät under senare tid har lett till omfattande konflikter givet kinesiska telekomföretags starka kopplingar till den kinesiska staten. Enligt motionärerna är det betydelsefullt att nå en gemensam europeisk linje när nästa

generations infrastruktur för mobil kommunikation byggs ut. Den fragmentering som nu sker där olika länder och företag ger olika besked vad gäller kinesisk teknik i 5G-näten och ägande av infrastruktur går enligt motionärerna emot Sveriges intressen och det finns därför ett stort behov av att stärka samarbetet i Norden och EU i frågor som rör 5G-nätens säkerhet.

I kommittémotion 2019/20:3399 av Lars Adaktusson m.fl. (KD) yrkande 12 föreslås bl.a. ett gemensamt förhållningsätt inom EU gentemot Kina när det gäller 5G. Motionärerna pekar på att den femte generationens telekomnätverk (5G) kommer att bli central för samhällets framtida kommunikation. Motionärerna anser att Sverige har ett intresse av att EU och andra länder i största möjliga utsträckning når enighet i sitt förhållningssätt gentemot Kina när det gäller 5G och att riskbedömningsanalyser av 5G kommer att vara fortsatt viktiga. Därmed behöver säkerhetsarbetet fortsätta även inom EU, och kontrollen måste säkerställas över både infrastrukturen och leverantörsledet samtidigt som det är viktigt att försöka undvika ett beroende av ett fåtal leverantörer eller produkter.

I kommittémotion 2019/20:3403 av Fredrik Malm m.fl. (L) yrkande 1 föreslås att Sverige skärper lagstiftningen vid internationell upphandling av känslig svensk infrastruktur. I yrkande 3 föreslås vidare att Sverige inom EU bör verka för att ta fram en gemensam strategi för att motverka kinesiskt inflytande över europeisk känslig infrastruktur. Motionärerna pekar på att effekterna blir särskilt påtagliga för Sverige och Europa när Kina, genom statskontrollerade företag, investerar i känslig infrastruktur samt att Kina har ett enormt inflytande över hamnar, it-system, handelsvägar, flygplatser och landområden med värdefulla naturtillgångar över hela världen, Europa inräknat. Enligt motionärerna skapar Kina genom innehavet ett strategiskt inflytande som Sverige och EU måste förhålla sig till. Därför behöver Sverige och EU se över och utarbeta en strategi för att gemensamt kunna säkerställa att Kina inte genom statliga investeringar och regimkontrollerade åtgärder skaffar sig ett ökat politiskt inflytande över samhällsutvecklingen och det krävs även att Sverige ser över lagstiftningen vad gäller internationell upphandling av känslig svensk infrastruktur ytterligare.

Utskottets ställningstagande

Allmänt om skrivelsen

Regeringen redogör i skrivelsen för Sveriges förbindelser med Kina och för det förhållningssätt som regeringen arbetar efter i frågor som rör Kina, i ljuset av Kinas växande globala inflytande och de nya frågeställningar, möjligheter och utmaningar detta medför. Regeringen redogör för sin syn på Kinas utveckling och vilka följder denna utveckling får för Sverige. Utifrån de intressen som Sverige har behandlas ett antal centrala frågeområden med utgångspunkt från de möjligheter och utmaningar som uppstått. I skrivelsen konstaterar regeringen att det krävs en satsning på kunskapshöjande åtgärder

och att ett förstärkt arbete i frågor som rör Kina förutsätter stärkta kunskaper liksom ökad dialog mellan myndigheter, näringslivet och civilsamhället.

Infrastruktur för mobil kommunikation och tjänster

I sin skrivelse till riksdagen pekar regeringen på att Kina på kort tid har blivit en global nyckelspelare inom forskning, innovation och teknologutveckling och att landet är en central aktör inom digitaliseringsutvecklingen i världen. Regeringen pekar vidare på att den femte generationens mobiltelefoni kommer att bli central för samhällets framtida kommunikationsbehov och att ett antal länder har vidtagit åtgärder för att säkerställa säkerheten vid 5G-utbyggnaden där flera har utfärdat begränsningar för utrustning från vissa kinesiska leverantörer. Regeringen konstaterar att detta har skett mot bakgrund av en oro över dessa företags kopplingar till eller skyldighet att samarbeta med kinesiska myndigheter.

När det gäller regeringens redogörelse för förhållningssättet till Kina välkomnar utskottet vad som anförs om att alltid utgå från svenska och EU-gemensamma intressen och värderingar i samröret med Kina liksom att verka för ett mer kraftfullt EU-samarbete i frågor som rör Kina. Utskottet vill i likhet med regeringen även framhålla behovet av att öka samverkan om frågor som rör Kina inom och mellan det offentliga, näringslivet och civilsamhället.

Utskottet har ingen annan uppfattning än regeringen när det gäller att ta till vara de möjligheter som Kinas utveckling erbjuder och konstaterar samtidigt att de utmaningar som landet ställer Sverige och andra länder inför måste hanteras, vilket bl.a. inbegriper att uppdatera den svenska lagstiftningen.

När det gäller hur regeringen avser att verka i det fortsatta arbetet på områdena teknologi, innovation och digitalisering konstaterar utskottet i likhet med regeringen att det finns utmaningar i Kinas betoning av statens ansvar för säkerhet och kontroll av internet och att det behövs goda kunskaper i Sverige om dessa förhållanden och om de avvägningar som kan bli aktuella. Utskottet anser därför liksom regeringen att samarbetet inom EU behöver utvecklas när det gäller Kina och frågor som rör teknik, innovation och digitalisering samt att detta gäller för att stärka såväl europeisk konkurrenskraft som att främja berörda europeiska intressen.

Utskottet vill framhålla betydelsen av att nå en gemensam europeisk linje när nästa generations infrastruktur för mobil kommunikation byggs ut. När det gäller den femte generationens telekomnätverk (5G) och den fortsatta utbyggnaden av 5G-nät vill utskottet betona att detta kommer att utgöra en bärande del av framtidens samhälle och ekonomi. Därmed kommer det enligt utskottets mening att vara av största vikt att Sverige och EU upprätthåller en hög säkerhet kring denna utbyggnad och därmed förmår skydda känsliga data och kommunikation från intrång.

Utskottet vill i sammanhanget även uppmärksamma att det under denna höst kommer att bereda regeringens proposition Skydd av Sveriges säkerhet vid radioanvändning (prop. 2019/20:15). Utskottet noterar att regeringen i den

propositionen uttalar att den framtida digitala infrastrukturen, som 5G-nät, måste vara säkrad mot tekniska, organisatoriska och rättsliga förhållanden som kan hota säkerhet, integritet och tillgänglighet, och därigenom skada Sveriges säkerhet. I propositionen konstaterar regeringen vidare att det är mycket viktigt för digitaliseringens utveckling att hitta en säkerhetsnivå som kan möta dagens och framtidens behov och att detta kommer att vara avgörande för den offentliga förvaltningen, näringslivet och enskilda individer. Genom att införa ett anpassat skydd av t.ex. 5G-nät skyddas enligt regeringen den infrastruktur som ligger bakom viktiga samhällsliga och ekonomiska funktioner bättre mot manipulering och andra it-angrepp som kan innebära skada för Sveriges säkerhet. Regeringen hänvisar vidare till Europeiska kommissionens rekommendation (EU) 2019/534 om it-säkerhet i 5G-nät som antogs i mars 2019 där utgångspunkten är att framtida 5G-nät kommer att utgöra grunden för en rad tjänster som är nödvändiga för den inre marknadens funktion och för upprätthållandet och driften av vitala samhällsliga och ekonomiska system. Regeringen pekar även på kommissionens bedömning att följderna av systemomfattande och utbredda störningar kommer att bli särskilt allvarliga och menar att åtgärder bör vidtas för att underbygga en hög gemensam it-säkerhetsnivå i 5G-nät. Rekommendationen är inriktad på it-säkerhetsrisker i 5G-nät och på att ge vägledning om lämpliga riskbedömnings- och riskhanteringsåtgärder. Kommissionen påtalar att både tekniska och andra faktorer är viktiga att beakta vid hanteringen av it-säkerhetsrisker, bl.a. aspekter som rör behovet av att skydda näten under hela deras livscykel och behovet av att all relevant utrustning omfattas när det gäller 5G-nätens konstruktion, utveckling, upphandling, utbyggnad, drift och underhåll. Medlemsstaterna rekommenderas därför att göra en riskbedömning av 5G-nätinfrastrukturen som innefattar att kartlägga de känsligaste elementen där säkerhetsbrister skulle få betydande negativa konsekvenser. Medlemsstaterna uppmanas även att se över nationella säkerhetskrav och riskhanteringsmetoder för att ta hänsyn till it-säkerhetshot som kan uppstå på grund av tekniska faktorer som 5G-nätens särskilda tekniska egenskaper och andra faktorer som den rättsliga och politiska ram som leverantörer av informations- och kommunikationsteknik kan vara föremål för i tredjeländer. Kommissionen rekommenderar medlemsstaterna att utifrån riskbedömningen uppdatera säkerhetskrav och riskhanteringsmetoder som är tillämpliga på 5G-nät och de skyldigheter avseende driftsäkerhet som gäller för företag som tillhandahåller allmänna kommunikationsnät eller allmänt tillgängliga elektroniska kommunikationstjänster. Vidare rekommenderar kommissionen medlemsländerna att införa allmänna krav när det gäller allmänna näts skydd mot olovlig åtkomst och be om åtaganden från företag som deltar i kommande förfaranden för tilldelning av rätt att använda radiofrekvenser i 5G-banden när det gäller att följa säkerhetskrav för nät, liksom att vidta andra förebyggande åtgärder för att motverka potentiella it-säkerhetsrisker.

Utskottet vill i sammanhanget även understryka behovet av riskbedömningsanalyser kring 5G och cybersäkerhet och vikten av ett stärkt samarbete

och ett gemensamt förhållningsätt inom EU liksom Norden när det gäller 5G-nätens säkerhet. Utskottet anser att säkerhetsarbetet behöver fortsätta inom Sverige och EU och att kontrollen måste säkerställas över både infrastrukturen och leverantörsledet. När det gäller frågan om riskanalyser kan utskottet konstatera att regeringen i maj 2019 gav Post- och telestyrelsen (PTS) i uppdrag att lämna ett förslag till riskanalys för it-säkerhet i svenska 5G-nät i enlighet med kommissionens rekommendation (dnr I2019/01414/D). Uppdraget redovisades till regeringen den 28 juni 2019. Sveriges riskanalys lämnades därefter in till Europeiska kommissionen (dnr I2019/01992/D) den 3 juli 2019.

När det gäller nordiskt samarbete kan utskottet konstatera att de nordiska länderna har ingått ett fördjupat samarbete om 5G och att det i maj 2018 under det nordiska statsministermötet i Örnsköldsvik presenterades en avsiktsförklaring som slår fast de nordiska ländernas vision. Avsiktsförklaringen innebär att Norden ska vara den första sammanlänkade 5G-regionen i världen och identifierar områden där det nordiska samarbetet behöver intensifieras.

När det gäller regeringens arbete i frågor som rör Kina välkomnar utskottet det förhållningsätt och de grundsatser som regeringen redogör för i sin skrivelse avseende infrastruktur för mobil kommunikation och tjänster. Med utgångspunkt från att 5G kommer att vara en bärande del av framtidens samhälle och ekonomi vill utskottet samtidigt betona vikten av att fortsatt och kontinuerligt verka för ett stärkt samarbete och gemensamt förhållningsätt inom EU och Norden kring frågor om 5G-nätens säkerhet och cybersäkerhet.

Infrastruktur för transporter

Regeringen pekar i skrivelsen bl.a. på att kinesiska investeringar kan bidra till att möta den globala efterfrågan på investeringar i infrastruktur och på att finansiering ibland även åtföljs av krav på politiska motprestationer från mottagarländerna. Utskottet vill i detta sammanhang peka på den pågående utveckling där Kina, genom statskontrollerade företag, investerar i känslig infrastruktur och som innebär att Kina har ett mycket stort inflytande över infrastruktur som bl.a. vägar, hamnar, järnvägar och flygplatser över hela världen, Europa inräknat. Utskottet kan konstatera att Kina genom detta innehav har skapat ett strategiskt inflytande som Sverige och EU måste förhålla sig till. Utskottet anser därför att Sverige inom EU bör verka för att ta fram en gemensam strategi för att säkerställa och värna EU:s inflytande över europeisk känslig infrastruktur.

När det gäller behovet av ändringar och skärpningar i lagstiftningen vid internationell upphandling av känslig svensk infrastruktur anser utskottet att detta är en fråga som har stor betydelse för den fortsatta utvecklingen i Sverige och att det därför bör uppmärksammas framgent för att freda svenska intressen från utländskt inflytande och påverkansarbete.

Utskottet kan här konstatera att regeringen i mars 2017 beslutade att tillsätta en parlamentarisk kommitté med uppdrag att se över vissa frågor i regelverket

som syftar till att skydda Sveriges totalförsvarsverksamhet och att kommittén i april 2018 lämnade ett delbetänkande samt ett slutbetänkande i juni 2019. Kommittén föreslår bl.a. att det ska införas ett statligt kontrollsystem med möjlighet för staten att granska och ytterst villkora eller förbjuda överlåtelse och upplåtelse av utpekad egendom som är av väsentligt intresse för totalförsvaret. Det gäller hamnar, flygplatser och fastigheter i områden med geografiska förhållanden av väsentlig betydelse för det militära försvaret. Förslag lämnas även om att införa krav på att fysiskt skyddade anläggningar som inrättats för behov inom civilt försvar endast får avvecklas, överlåtas eller upplåtas av en kommun eller ett landsting efter medgivande från staten. Kommittén föreslår även att det införs en generell uttrycklig skyldighet i lag för kommuner och landsting att beakta totalförsvarets krav i sin verksamhet samt att staten genom länsstyrelsen ges en utökad möjlighet att tillvarata totalförsvarets intressen i den fysiska planeringsprocessen. Utredningen är för närvarande ute på remiss, men utskottet vill framföra att Sverige bör anamma flera av kommitténs förslag för att staten ska ges en större möjlighet att avslå överlåtelse och upplåtelse som kan ge andra statsmakter inflytande.

Utskottet vill i detta sammanhang även peka på att regeringen i augusti 2019 gav en särskild utredare i uppdrag att lämna förslag på hur ett svenskt system för granskning av utländska direktinvesteringar inom skyddsvärda områden kan utformas (dir. 2019:50). Syftet är att kontrollera uppköp och strategiska förvärv av bolag med säte i Sverige vars verksamhet eller teknologi har betydelse för säkerhet eller allmän ordning. I uppdraget till utredaren ingår bl.a. att analysera vilka utländska direktinvesteringar som ska omfattas av regler om granskning, föreslå under vilka förutsättningar utländska direktinvesteringar ska kunna hindras och vilka förbehåll för sådana investeringar som bör kunna ställas upp, föreslå vilken befintlig myndighet som ska ansvara för granskning av utländska direktinvesteringar, föreslå de anpassningar och kompletterande bestämmelser som är nödvändiga för att EU-förordningen om upprättande av en ram för granskning av utländska direktinvesteringar i unionen ska kunna tillämpas i Sverige samt lämna nödvändiga författningsförslag. Enligt direktiven ska uppdraget i den del som avser att lämna förslag på anpassningar och kompletterande bestämmelser till EU-förordningen redovisas senast den 4 maj 2020. Den del som gäller att föreslå ett svenskt system för granskning av utländska direktinvesteringar ska redovisas senast den 2 november 2021. Utskottet noterar även att flera medlemsländer, likt Frankrike, Tyskland och Finland, redan har skärpt sin nationella lagstiftning vid utländska direktinvesteringar. Utskottet vill därmed framföra önskemålet att även Sverige följer efter, genom att beakta de eventuella lagändringar som föreslås av den särskilda utredaren, med avsikten att stärka skyddet för känslig svensk infrastruktur från utländska investeringar.

När det gäller regeringens arbete i frågor som rör Kina välkomnar utskottet de grundsatser som regeringen redogör för i sin skrivelse avseende infrastruktur för transporter. Utskottet uppmanar regeringen att inom EU verka för att ta fram en gemensam strategi för att säkerställa och värna EU:s inflytande

över europeisk känslig infrastruktur. När det gäller behovet av ändringar och skärpningar i lagstiftningen vid internationell upphandling av känslig svensk infrastruktur anser utskottet att detta är en fråga som har stor betydelse för den fortsatta utvecklingen i Sverige och att det därför bör uppmärksammas framgent för att freda svenska intressen från utländskt inflytande och påverkanarbete.

Stockholm den 7 november 2019

På trafikutskottets vägnar

Jens Holm

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Jens Holm (V), Anders Åkesson (C), Magnus Jacobsson (KD), Anna-Caren Säterberg (S), Jessika Roswall (M), Jimmy Ståhl (SD), Teres Lindberg (S), Anders Hansson (M), Thomas Morell (SD), Elin Gustafsson (S), Helena Gellerman (L), Patrik Jönsson (SD), Emma Berginger (MP), Åsa Coenraads (M), Denis Begic (S), Helena Antoni (M) och Per-Arne Håkansson (S).

BILAGA 6

Miljö- och jordbruksutskottets yttrande 2019/20:MJU3y

Arbetet i frågor som rör Kina

Till utrikesutskottet

Utrikesutskottet har gett bl.a. miljö- och jordbruksutskottet tillfälle att yttra sig över regeringens skrivelse 2019/20:18 Arbetet i frågor som rör Kina och de följdmotioner som väckts med anledning av skrivelsen i de delar som berör utskottets beredningsområde.

Miljö- och jordbruksutskottet har beslutat att yttra sig över skrivelsen och över motionerna 2019/20:3393 (M) yrkande 8 och 2019/20:3403 (L) yrkande 4 i de delar som rör utskottets beredningsområde.

Utskottet anser att utrikesutskottet bör avstyrka motionsyrkandena och föreslå att skrivelsen läggs till handlingarna.

I yttrandet finns två avvikande meningar (M, L).

Utskottets överväganden

Skrivelsen

I skrivelsen redogör regeringen för Sveriges förbindelser med Kina och för det förhållningssätt som regeringen arbetar efter i frågor som rör Kina. I skrivelsen tar regeringen upp följande ämnesområden: säkerhets- och försvarspolitik, handel och ekonomi, klimat och miljöfrågor, Kina som multilateral aktör, mänskliga rättigheter, Kina som biståndsaktör, teknologi, innovation och digitalisering, forskning och utbildning samt kultur och medier.

Motionerna

I kommittémotion 2019/20:3393 av Hans Wallmark m.fl. (M) yrkande 8 föreslås ett tillkännagivande om stärkt samarbete för att möta klimatutmaningarna. Motionärerna anför att det är av stor vikt att EU i relationen med Kina ställer tydliga krav när det gäller landets utsläpp. I kommittémotion 2019/20:3403 yrkande 4 anför Fredrik Malm m.fl. (L) att Sverige inom EU bör verka för att öka trycket på Kina för att uppnå landets klimatåtagande i enlighet med Parisavtalet och att riksdagen bör tillkännage detta för regeringen.

Utskottets ställningstagande

Kina är i dag världens enskilt största utsläppare av koldioxid. Utskottet har tidigare uttalat att klimatfrågan är en global utmaning och att det är utvecklingen ur ett globalt perspektiv som är avgörande för att nå det övergripande klimatmålet och Parisavtalets målsättningar. Det framgår också av regeringens skrivelse att Kina söker ett särskilt inflytande i det internationella arbetet när det gäller bl.a. klimatförhandlingar och Agenda 2030. Utskottet anser liksom tidigare att EU spelar en avgörande roll som ledare i det internationella klimatarbetet. Utskottet vill i detta sammanhang framhålla betydelsen av regeringens ställningstagande att Sverige aktivt ska stödja EU i det fortsatta arbetet med att ställa höga krav på Kina när det gäller klimatarbete och arbetet med att genomföra Agenda 2030. Det är enligt utskottets uppfattning av grundläggande betydelse att Sverige aktivt bidrar till att förbättra förutsättningarna för ett kraftfullt och konstruktivt agerande av EU för att åstadkomma nödvändiga förbättringar av Kinas klimat- och miljöarbete.

Vidare framgår det av regeringens skrivelse att Kina inom ramen för ”The Belt and Road Initiative” genom internationella investeringar i infrastruktur bidrar till dels etableringar av klimatmässigt och socialt ohållbara projekt, dels politiska beroendeförhållanden – ett kinesiskt agerande som bl.a. medför försämrade förutsättningar för det internationella samfundets arbete med

förverkligandet av Agenda 2030 och Parisavtalet. Utskottet vill i denna del betona vikten av att Sverige i det fortsatta internationella arbetet agerar för att kinesiska investeringar i infrastruktur ska ske öppet, ekonomiskt, miljömässigt och socialt hållbart och enligt internationell rätt och internationella standarder.

Mot denna bakgrund anser utskottet att utrikesutskottet bör avstyrka motionerna 2019/20:3393 (M) yrkande 8 och 2019/20:3403 (L) yrkande 4 och föreslå att regeringens skrivelse läggs till handlingarna.

Stockholm den 7 november 2019

På miljö- och jordbruksutskottets vägnar

Kristina Yngwe

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Kristina Yngwe (C), Maria Gardfjell (MP), Louise Meijer (M), Isak From (S), Runar Filper (SD), Magnus Manhammar (S), Elin Segerlind (V), Betty Malmberg (M), Martin Kinnunen (SD), Malin Larsson (S), Magnus Oscarsson (KD), Marlene Burwick (S), Nina Lundström (L), Mats Nordberg (SD), Markus Selin (S), Marlène Lund Kopparklint (M) och Magnus Ek (C).

Avvikande meningar

1. Arbetet i frågor som rör Kina (M)

Louise Meijer (M), Betty Malmberg (M) och Marlène Lund Kopparklint (M) anför:

Vi anser att utrikesutskottet bör tillstyrka kommittémotion 2019/20:3393 av Hans Wallmark m.fl. (M) yrkande 8.

2. Arbetet i frågor som rör Kina (L)

Nina Lundström (L) anför:

Jag anser att utrikesutskottet bör tillstyrka kommittémotion 2019/20:3403 Fredrik Malm m.fl. (L) yrkande 4.

BILAGA 7

Näringsutskottets yttrande 2019/20:NU3y

Arbetet i frågor som rör Kina

Till utrikesutskottet

Utrikesutskottet beslutade den 22 oktober 2019 att ge näringsutskottet tillfälle att yttra sig över regeringens skrivelse 2019/20:18 Arbetet i frågor som rör Kina och följdmotioner till skrivelsen i de delar som berör utskottets beredningsområde.

Näringsutskottet har beslutat att yttra sig över skrivelsen och motionerna 2019/20:3393 (M) yrkandena 3, 5, 6 och 8, 2019/20:3394 (SD) yrkandena 2 och 5, 2019/20:3398 (C) yrkandena 1 och 2, 2019/20:3401 (V) yrkandena 8–10, 2019/20:3399 (KD) yrkandena 9, 11 och 12, och 2019/20:3403 (L) yrkandena 1–3 i de delar som rör näringsutskottets beredningsområde.

Sammanfattningsvis anser näringsutskottet att utrikesutskottet delvis bör tillstyrka motionerna 2019/20:3393 (M) yrkande 6 och 2019/20:3399 yrkande 12 i berörda delar och föreslå att riksdagen riktar ett tillkännagivande till regeringen om vikten av att utöver den digitala infrastrukturen skydda annan vital infrastruktur i samhället, såsom energiinfrastruktur, och om vikten av att inte minst söka ett gemensamt nordiskt förhållningssätt i dessa frågor. Vidare förordar näringsutskottet att utrikesutskottet avstyrker övriga motionsyrkanden i berörda delar och föreslår för riksdagen att skrivelsen läggs till handlingarna.

I yttrandet finns 8 avvikande meningar (M, SD, C, V, KD och L).

Utskottets överväganden

Arbetet i frågor som rör Kina

Skrivelsen

I skrivelsen redogör regeringen för Sveriges förbindelser med Kina och det förhållningssätt som regeringen har i arbetet med frågor som rör Kina, i ljuset av Kinas växande globala inflytande och de nya frågeställningar, möjligheter och utmaningar detta medför. Regeringens förhållningssätt bygger på EU:s Kinastrategi från 2016 och beskriver hur den verkställs nationellt. Regeringen tar därefter upp hur den avser att verka i det fortsatta arbetet inom ett antal enskilda frågeområden.

Under rubriken Handel och ekonomi anger regeringen att Kina blir allt viktigare för svensk tillväxt och svenska arbetstillfällen. Regeringen avser att utveckla de ekonomiska banden till Kina, bl.a. genom ökad export och investeringar. Regeringen kommer att fortsätta att föra dialog med Kina om att modernisera det multilaterala handelssystemet i syfte att värna frihandeln och mot bakgrund av att Kinas agerande utmanar handelssystemet, som svensk export är beroende av.

- Regeringen kommer att vara pådrivande för att EU bedriver ambitiösa förhandlingar om avtal som underlättar handeln och säkrar svenska företags marknadstillträde och lika konkurrensvillkor. Brister som immateriella rättsliga intrång, påtvingad teknologiöverföring och WTO-oförenliga statliga subventioner behöver hanteras.
- Regeringen kommer att vara pådrivande för att EU engagerar Kina i reformeringen av WTO. Kinas användning av ”särskild och differentierad behandling” i WTO behöver anpassas till landets utvecklingsnivå.
- Handels-, näringslivs- och Sverigefrämjande i Kina ska utvecklas i samverkan med näringslivet och andra relevanta aktörer, bl.a. inom Team Sweden Kina och i enlighet med regeringens nya exportstrategi. Hållbarhet, innovation och CSR utgör viktiga samarbetsområden. I den bilaterala dialogen ska regeringen lyfta fram de handelshinder som svenska företag möter i Kina. Enskilda svenska bolag kan hamna i situationer där politiska spänningar påverkar deras verksamhet, vilket ställer ökade krav på stöd från statligt håll i dialogen med kinesiska företrädare.

Vidare anges i skrivelsen under rubriken Klimat- och miljöfrågor att Kinas klimat- och miljöproblem har global påverkan, samtidigt som landet har stora resurser, teknik och internationellt inflytande som kan bidra till att hantera de globala klimat- och miljöutmaningarna. Regeringen anger att det är av största betydelse att Kina förstärker sina nationella och internationella åtgärder inom detta område.

Regeringen stöder därför att EU ska ställa högre krav på Kina när det gäller klimat och miljö. Områden där höga krav bör ställas omfattar förutom Kinas utsläpp t.ex. hållbar tillverkning och en hållbar gruvnäring. Regeringen kommer även att söka dialog och samarbete med Kina när det gäller policyutveckling och forskning inom bl.a. förnybar energi. Sverige har viktiga erfarenheter, och svenska företag och myndigheter har viktig teknik och kunnande.

Därtill framför regeringen under rubriken Teknologi, innovation och digitalisering att tillgång till marknad, teknik och innovation i Kina blir allt viktigare för svenska företag och för möjligheterna att lösa olika utmaningar i vårt samhälle och globalt. Samtidigt finns risker och utmaningar förknippade med Kina på innovationsområdet, exempelvis genom bristande skydd för immaterialrätten. Goda kunskaper behövs i Sverige om dessa förhållanden och om de avvägningar som kan bli aktuella.

- Regeringen kommer att verka för att Kina deltar i internationella multilaterala samarbeten för standardisering, öppenhet och etik när det gäller teknik och innovation samt immaterialrätt.
- Regeringen avser att söka samarbete med Kina inom innovation och entreprenörskap, bl.a. i form av policydialog och samverkan mellan berörda myndigheter, forskningsaktörer och näringslivet, framför allt inom hållbarhet och gemensamma globala utmaningar.
- Samverkan mellan svenska myndigheter, näringsliv och forskningsinstitutioner bör utvecklas när det gäller frågor som rör teknik, innovationer och digitalisering och Kina.
- Samarbetet inom EU behöver utvecklas när det gäller frågor som rör teknik, innovationer och digitalisering och Kina, såväl för att stärka europeisk konkurrenskraft som för att främja berörda europeiska intressen.

Motionerna

I kommittémotion 2019/20:3393 av Hans Wallmark m.fl. (M) anförs att det svenska näringslivet drabbas av spionage och industriella stölder som går att knyta till den kinesiska staten. Motionärerna anser därför att det är av stor vikt att Sverige skyddar näringslivet och de innovativa teknikföretagen (yrkande 3). Vidare framhålls att en viktig grundsats för Sveriges och EU:s ekonomiska band till Kina ska vara att handel och marknadstillträde sker på lika villkor (yrkande 5). Motionärerna anför att WTO:s regelbaserade internationella handelssystem och en rättvis, dubbelriktad frihandel måste respekteras av Peking. Därtill efterfrågar motionärerna ett stärkt samarbete i Norden och EU kring 5G och cybersäkerhet (yrkande 6). Motionärerna förordar även ett tillkännagivande till regeringen om att stärka samarbetet för att möta klimatutmaningarna (yrkande 8). Bland annat framhåller motionärerna att Sverige ska vara en pådrivande kraft för miljön internationellt genom t.ex. gröna frihandelsavtal som premierar klimatsmarta produkter. Sverige ska även verka för export av miljövänlig teknik till Kina som en del av en bredare exportstrategi.

I kommittémotion 2019/20:3394 av Ludvig Aspling m.fl. (SD) framhålls att republiken Kinas status i det internationella samfundet är en känslig fråga. Motionärerna anser att Republiken Kina (Taiwan) stegvis bör inkluderas i det internationella samfundet och att Sverige bör stödja dess deltagande inom multilaterala organisationer (yrkande 2). Därtill anför motionärerna att svenska företag är särskilt utsatta för det kinesiska hotet, inte minst i form av strategiska förvärv och teknologiöverföring. Svenska staten behöver därför ta ett större ansvar för ett förstärkt skydd av det svenska näringslivet. Motionärerna ser ett behov av att hindra kinesiskt påverkansarbete i Sverige genom bl.a. nya restriktioner och förbud mot Kinas användning av strategiska verktyg, såsom uppköp, statligt stödda investeringar, ägande av känsliga tillgångar och ekonomisk kontroll av svenska företag (yrkande 5).

I kommittémotion 2019/20:3398 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) anføres att det planerade kunskapscentrumet bör utgå från någon av de redan befintliga forskningsmiljöerna om Kina och att dess syfte bör vara att höja kunskapsnivån i Sverige om Kina som ett sätt att samtidigt höja motståndskraften i Sverige vad gäller kinesisk påverkan och globala intressen. Det anføres vidare att regeringen bör återkomma med information om hur den nationella satsningen på ett kinesiskt kunskapscentrum ska formas (yrkande 1). Därtill förordas att Sverige inte bör ingå i nya samarbeten med Kina som bidrar till att Kinas globala strategiska målsättningar uppnås på bekostnad av rådande internationell rättsordning och demokratiska värderingar (yrkande 2).

I kommittémotion 2019/20:3401 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 8 efterfrågas att regeringen bör återkomma med förslag om hur den ska verka för att stärka de fackliga rättigheterna och arbetstagarnas rättigheter i Kina. Motionärerna efterfrågar även ett tillkännagivande om att regeringen bör kräva att svenska företag som är verksamma i Kina uppträder konsekvent och i överensstämmelse med den allmänna svenska politiken när det gäller mänskliga rättigheter. Motionärerna menar att det inte är möjligt att särskilja frågor om investeringar och handel från arbetet för de mänskliga rättigheterna (yrkande 9). Vidare menar motionärerna att regeringen bör verka för att svenska multinationella företag som är verksamma i Kina ska underteckna globala ramavtal (yrkande 10). Enligt motionärerna villkorar avtalen bl.a. arbetstid och löner, och är giltiga inom hela koncernen och för alla underleverantörer.

I kommittémotion 2019/20:3399 av Lars Adaktusson m.fl. (KD) anføres att Taiwan och EU delar centrala värderingar och skulle kunna dra nytta av ett djupare samarbete, exempelvis i form av ett bilateralt investeringsavtal (BIA), vilket skulle kunna vara ett viktigt steg för att ytterligare förbättra och utveckla handelsförbindelserna (yrkande 9). Vidare framhåller motionärerna att Sverige ska värna frihandeln i världen och det internationella handelssystemet (yrkande 11). En prioriterad fråga är den brist på tillämpning av WTO:s regelverk som förekommer från Kinas sida. Motionärerna anser också att Sverige och EU ska fortsätta att kräva likvärdiga villkor för företag som vill etablera sig

såväl i Kina som internationellt. Därtill ser motionärerna ett behov av ett gemensamt förhållningssätt inom EU när det gäller 5G, liksom för andra investeringar, påverkansmetoder och underrättelseinhämtning (yrkande 12).

I kommittémotion 2019/20:3403 (L) förordar motionärerna att lagstiftningen skärps när det gäller internationell upphandling av känslig svensk infrastruktur (yrkande 1). Därtill efterfrågar motionärerna förebyggande insatser för att öka kompetensen hos företag och myndigheter kring cyberkrigföring, påverkansarbete och informationsinhämtning av tredjeland (yrkande 2). Vidare förordar motionärerna att Sverige inom EU bör verka för att ta fram en gemensam strategi för att motverka kinesiskt inflytande över europeisk känslig infrastruktur (yrkande 3).

Vissa kompletterande uppgifter

EU:s Kinastrategi

Strategin och politiken för EU:s förbindelser med Kina bygger på meddelandet Byggstenar för en ny strategi för Kina (JOIN(2016) 30) från 2016 från kommissionen och unionens höga representant för utrikes frågor och säkerhetspolitik samt rådets slutsatser om EU:s strategi avseende Kina (11252/16) som antogs samma år. Dokumenten utgör grunden för det strategiska partnerskapet mellan EU och Kina, och omfattar bl.a. områdena handels- och investeringsfrämjande, energi och innovation.

Regeringens exportstrategi

Hösten 2015 fattade regeringen beslut om en exportstrategi som redovisades för riksdagen i form av en skrivelse (skr. 2015/16:48, bet. 2015/16:NU13). I budgetpropositionen för 2020 (prop. 2019/20:1 utg.omr. 24) anger regeringen bl.a. följande när det gäller exportstrategin:

Regeringen avser fortsätta det påbörjade arbetet med exportstrategin, men också utveckla den. Hänsyn behöver tas till förändringar som skett i omvärlden sedan 2015. [...] Näringslivets medverkan är avgörande för att genomföra de globala målen för hållbar utveckling och lyckas med klimatomställningen, och svenska företag ligger långt framme med produkter och tjänster som främjar denna omställning. En öppen handel och ett offentligt stöd för svenska företags export och internationalisering är därför fortsatt viktigt även för att uppnå dessa mål. Globaliseringens fördelar ska komma hela landet till del. Insatserna ska därför genomföras med målet att hela landet ska dra nytta av dem. Exportstrategin utvecklas med fokus på hållbar utveckling samt tillväxt och nya arbetstillfällen i hela landet.

Ett system för granskning av utländska direktinvesteringar inom skyddsvärda områden

Regeringen beslutade den 22 augusti 2019 om att ge en särskild utredare uppdraget att lämna förslag på hur ett svenskt system för granskning av utländska direktinvesteringar inom skyddsvärda områden kan utformas (dir. 2019:50). Syftet är att kontrollera uppköp och strategiska förvärv av bolag med säte i Sverige vars verksamhet eller teknologi har betydelse för säkerhet eller allmän ordning.

Utredaren ska bl.a. analysera vilka utländska direktinvesteringar som ska omfattas av regler om granskning, föreslå under vilka förutsättningar utländska direktinvesteringar ska kunna hindras och vilka förbehåll för sådana investeringar som bör kunna ställas upp, föreslå vilken befintlig myndighet som ska ansvara för granskning av utländska direktinvesteringar, föreslå de anpassningar och kompletterande bestämmelser som är nödvändiga för att EU-förordningen om upprättande av en ram för granskning av utländska direktinvesteringar i unionen ska kunna tillämpas i Sverige, och lämna nödvändiga författningsförslag. Uppdraget ska, i den del som avser att lämna förslag på anpassningar och kompletterande bestämmelser till EU-förordningen, redovisas senast den 4 maj 2020, och i den del som gäller att föreslå ett svenskt system för granskning av utländska direktinvesteringar redovisas senast den 2 november 2021.

Proposition om skydd av Sveriges säkerhet vid radioanvändning

Regeringen beslutade den 12 oktober 2017 att ge en särskild utredare i uppdrag att föreslå hur radiospektrumanvändningen kan planeras för 2027–2047 för att framtida behov av radiospektrum ska kunna mötas så effektivt som möjligt (dir. 2017:99). Med anledning av det rådande allmänna säkerhetsläget skulle utredaren även se över den reglering som styr rätten att använda radiofrekvenser i de delar som avser samhällsviktiga aktörers intressen och föreslå de författningsändringar som behövs för att samhällsviktiga aktörers behov av radiofrekvenser ska tillgodoses och nationella säkerhetsintressen säkerställas i högre utsträckning. Den 21 januari 2019 överlämnade utredningen betänkandet Frekvenser i samhällets tjänst (SOU 2018:92). Efter sedvanlig beredning lämnade regeringen över en proposition (prop. 2019/20:15 Skydd av Sveriges säkerhet vid radioanvändning) med förslag till ändringar i lagen om elektronisk kommunikation och offentlighets- och sekretesslagen för att kunna skydda Sveriges säkerhet vid användning av radiosändare. För att få tillstånd att använda radiosändare och för att få medgivande till överlåtelse eller uthyrning av sådana tillstånd ska det enligt regeringens förslag vara en förutsättning att det kan antas att radioanvändningen inte kommer att orsaka skada för Sveriges säkerhet. Tillstånd ska kunna förenas med villkor om krav som är av betydelse för Sveriges säkerhet. Dessutom ska tillstånd kunna återkallas eller tillståndsvillkor ändras omedelbart om radioanvändningen har orsakat skada för

Sveriges säkerhet eller det kan antas att radioanvändningen kommer att orsaka sådan skada. Propositionen bereds för närvarande i trafikutskottet.

Utskottets ställningstagande

Inledning

I det följande redovisar utskottet sitt ställningstagande under rubrikerna Övergripande om skrivelsen, Samarbete för skydd av viktig infrastruktur, Förmåga att skydda näringslivet, Företagens kompetensutveckling vad gäller frågor om Kina, Det internationella handelssystemet, Handel och miljöteknik och Övrigt om handel och företag.

Övergripande om skrivelsen

Sverige och Kina har en lång handelstradition som sträcker sig tillbaka till 1700-talet och Svenska Ostindiska Companiets verksamhet. Kina är i dag Sveriges största handelspartner i Asien, och handelsutbytet är därmed av stor betydelse för svenska företag och svensk ekonomi. I september 2019 besökte utskottet med en delegation Shanghai och Peking. Utskottet delar beskrivningen i skrivelsen att Kinas framväxt som en global aktör med ett växande inflytande innebär både möjligheter och utmaningar och ställer Sverige och EU inför en rad nya frågeställningar. När det gäller utmaningarna vill utskottet särskilt framhålla vikten av att i förbindelserna med Kina utgå ifrån för Sverige centrala värderingar och intressen.

Kinas utveckling påverkar inte bara den globala ekonomin och handeln, utan även utrikes-, säkerhets- och försvarspolitiken liksom miljön och klimatet och får följder för Sverige som innovations- och kunskapsnation, Sveriges närområde, EU och det multilaterala samarbetet. Utskottet välkomnar därför regeringens skrivelse som ger riksdagen möjlighet att samlat behandla olika frågor som rör Sveriges förhållningsätt till Kina, både när det gäller de bilaterala förbindelserna mellan länderna och i förhållande till Kinas agerande som aktör på den globala arenan.

Utskottet anser därmed att utrikesutskottet bör föreslå för riksdagen att skrivelsen läggs till handlingarna.

Samarbete för skydd av viktig infrastruktur

Som en följd av Kinas utveckling till tung ekonomisk makt har även Kinas strategiska globala intressen ökat. Kina är världens största importör av energi och en rad olika råvaror. Landet har på kort tid även blivit en global nyckelspelare inom forskning, innovation och teknologiutveckling. Kina är en central aktör inom digitaliseringsutvecklingen i världen, och inom vissa sektorer ligger landet före utvecklade ekonomier. Den snabba utvecklingen på teknologiområdet är ett resultat av omfattande investeringar och statlig styrning, samt en strategi för industriell modernisering. Kina har också framgångsrikt kunnat

överföra teknologi och kunnande från utländska företag, och här har strategiska förvärv av utländska företag med spetsteknologi haft betydelse för utvecklingen. Av skrivelsen framgår att den kinesiska staten vill skapa en sammanhållen struktur med forskning, myndigheter och näringsliv nära knuten till försvarsmakten så att civila resurser kan användas i militärt syfte och att det inte går att göra en tydlig gränsdragning mellan det militära och det civila.

I motion 2019/20:3393 (M) efterfrågas ett stärkt samarbete i Norden och EU kring frågor om 5G-nätens säkerhet och cybersäkerhet. Här noterar utskottet att förslag till ändringar i lagen om elektronisk kommunikation och offentlighets- och sekretesslagen för att kunna skydda Sveriges säkerhet vid användning av radiosändare (prop. 2019/20:15) lämnats av regeringen till riksdagen för behandling. Förslaget bereds för närvarande i trafikutskottet. I likhet med motionärerna anser utskottet att det finns ett stort behov av att stärka samarbetet i Norden och EU när det gäller skyddet för viktig infrastruktur. Utskottet vill utöver den digitala infrastrukturen tillägga vikten av att skydda annan vital infrastruktur i samhället, såsom energiinfrastruktur, och framhålla vikten av att inte minst söka ett gemensamt nordiskt förhållningssätt i dessa frågor.

Därmed anser utskottet att utrikesutskottet bör tillstyrka motion 2019/20:3393 (M) yrkande 6 delvis i berörd del och föreslå att riksdagen riktar ett tillkännagivande till regeringen enligt det som förordas ovan. I den mån det som anförs sammanfaller med det som sägs i motion 2019/20:3399 (KD) yrkande 12 kan den anses tillgodosedd och utrikesutskottet bör därför även delvis tillstyrka detta yrkande i denna del.

Förmåga att skydda näringslivet

I motion 2019/20:3393 (M) yrkande 3 lyfts vikten av Sveriges förmåga att skydda näringsliv och forskning från industrispionage. I motion 2019/20:3394 (SD) yrkande 5 förordas att svenska staten tar större ansvar för att stärka skyddet för svenska näringslivet från ett kinesiskt påverkansarbete. I motion 2019/20:3399 (KD) yrkande 12 förordas en gemensam hållning inom EU i förhållande till Kina när det gäller 5G, liksom för andra investeringar, påverkansmetoder samt underrättelseinhämtning. I motion 2019/20:3403 (L) yrkande 1–3 efterfrågas skärpt lagstiftning när det gäller internationell upphandling av känslig svensk infrastruktur, en EU-strategi för att motverka kinesiskt inflytande över europeisk känslig infrastruktur och förebyggande insatser för att öka kompetensen hos företag och myndigheter kring cyberkrigföring, påverkansarbete och informationsinhämtning av tredjeland. Med anledning av nyss nämnda motioner vill utskottet anföra följande.

Ett stort antal svenska företag är etablerade i eller handlar med Kina, och för många av dessa är den snabbväxande och dynamiska kinesiska marknaden central för den fortsatta utvecklingen. Även kinesiska investeringar har bidragit till att skapa och bibehålla ett stort antal arbetstillfällen i Sverige. Utskottet konstaterar samtidigt att det finns en hel del risker och utmaningar förknippade

med Kina på innovationsområdet, exempelvis genom bristande skydd för immaterialrätten, industrispionage, sammanflätningen av det militära med det civila, bristande skydd för den personliga integriteten och Kinas betoning av statens ansvar för säkerhet och kontroll av internet. Det är därför utskottets mening att det är ytterst viktigt att de svenska företagens immateriella tillgångar skyddas.

Regeringens avsikt att arbeta för att få Kina till att delta i internationella multilaterala samarbeten för standardisering, öppenhet och etik när det gäller teknik och innovation samt immaterialrätt är enligt utskottet positivt. Utskottet håller vidare med regeringen om att samarbetet inom EU behöver utvecklas när det gäller frågor som rör teknik, innovationer och digitalisering och Kina, både för att stärka europeisk konkurrenskraft och för att främja berörda europeiska intressen. Vidare behöver även samverkan mellan svenska myndigheter, näringsliv och forskningsinstitutioner utvecklas när det gäller frågor som rör teknik, innovationer och digitalisering och Kina.

Kinesiska investeringar i infrastruktur i andra länder kan bidra till förverkligandet av Agenda 2030 och Parisavtalet. Utskottet instämmer i regeringens syn om att det är avgörande att dessa investeringar sker på ett öppet, ekonomiskt, miljömässigt och socialt hållbart sätt och följer internationell rätt och internationella standarder. Utskottet noterar här även förhandlingarna om det omfattande investeringsavtalet mellan EU och Kina som ska ersätta de 26 befintliga bilaterala investeringsfördragen mellan 27 enskilda EU-medlemsstater och Kina genom ett enda övergripande investeringsavtal. Syftet med avtalet är att undanröja hinder för investeringar i marknadstillträde och ge högt skydd för investerare och investeringar i EU och Kina. Den 23:e förhandlingsrundan ägde rum i Peking i september 2019 och nästa runda planeras till början av november i år. Utskottet noterar även den utredning som har tillsatts för att lämna förslag på hur ett system för granskning av utländska investeringar som kan hota säkerhet och allmän ordning kan se ut, i enlighet med EU-förordningen om granskning av utländska direktinvesteringar. Därtill noterar utskottet regeringens avsikt att driva att EU:s strategi för att förstärka förbindelserna mellan Europa och Asien ska omsättas i praktiken, att inleda en dialog med Kina om hur strategin kan samverka med Kinas internationella satsningar och för att EU ska upprätthålla internationella standarder.

Utskottet instämmer i regeringens syn om att det är centralt att i den samverkan som sker mellan svenska och kinesiska aktörer beakta de risker i ett nationellt säkerhets- och försvarsperspektiv som kan finnas oavsett om det rör sig om företags- och innovationsinvesteringar, tekniskt samarbete eller någon annan form av samarbete mellan kinesiska och svenska aktörer. Utskottet välkomnar i detta sammanhang regeringens målsättning att öka samverkan om frågor som rör Kina inom och mellan det offentliga, näringslivet och civilsamhället, att eftersträva samarbete inom EU och med likasinnade länder och ett gemensamt agerande vad gäller de säkerhetsutmaningar som Kinas ökande strategiska inflytande innebär.

Utskottet anser sammantaget att regeringen redan bedriver ett arbete i en riktning som motionärerna efterfrågar. Utskottet kommer att följa utvecklingen noggrant framöver men ser mot bakgrund av det som anförs i skrivelsen ingen anledning för ett tillkännagivande i enlighet med vad som förordas i motionerna. Utrikesutskottet bör därför avstyrka samtliga här aktuella motionsyrkanden i berörda delar.

Företagens kompetensutveckling vad gäller frågor om Kina

I motion 2019/20:3398 (C) förordar motionärerna riksdagsuttalanden om dels vilken verksamhet regeringens aviserade kunskapscentrum ska arbeta med, dels att regeringen ska förtydliga centrumets syfte och verksamhetsområde och återkomma till riksdagen med information om detta. Utskottet instämmer i regeringens bedömning av att det finns ett behov av att utveckla den samlade kompetensen i arbetet i frågor som rör Kina och att det vidare finns ett behov av att investera i kunskap om Kina i alla delar av samhället. Utskottet välkomnar därför regeringens planer på att förbereda inrättandet av ett nationellt forskningsbaserat kunskapscentrum om Kina. Utskottet noterar att regeringen avser att verka för mer samverkan och informationsdelning om Kina, exempelvis mellan myndigheter, mellan nationell och lokal nivå, inom ramen för EU-samarbetet, med näringsliv, akademi, fackliga organisationer och civilsamhälle och att den avser att inleda ett arbete för att klargöra hur en förhöjd kunskapsinhämtning görs bäst, hur befintlig Kinakompetens i Sverige bättre kan samverka och stärkas, och hur detta förhållningssätt kan förankras bredare.

Med anledning av det ovan anförda ser utskottet ingen anledning att förordna något tillkännagivande enligt vad som anförs i motion 2019/20:3398 (C) yrkande 1, varför utrikesutskottet bör avstyrka motionen i den berörda delen.

Det internationella handelssystemet

Kina är i dag Sveriges största handelspartner i Asien och blir allt viktigare för svensk tillväxt och svenska arbetstillfällen. Villkoren för att bedriva verksamhet i Kina är dock olika för utländska och kinesiska företag, och Kina drar fortfarande nytta av sin ställning som utvecklingsland i flera sammanhang, trots att landet är världsledande i många sektorer.

I motionerna 2019/20:3393 (M) och 2019/20:3399 (KD) förordas åtgärder för handel och marknadstillträde på lika villkor och värmandet av det internationella handelssystemet. Utskottet vill med anledning av dessa motioner inledningsvis påminna om vad det anfört tidigare är när det behandlat förslag om vikten av att främja internationell handel och motverkande av protektionism (senast i bet. 2018/19:NU13). Det finns sedan länge ett brett stöd i riksdagen för uppfattningen att frihandel i grunden är något positivt och därmed en viktig princip att värna. Enligt utskottets mening bör Sverige även fortsättningsvis vara en tydlig röst inom EU och sådana internationella forum som WTO för en öppen och fri global handel och för att motverka protektionistiska tendenser, så även i fallet med Kina. Utskottet noterar att regeringen anger i

skrivelsen att den kommer att fortsätta att föra dialog med Kina om att modernisera det multilaterala handelssystemet, i syfte att värna frihandeln och mot bakgrund av att Kinas agerande utmanar handelssystemet. Utskottet ser positivt på regeringens avsikt att driva på för att EU bedriver ambitiösa förhandlingar om avtal som underlättar handeln och säkrar svenska företags marknadstillträde och lika konkurrensvillkor och för att EU engagerar Kina i reformeringen av WTO. Utskottet noterar att regeringen delar motionärernas uppfattning att brister som immaterialrättsliga intrång, påtvingad tekniköverföring och WTO-oförenliga statliga subventioner behöver hanteras. Vidare noterar utskottet att även regeringen anser att Kinas användning av s.k. ”särskild och differentierad behandling” i WTO behöver anpassas till landets utvecklingsnivå.

Utskottet anser sammantaget att regeringen redan arbetar i en riktning som motionärerna efterfrågar och ser därför ingen anledning för riksdagen att rikta ett tillkännagivande till regeringen i nuläget, varför utrikesutskottet bör avstyrka motionerna 2019/20:3393 (M) yrkande 5 och 2019/20:3399 (KD) yrkande 11.

Handel och miljöteknik

För att möta klimatutmaningarna förordas i motion 2019/20:3393 (M) yrkande 8 bl.a. gröna frihandelsavtal och export av svensk miljöteknik. Här konstaterar utskottet att förhandlingarna om ett frihandelsavtal för gröna varor (EGA) tyvärr fortfarande inte har rots i hamn och vill i likhet med tidigare understryka vikten av att regeringen med kraft fortsätter driva på för att ett avtal ska kunna nås. Utskottets fortsatta förhoppning är att detta avtal så småningom ska kunna utvecklas till ett multilateralt avtal. Utskottet noterar vidare att Team Sweden, som inrättats som en del av regeringens samlade exportstrategi, har en egen avdelning inom organisationen för miljöteknik. Därtill har regeringen gett Energimyndigheten i uppdrag (dnr N2011/06463/E) att under 2017–2019 främja privata investeringar i energiteknik och bygga vidare på arbetet och slutsatserna som följde av uppdraget att genom en särskild satsning arrangera en mötesplats för aktörer inom miljöteknikområdet. Uppdraget syftar bl.a. till att skapa förutsättningar för att synliggöra svenska projekt och företag inom energiområdet inför privata investerare och att integrera insatserna med arbete kring övriga uppdrag om innovation och den nationella exportstrategin.

Utskottet noterar här även att regeringen i regleringsbrevet för 2018 gav Energimyndigheten i uppdrag och tillförda medel att stationera personal utomlands i syfte att stärka relationen till medelinkomstländer med ambitioner att minska utsläppen av växthusgaser. Det är tänkt att satsningen ska bidra till att stärka samarbetet inom utveckling av policyramverk, forskning och innovation men även export- och investeringsfrämjande. Sedan september 2018 finns det ett energiråd utlokaliserad av Energimyndigheten på Sveriges ambassad i Peking. Utskottet noterar vidare regeringens avsikt att söka samarbete med Kina inom innovation och entreprenörskap, bl.a. i form av policydialog och

samverkan mellan berörda myndigheter, forskningsaktörer och näringslivet, framför allt om hållbarhet och gemensamma globala utmaningar.

Med hänvisning till det anförda förordar utskottet att utrikesutskottet avstyrker motion 2019/20:3393 (M) yrkande 8.

Övrigt om handel och företag

I flera av motionerna framhålls vikten av att andra värden och aspekter än de ekonomiska ska prioriteras i handelsrelationerna med Kina. I motion 2019/20:3398 (C) yrkande 2 förordas att Sverige bör avstå nya samarbeten med Kina som strider mot rådande internationell rättsordning och demokratiska värderingar, och i motion 2019/20:3401 (V) yrkandena 8–10 lyfter motionärerna frågor om rättigheter för arbetstagare och fackföreningar, att svenska företag ska främja mänskliga rättigheterna i Kina i enlighet med svensk politik och att de svenska multinationella företagen som är verksamma i Kina ska underteckna globala ramavtal.

Utskottet har ingen annan uppfattning än motionärerna när det gäller vikten av att prioritera andra värden och aspekter än de ekonomiska i relationen till Kina. Utskottet vill i detta sammanhang upprepa vad det sagt om att frihandelsavtal inte får leda till sänkta nivåer när det gäller hälsa, miljö, djurskydd och säkerhet. De får heller inte leda till att de sociala, fackliga och ekonomiska rättigheterna i Sverige eller EU urholkas. EU behöver fortsätta att bedriva en progressiv handelspolitik, som bidrar till miljömässig, ekonomisk och social hållbarhet, liksom till arbetet mot klimatförändringar och för Agenda 2030. Den fria handeln ska också vara en rättvis handel.

Utskottet anser vidare att hållbart företagande i första hand ska vila på företagen själva och deras vilja att göra hållbart företagande till en viktig del av sin verksamhet. Många svenska företag bedriver redan ett aktivt och ambitiöst hållbarhetsarbete. Det som staten kan och bör göra är enligt utskottet att vidta åtgärder för att på olika sätt uppmuntra och stödja företagen i den här strävan. Utskottet vill här särskilt framhålla det bilaterala samarbetsavtalet med Kina inom CSR som också nämns i skrivelsen. Det svenska CSR-centret i Peking säkerställer att svenska företag får stöd och rådgivning i frågor som rör hållbart företagande, bl.a. när det gäller mänskliga rättigheter, arbetsvillkor och korruption. Utskottet vill även erinra om att regeringen har vidtagit ett antal åtgärder inom ramen för exportstrategin och handlingsplanen för företagande och mänskliga rättigheter.

Kina agerar ofta på den globala arenan på ett icke transparent vis och strävar på vissa områden efter att införa normer och värderingar som riskerar att undergräva den regelbaserade världsordningen. Utskottet noterar i detta sammanhang regeringens ansats att i största möjliga mån och där så är lämpligt få Kina att bli delaktigt i multi- och plurilaterala samarbeten. Utskottet välkomnar regeringens avsikt att agera för att i första hand genom EU och i samverkan med likasinnade ställa krav på Kina att landet ska följa sina folkrättsliga förpliktelser och ta ansvar för regelbaserat multilateralt samarbete och agerande

i enlighet med folkrätten samt att värna vedertagna normer och värderingar i den regelbaserade världsordningen.

Frågan om Republiken Kinas (Taiwans) deltagande i Världshandelsorganisationen (WTO) lyfts i motion 2019/20:3394 (SD) yrkande 2 och i motion 2019/20:3399 (KD) yrkande 9 förordas fördjupade relationer med landet. Med anledning av dessa motioner vill utskottet anföra följande. Sverige och EU har ett intresse av att säkra Taiwans deltagande i internationella organisationer. Av utrikesminister Margot Wallströms svar på Boriana Åbergs (M) fråga (fr. 2018/19:893) framgår att Sverige har goda förbindelser med Taiwan på många områden, och att det sedan länge pågår årliga handelsöverläggningar på statssekreterarnivå. Utskottet noterar att regeringen vill fortsätta att utveckla förbindelserna med Taiwan. Vidare framgår av utrikesministerns svar på Caroline Szybers (KD) fråga (fr. 2017/18:93) att Sverige och EU har intresse av att säkra ett adekvat deltagande av Taiwan i internationella organisationer, förutsatt att deltagandet är meningsfullt genom att positivt bidra till internationell samverkan samt att det inte kräver status som stat. Utrikesministern konstaterar att Taiwan är medlem av WTO och framhåller att regeringen även i fortsättningen avser att verka för att möjliggöra Taiwans deltagande i internationella organisationer när deltagandet är meningsfullt och det inte kräver status som stat.

Mot bakgrund av det som ovan anförs föreslår utskottet att utrikesutskottet avstyrker nämnda motionsyrkanden i berörda delar.

Stockholm den 7 november 2019

På näringsutskottets vägnar

Lars Hjälmered

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Lars Hjälmered (M), Helene Hellmark Knutsson (S), Mattias Jonsson (S), Ann-Charlotte Hammar Johansson (M), Mattias Bäckström Johansson (SD), Monica Haider (S), Helena Lindahl (C), Lotta Olsson (M), Mathias Tegnér (S), Camilla Brodin (KD), Åsa Eriksson (S), Arman Teimouri (L), Eric Palmqvist (SD), Peter Helander (C), Lorena Delgado Varas (V), Staffan Eklöf (SD) och Amanda Palmstierna (MP).

Avvikande meningar

1. Förmåga att skydda näringslivet (M, SD, KD, L)

Lars Hjälmered (M), Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M), Mattias Bäckström Johansson (SD), Lotta Olsson (M), Camilla Brodin (KD), Arman Teimouri (L), Eric Palmqvist (SD) och Staffan Eklöf (SD) anför:

Kina är numera i flera avseenden världsledande när det kommer till forskning, innovation och teknologiutveckling, och är en central aktör inom digitaliseringsutvecklingen i världen. Det här medför stora utmaningar eftersom förhållningssättet till ny teknik skiljer sig markant mellan demokratiska länder och en diktatur som Kina. Kina har kunnat överföra teknologi genom strategiska förvärv av utländska företag med spetsteknologi för såväl civila som militära användningsområden men också genom industrispionage. Det står klart att Sverige behöver kunna skydda känsliga data och känslig kommunikation.

Kina bedriver en aktiv underrättelseinhämtning om den tekniska utvecklingen i olika branscher i Sverige. Sverige ligger i den kinesiska intressesfären när det gäller strategiska investeringar och uppköp, liksom när det gäller affärsmässiga och akademiska samarbeten.

Det svenska näringslivet och den fria forskningen drabbas i dag av spionage och industriella stölder. Dataintrånget Cloud Hopper är det mest kända fallet men långt ifrån det enda. Det är av stor vikt att Sverige förmår skydda näringslivet i allmänhet och innovativa teknikföretag i synnerhet. I enlighet med vad som anförs i motion 2019/20:3393 (M) bör riksdagen tydliggöra detta för regeringen.

Kina använder diplomatiska och ekonomiska maktmedel för sina globala ambitioner. Särskilt påtagliga för Sverige och Europa blir effekterna när Kina, genom statskontrollerade företag, investerar i känslig infrastruktur. Ett svenskt sådant exempel var offerten för hamnen i Lysekil. Kina har ett enormt inflytande över hamnar, it-system, handelsvägar, flygplatser och landområden med värdefulla naturtillgångar över hela världen, Europa inräknat. Genom innehavet skapar Kina ett strategiskt inflytande som Sverige och EU måste förhålla sig till. Vi anser också i likhet med vad som anförs i motion 2019/20:3394 (SD) att det är viktigt att den svenska staten tar ett större ansvar för ett stärkt skydd av olika värden inom det svenska näringslivet. För att värna det fria samhället menar vi att det behövs nya restriktioner och förbud mot Kinas användning av strategiska verktyg, såsom uppköp, statligt backade investeringar, ägande av känsliga tillgångar och ekonomisk kontroll över svenska företag. Även inom offentlig upphandling ser vi hur kinesiska bud, med finansiell uppbackning av den kinesiska staten, i enlighet med det kinesiska kommunistpartiets globala politiska intressen, gång på gång tillåtit utkonkurrera svenska

företag på orättvisa villkor. För att upprätthålla en marknadsmässigt sund konkurrens och skydda icke-kinesiska aktörer behöver åtgärder mot denna statligt backade, strategiska kinesiska konkurrens vidtas. Vi vill även att regeringen tar initiativ till lagstiftning som syftar till att utestänga företag med dokumenterad koppling till icke-demokratiska regimers underrättelsetjänster från att leverera kritisk infrastruktur.

Den femte generationens telekomnätverk (5G) kommer att bli central för samhällets framtida kommunikation. Kina tillhör de världsledande länderna inom digitaliseringsutvecklingen på detta område, men på grund av de kinesiska företagens sammankoppling med den kinesiska staten, medför det en sårbarhet och säkerhetsrisk att låta Kina leverera teknik och mjukvara till viktig infrastruktur. Sverige har ett intresse av att EU och andra länder i största möjliga utsträckning når enighet i sitt förhållningssätt gentemot Kina när det gäller 5G, liksom när det gäller andra kinesiska investeringar och påverkansmetoder samt den omfattande kinesiska underrättelseinhämtningen. I likhet med vad som anförs i motion 2019/20:3399 (KD) anser vi att Sverige måste säkerställa kontroll över både infrastrukturen och leverantörsledet samt försöka att undvika att göra landet beroende av ett fåtal leverantörer eller produkter, vilket skulle leda till en sårbarhet. Den underrättelseinhämtning som Kina bedriver, i kombination med den kinesiska underrättelsetagen, innebär att kinesiska företag och enskilda medborgare har en skyldighet att bistå Kina i underrättelseverksamheten. Att t.ex. kinesiska utvecklare bidrar med kompetens till svenska företag är därmed inte okomplicerat, och vi anser därför att regeringen behöver ta fram en strategi för hur denna potentiella säkerhetsproblematik kan hanteras.

I likhet med vad som förordas i motion 2019/20:3403 (L) anser vi vidare att Sverige inom EU bör verka för att ta fram en gemensam strategi för att motverka kinesiskt inflytande över europeisk känslig infrastruktur. Det är positivt att arbetet har påbörjats för att se över regelverket för tillstånd och upphandling av säkerhetspolitiskt viktiga områden, men nu krävs det att Sverige ytterligare ser över lagstiftningen vad gäller internationell upphandling av känslig svensk infrastruktur. Länder som Tyskland, Finland och Frankrike har redan skärpt sina nationella lagstiftningar inom internationella uppköp. Inom EU verkar de även för att unionens lagstiftning ska skärpas gällande upphandling och konkurrens för att motverka kinesiskt inflytande, och vi menar att Sverige behöver medverka i den utvecklingen. Därtill anser vi att det behövs förebyggande insatser för att öka kompetensen hos företag och myndigheter kring cyberkrigföring, påverkansarbete och informationsinhämtning av tredjeland.

Sammanfattningsvis anser vi att utrikesutskottet bör tillstyrka motionerna 2019/20:3393 (M) yrkande 3, 2019/20:3394 (SD) yrkande 5, 2019/20:3399 (KD) yrkande 12 och 2019/20:3403 (L) yrkandena 1–3 i berörda delar och föreslå att riksdagen gör ett tillkännagivande till regeringen i enlighet med vad som ovan anförs.

2. Företagens kompetensutveckling vad gäller frågor om Kina (C)

Helena Lindahl (C) och Peter Helander (C) anför:

För att öka kunskaperna om kinesiska värderingar, övergripande målsättningar och beslutsfattande ämnar regeringen inrätta ett kinesiskt kunskapscentrum i Sverige. För oss förefaller ramarna för detta forskningsbaserade kunskapscentrums syfte vara odefinierade. Regeringen anger exempelvis inte om det är meningen att kommuner, företag och individer ska kunna vända sig till kunskapscentrumet för allmän information om Kina eller för stöd och vägledning i sina kontakter med kinesiska aktörer. Regeringen behöver därför återkomma till riksdagen med information om hur den nationella satsningen på ett kinesiskt kunskapscentrum ska formas.

Enligt vår uppfattning bör ett uttalat syfte vara att höja kunskapsnivån i Sverige om Kina som ett sätt att samtidigt höja motståndskraften i Sverige vad gäller kinesisk påverkan och kinesiska globala intressen. Okunnighet riskerar att leda till att beslut fattas som på sikt kan få mycket allvarliga konsekvenser för Sverige och den del av världen där värderingar som demokrati, mänskliga rättigheter och rättsstatens principer är rådande.

Vi anser därmed att utrikesutskottet bör tillstyrka motion 2019/20:3398 (C) yrkande 1 i berörd del och föreslå att riksdagen gör ett tillkännagivande till regeringen.

3. Det internationella handelssystemet (M, SD, KD, L)

Lars Hjälmered (M), Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M), Mattias Bäckström Johansson (SD), Lotta Olsson (M), Camilla Brodin (KD), Arman Teimouri (L), Eric Palmqvist (SD) och Staffan Eklöf (SD) anför:

Vi anser att Sverige ska värna frihandeln i världen och det internationella handelssystemet. Att handel och marknadstillträde sker på lika villkor ska vara en viktig grundsats för Sveriges och EU:s ekonomiska band till Kina. En prioriterad fråga som rör ekonomi och handel är att åtgärda den brist på tillämpning av WTO:s regelverk som förekommer från kinesisk sida. WTO:s regelbaserade internationella handelssystem och en rättvis, dubbelriktad frihandel, måste respekteras av Peking. Bristen på transparens och det alltför dåliga skyddet av immateriella rättigheter behöver åtgärdas och Kinas statliga subventioner som strider mot reglerna behöver stoppas. Kina behöver öppnas för svenska och andra utländska aktörer. Sverige och EU bör fortsätta att kräva likvärdiga villkor för företag som vill etablera sig i Kina såväl som internationellt. Även Kinas status i WTO behöver anpassas till landets ekonomiska ställning. Bristande transparens och brister i frågor om statliga subventioner, påtvingad tekniköverföring och det alltför dåliga skyddet för immateriella rättigheter försvårar i dag svenska och europeiska företags långsiktiga utsikter i Kina. Därtill

leder nya kinesiska regler på cyberområdet till utmaningar beträffande utländska företags möjlighet att skydda affärshemligheter. EU måste i nära samverkan med likasinnade länder ta itu med de utmaningar som företag möter i relationen till Kina. Därtill är det av stor vikt att kinesiska företag i Europa kan granskas vad gäller styrning och korruption. Det är positivt att en utredning nu pågår om hur en granskning av utländska direktinvesteringar kan utformas. Samtidigt är det av stor vikt att inte göra avkall på grundläggande principer och underminera vår öppna marknadsekonomi som svar på utmaningarna från Kina.

Sammanfattningsvis anser vi att utrikesutskottet bör tillstyrka motion 2019/20:3393 (M) yrkande 5 och motion 2019/20:3399 (KD) yrkande 11 och förorda att riksdagen gör ett tillkännagivande i enlighet med det som anförts ovan.

4. Handel och miljöteknik (M, L)

Lars Hjalmered (M), Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M), Lotta Olsson (M) och Arman Teimouri (L) anför:

Världen står inför stora utmaningar på klimat- och miljöområdet. Kina släpper i dag ut mer koldioxid än Europa och USA tillsammans. I likhet med vad som anförts i motion 2019/20:3393 (M) efterfrågar vi ett stärkt samarbete för att möta klimatutmaningarna. Sverige bör vara en pådrivande kraft för miljön i internationella forum såsom gröna frihandelsavtal som premierar klimatsmarta produkter liksom bilateralt med Kina vad gäller t.ex. utveckling av förnybar energi. Vi anser vidare att Sverige också ska verka aktivt för svensk export av miljövänlig teknik till Kina som en del av en bredare svensk exportstrategi. Kina investerar dubbelt så mycket i grön teknik som hela EU gör tillsammans, vilket betyder att det kommer att finnas ett svenskt intresse för samarbete med Kina.

Vi anser därmed att utrikesutskottet bör tillstyrka motion 2019/20:3393 (M) yrkande 8 och förorda att riksdagen gör ett tillkännagivande till regeringen.

5. Övrigt om handel och företag (M, KD)

Lars Hjalmered (M), Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M), Lotta Olsson (M) och Camilla Brodin (KD) anför:

Taiwan och EU delar centrala värderingar som respekt för demokrati, mänskliga rättigheter och rättsstatliga principer, och Taiwan har goda relationer till Sverige. I likhet med vad som anförts i motion 2019/20:3399 (KD) menar vi att Taiwan och EU skulle kunna dra nytta av ett ännu djupare samarbete, exempelvis i form av ett bilateralt investeringsavtal (BIA). Detta anser vi skulle vara ett viktigt steg för att ytterligare förbättra och utveckla handelsförbindelserna.

Vi förordar därmed att utrikesutskottet tillstyrker motion 2019/20:3399 (KD) yrkande 9 och föreslår att riksdagen gör ett tillkännagivande till regeringen.

6. Övrigt om handel och företag (SD)

Mattias Bäckström Johansson (SD), Eric Palmqvist (SD) och Staffan Eklöf (SD) anför:

Relationen mellan Republiken Kina och Folkrepubliken Kina är fortsatt spänd, vilket gör Republiken Kinas status inom det internationella samfundet till en mycket känslig fråga. Samtidigt anser vi att det är otilfredsställande att en nation som helt klart uppfyller folkrättens kriterier för internationellt erkännande och som dessutom är en fullt modern, liberal och ekonomiskt mycket framgångsrik demokrati, varken tillåts självstyre eller rätten att agera under egen flagg inom det internationella samfundet. I likhet med vad som förordas i motion 2019/20:3394 (SD) anser vi att Republiken Kina därför stegvis bör inkluderas i det internationella samfundet. Sverige bör stödja Republiken Kinas deltagande inom multilaterala organisationer där det finns en praktisk nytta och där Republiken Kina själv önskar delta, exempelvis inom WTO.

Därmed anser vi att utrikesutskottet bör tillstyrka motion 2019/20:3394 (SD) yrkande 2 i berörd del och förorda att riksdagen gör ett tillkännagivande till regeringen.

7. Övrigt om handel och företag (C)

Helena Lindahl (C) och Peter Helander (C) anför:

I likhet med vad som anförs i motion 2019/20:3398 (C) anser vi att Sverige inte bör gå in i nya samarbeten med Kina som bidrar till att Kinas globala strategiska målsättningar uppnås på bekostnad av rådande internationell rättsordning och demokratiska värderingar. Regeringen anför att förhållningssättet gentemot Kina bygger på EU:s Kinastrategi från 2016 men glömmer då både att strategin kräver nationella åtgärder och att synen på Kina i EU har börjat uppdateras efter 2016 för att bli mer realistisk, bestämd och mer mångsidig för att kunna möta Kinas alltmer globala dominans som inte sällan hämmar Europas företag och konkurrenskraft. Vi menar att detta synsätt tydligare borde genomsyra även regeringens förhållningssätt gentemot Kina. Regeringen nämner detta men utan att tydligt dra konsekvenserna av det. Vi ställer oss därför frågande till om regeringen verkligen menar att handel alltid kommer att vara undantaget när det kommer till att stå upp för en liberal världsordning.

Vår mening är att vare sig Sverige eller EU bör stödja Kinas försök att skapa en alternativ världsordning och ett alternativt internationellt regelverk eftersom vi då samtidigt underminerar det vi själva har varit med och byggt upp

och som står för de värden vi tror på. Sverige och EU måste stå upp för frihet och mot förtryck. Det kan i sin tur innebära att välja bort samarbete med Kina inom ramen för de alternativa organisationer som de bygger upp, i strid med redan existerande multilaterala organisationer och regelverk, där syftet är att skapa en alternativ ordning.

Om Kina inte efterlever internationella regelverk de anslutit sig till så räcker det inte med gemensamma dialogtillfällen där EU samlat framför att Kina måste följa internationella regelverk. Då krävs det andra motkrafter. Det minsta man kan kräva är att Sverige och EU i ett eventuellt samarbete med kinesiska strukturer säkerställer att vi inte blir utnyttjade och deltar i något som i grunden syftar till att upprätthålla Kinas strategiska intressen snarare än våra egna. Vi menar att erfarenheter från Kinas agerande i WTO bör kunna dras inom flera områden. Vi saknar liknande resonemang och ställningstaganden från regeringen och anser att regeringen tydligt bör driva sådana ståndpunkter inom EU.

Vi anser därmed att utrikesutskottet bör tillstyrka motion 2019/20:3398 (C) yrkande 2 i berörd del och förorda att riksdagen gör ett tillkännagivande till regeringen.

8. Övrigt om handel och företag (V)

Lorena Delgado Varas (V) anför:

En stor del av världens produktion sker i Kina, och många svenska företag köper in produkter som tillverkats i kinesiska fabriker. Många gånger saknar arbetarna ordentligt skydd och utsätts för stora hälsorisker som i många fall kan leda till en för tidig död. Alltför många svenska importörer prioriterar låga produktionskostnader före miljöhänsyn och villkor för de anställda. Om arbetsmiljön i Sverige såg ut som den alltför ofta gör i Kina skulle fabriken tvingas stänga omedelbart. Som konstateras i motion 2019/20:3401 (V) har de kontakter som Sveriges regering haft med Kina dock sällan behandlat företagets roll för de mänskliga rättigheterna. Det finns en benägenhet att skilja mellan politiska kontakter och ekonomiska kontakter. Jag menar att det inte är möjligt att särskilja frågor om investeringar och handel från arbetet för de mänskliga rättigheterna. Eftersom den kinesiska fackföreningsrörelsen kontrolleras av staten och kommunistpartiet har den svenska fackföreningsrörelsen varit restriktiv med kontakter.

Samtidigt finns allt fler svenska företag etablerade i Kina, och några svenska förbund anser att det är angeläget med lokala kontakter med de fackliga klubbarna på dessa företag i Kina. Regeringen bör därför kräva att svenska företag som är verksamma i Kina uppträder konsekvent och i överensstämmelse med den allmänna svenska politiken när det gäller mänskliga rättigheter.

Ett medel är att få företagen att teckna globala ramavtal. De fungerar som ett slags globala, kollektiva, fackliga avtal vars syfte är att lägga ett gemensamt golv för alla arbetsplatser och underleverantörer som är knutna till en concern.

Globala ramavtal spelar en särskilt viktig roll för företag som verkar i stater där det saknas möjligheter att teckna kollektivavtal på nationell nivå. Jag anser därför att den svenska regeringen bör verka för att svenska multinationella företag som är verksamma i Kina undertecknar globala ramavtal.

Jag konstaterar att regeringen inte nämner fackliga rättigheter eller arbetsrätten i sin skrivelse. Att en socialdemokratiskt ledd regering som har haft den fackliga satsningen Global deal som ett utrikespolitiskt flaggskepp inte hantarer de omfattande bristerna när det gäller fackliga rättigheter i Kina är enligt min uppfattning helt obegripligt. Jag anser därför att regeringen bör återkomma med förslag om hur den ska verka för att stärka de fackliga rättigheterna och arbetstagares rättigheter i Kina.

Jag anser därmed att utrikesutskottet bör tillstyrka motion 2019/20:3401 (V) yrkandena 8–10 i berörda delar och förorda att riksdagen gör ett tillkännagivande till regeringen.